

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิจัยสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัย
เชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา ทองนิล
รองศาสตราจารย์มยุรี วัตแก้ว
อาจารย์ป้อม กิมวังตะโก
อาจารย์เชาว์ พันธุ์น้อย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การวิจัยสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัย
เชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา ทองนิล
รองศาสตราจารย์มยุรี วัดแก้ว
อาจารย์ป้อม กิมวังตะโก
อาจารย์เชาว์ พันธุ์น้อย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรหลายฝ่ายและหลายหน่วยงาน คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้แนวความคิด ให้กำลังใจ กำลังใจ แก่การวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในฐานะผู้ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยนี้ โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นหน่วยกำกับและสนับสนุนการใช้ทุนวิจัย จึงถือโอกาสขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ให้การสนับสนุน ทั้งในด้านวิชาการและด้านธุรการ ตลอดทั้งอนุเคราะห์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ช่วยให้งานวิจัยสามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่และอำนวยความสะดวกในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู ในโรงเรียนต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งในฐานะแม่ข่าย และลูกข่าย และในฐานะผู้ปฏิบัติกิจกรรมการวิจัยต่างๆ ในกระบวนการของการวิจัยนี้ ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากงานวิจัยนี้ ขออุทิศให้บูรพาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นพลวัตปัจจัยในการสืบสานวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชีวิตของชาวไทยสืบไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2558

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หลักสูตร และ แผนการจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะใด ก็ต้องกำหนดลงไปหลักสูตร และ แผนการจัดการเรียนรู้ว่าจะทำอะไร จึงจะบรรลุความต้องการดังกล่าวนั้น หลักสูตรเป็นแผนแม่บท ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนปฏิบัติการของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนจะดำเนินไปโดยปราศจากหลักสูตร และ แผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้เป็นอันขาด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีเจตนาให้โรงเรียนแต่ละแห่ง พัฒนาหลักสูตรของตนขึ้นใช้เอง ซึ่งนิยมเรียกกันว่า หลักสูตรสถานศึกษา โดยคาดหวังว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะสามารถสร้างคุณลักษณะความเป็นคนท้องถิ่น ความเป็นคนไทย และ ความเป็นคนของโลก ตามความต้องการของชุมชน และ ประเทศชาติได้

ในส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้ พระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นให้แผนนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่า การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ จะสามารถสร้างลูกหลานไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนที่มีคุณค่าต่อตน ชุมชน ประเทศชาติ และโลก และเป็นคนที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความคิดดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่สำคัญของชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนครั้งสำคัญ จากเดิมที่มีหลักสูตรจากส่วนกลางเพียงหลักสูตรเดียว แต่ถูกนำไปใช้ในโรงเรียนทุกแห่งทั่วประเทศ มาเป็นหลักสูตรที่หลากหลายตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชนแต่ละแห่ง และเป็นการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนที่เคยเน้นครูเป็นสำคัญ มาสู่การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ผู้บริหาร ครู และชุมชน จะต้องร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นใช้ในโรงเรียนของตน

แต่จากการวิจัย เรื่องการศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของครูในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (เขาว์ พันธุ์น้อย และคณะ, 2548:25-37) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นมาอย่างเร่งรีบรวบรัด มิได้ใช้วิธีการและกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม โดยผู้บริหารและครูให้เหตุผลว่าหน่วยเหนือเร่งรัดให้ทำให้เสร็จในเวลาที่กำหนด อีกทั้งยังดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรด้วยการอบรมเพียง 3 วัน โรงเรียนจึงไม่ค่อยมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเพียงพอ นอกจากนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่มีบุคลากรจำนวนน้อย จึงเป็นไปได้ยากที่โรงเรียนจะสามารถพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเองได้ ส่วนใหญ่จึงใช้วิธีการลอกๆ กันมาอย่างรักตามทุกโรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษาของตน และนับแต่บัดนั้นจนบัดนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เคยปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาของตนเลย ในส่วนการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัย

เรื่องเดียวกันนี้ พบว่า บรรดาครูส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตน ครูยังคงใช้ การสอนแบบบรรยาย และไม่นำหลักสูตรมาสู่การสอนอย่างแท้จริง ตลอดทั้งแผนการสอนก็ยังมี กิจกรรมที่ไม่หลากหลาย และไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการบูรณาการ และการใช้สื่อประกอบการ สอนมีค่อนข้างน้อยมาก การวัดและประเมินผลก็ไม่ใช้วิธีที่หลากหลาย และไม่วัดและประเมินผลตาม สภาพจริง ผู้บริหารโรงเรียนให้เหตุผลว่า ครูยังมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญน้อย และไม่มั่นใจที่จะนำแนวการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้มาดำเนินการใน ภาคปฏิบัติ อีกทั้งครูส่วนใหญ่ยังต้องรับผิดชอบสอนหลายกลุ่มสาระและยังต้องรับผิดชอบงานธุรการ และงานสนับสนุนการสอนอื่นๆ อีกมาก จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทำแผนการสอน ครูส่วนใหญ่จึง จำเป็นต้องสอนโดยใช้หนังสือของสำนักพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่อยู่ในท้องตลาดเป็นหลัก ข้อเท็จจริง ดังกล่าวนี้เป็นการสะท้อนปรากฏการณ์ที่สวนทางกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจากโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของ สถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน (เขาว์ พันธุ์น้อย และนิภา เพชรสม, 2548) ในโครงการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วม พัฒนาหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับทางโรงเรียน 4 แห่ง ในลักษณะ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมปรากฏว่าโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง สามารถพัฒนาหลักสูตรได้ สำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วผู้บริหารและครูในโรงเรียนสามารถพัฒนา หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ขึ้นใช้เองได้ โดยที่ผู้วิจัยเพียงแสดงบทบาทของ กัลยาณมิตร ช่วยกระตุ้น หนุน และเสริม ตามควรแก่ความจำเป็น เพียงเท่านั้น ก็ทำให้บังเกิด ความสำเร็จขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะขยายผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการ จัดการเรียนรู้ ให้กว้างขวางออกไป โดยอาศัยโรงเรียน 4 แห่งที่ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและ แผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จไปแล้วส่วนหนึ่งนี้เป็นแม่ข่าย และใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และ การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเครือข่าย ทั้งนี้ ด้วยหวังว่าไม่เพียงแต่จะได้ รูปแบบการสร้างเครือข่าย และหลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้อันทรงคุณค่าไว้ใช้ใน การจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น แต่ยังจะต้องมีความรู้ในการ สร้างเครือข่าย และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีความสอดคล้องกับ บริบทของโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย

อนึ่ง แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ได้พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย นับว่าเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตที่มีคุณวิเศษยิ่ง รัฐบาลได้ หยิบยกขึ้นเป็นนโยบายสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้มีการดำเนินการขับเคลื่อนไปเป็นวิถีชีวิตปกติของ ประชาชนชาวไทย โดยใช้การศึกษาในระบบ เป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นภารกิจที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบการให้ การศึกษาแก่ประชาชนชาวไทยได้กำหนดเป็นนโยบายในเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสู่สถานศึกษาโดยได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาและขยายผลเครือข่ายและเตรียมความพร้อมให้ สถานศึกษาสามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตาม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัด ไม่ต่ำกว่า 800 แห่ง ในปีงบประมาณ 2552 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553:6)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาต่างๆ ในทุกระดับเพื่อให้สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีผ่านการประเมินทั้งหมด 6 แห่ง เป็นสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา 3 แห่ง ระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง และระดับอาชีวศึกษา 2 แห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553:96)

ต่อมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้ดำเนินการประเมินด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปี 2556 โดยใช้ตัวชี้วัด 5 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. มปป.: 2-10) คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ในช่วงเวลาดังกล่าว โรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่ได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือเรียกสั้นๆ ว่า “สถานศึกษาพอเพียง”

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2556 คณะผู้วิจัยได้ออกไปเยี่ยมเยียนโรงเรียนที่จะเลือกเป็นแม่ข่ายในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงในปี 2552 และปี 2554 และได้พูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านั้น พบว่า โรงเรียนต่างๆ ได้พัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ครบถ้วน ครอบคลุมทุกสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมักจะพัฒนากันเองภายในโรงเรียนของตนๆ คณะผู้วิจัยเห็นว่า หากโรงเรียนต่างๆ รวมกันเป็นเครือข่ายจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เพราะเครือข่ายจะช่วยให้สามารถลดระยะเวลาการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน การรวมกันเป็นเครือข่ายเป็นการรวมคน รวมประสบการณ์ รวมวิธีทำงาน รวมทรัพยากร เป็นการแบ่งปันความคิด และปัญญา เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่สมาชิกโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันแก้ปัญหา ช่วยให้งานบรรลุผลอย่างรวดเร็ว ซึ่งยากที่จะทำได้หากต่างคนต่างทำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 43)

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ยึดแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นใช้ในโรงเรียนเป็นหนทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้เจตนาารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นจริง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ยึดแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญ การน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาสู่สถานศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ปวงชนชาวไทย โดยเฉพาะชาวจังหวัดเพชรบุรี ที่โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และที่สำคัญยิ่งคณะผู้วิจัยถือเป็นการปฏิบัติบูชาทูลเกล้าฯ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 88 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสร้างเครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 1.1 โรงเรียนแม่ข่าย ประกอบด้วยโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษาจังหวัดเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน และ เขต 2 จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่
 - 1.1.1 โรงเรียนวัดบางลำภู ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
 - 1.1.2 โรงเรียนบ้านรางจิก ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
 - 1.1.3 โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
 - 1.2 โรงเรียนลูกข่าย ประกอบด้วยโรงเรียนที่สมัครใจและได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียนแม่ข่ายเข้าร่วมโครงการ จำนวน 10 โรงเรียน จำแนกเป็นกลุ่มตามโรงเรียนแม่ข่าย ดังนี้
 - 1.2.1 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนวัดบางลำภู จำนวน 3 โรงเรียน คือ
 - 1) โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
 - 2) โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ(เอมสะอาดอำนวย) ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
 - 3) โรงเรียนบ้านนายาง(วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) ตำบลนายาง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
 - 1.2.2 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนบ้านรางจิก จำนวน 3 โรงเรียน คือ
 - 1) โรงเรียนบ้านหนองเฒ่าถ่าน (ประชาประสิทธิ์) ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
 - 2) โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อน ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2
 - 3) โรงเรียนวัดจันทาราม (เดิมไลราษฎร์อนุเคราะห์) ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

1.2.3 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) จำนวน 4 โรงเรียน คือ

1) โรงเรียนวัดหนองบัว ตำบลหนองจอก อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2) โรงเรียนบ้านแหลมทอง ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

3) โรงเรียนบ้านช่อง ตำบลวังจันทร์ อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

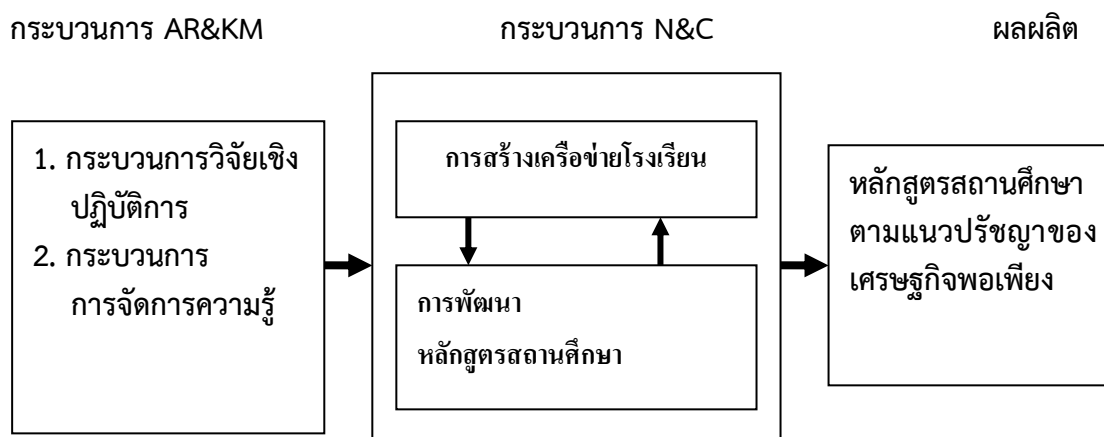
4) โรงเรียนบ้านด่านโจ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

2. ด้านเนื้อหา การวิจัยสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ มีขอบเขตในการศึกษาใน 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายโรงเรียน กับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในส่วนของพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น แต่ละเครือข่ายโรงเรียนได้ร่วมปรึกษาหารือกันเพื่อกำหนดขอบข่ายของเรื่องที่จะพัฒนาขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา โดยเลือกรื่องที่เหมาะสมกับบริบทของตนๆ แล้วจำแนกออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

3. ด้านระยะเวลา กิจกรรมการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2556 – ตุลาคม 2557

กรอบความคิดของการวิจัย

การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

แผนภาพที่ 1.1 กรอบความคิดของการวิจัย

- AR = Action Research
 KM = Knowledge Management
 N = Networking
 C = Curriculum Development

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เครือข่าย** หมายถึง ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของกลุ่มหรือองค์กรจำนวนหนึ่ง ด้วยวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และในการเรียนรู้จากกันและกัน อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มหรือองค์กรเหล่านั้น
2. **การสร้างเครือข่าย** หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มหรือองค์กรจำนวนหนึ่งในการปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถกระทำให้มีคุณภาพสูงได้ด้วยการดำเนินการแต่เพียงลำพัง โดยจะมีกลุ่มหรือองค์กรแห่งหนึ่งเป็นผู้นำหรือต้นแบบเรียกว่า แม่ข่าย และกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ ในกลุ่มมาศึกษาแบบอย่างจากแม่ข่าย แล้วนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะได้รับคำแนะนำ ปรึกษาจากแม่ข่ายตลอดเวลา กลุ่มหรือองค์กรกลุ่มหลังนี้ เรียกว่า ลูกข่าย
3. **เครือข่ายโรงเรียน** หมายถึง ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของโรงเรียนจำนวนหนึ่ง ด้วยวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และในการเรียนรู้จากกันและกัน อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของโรงเรียนเหล่านั้น
4. **โรงเรียนแม่ข่าย** หมายถึง โรงเรียนที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ รวมทั้งมีความพร้อมในการเป็นต้นแบบในเรื่องการจัดการจัดการกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. **โรงเรียนลูกข่าย** หมายถึง โรงเรียนที่โรงเรียนแม่ข่ายเลือกให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
6. **การสร้างเครือข่ายโรงเรียน** หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจของโรงเรียนกลุ่มหนึ่งในการปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถกระทำให้มีคุณภาพสูงได้ด้วยการดำเนินการแต่เพียงลำพัง โดยจะมีโรงเรียนแห่งหนึ่งในกลุ่มเป็นผู้นำหรือต้นแบบเรียกว่า โรงเรียนแม่ข่าย และโรงเรียนอื่นๆ ในกลุ่มมาศึกษาแบบอย่างจากโรงเรียนต้นแบบ แล้วนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะได้รับคำแนะนำ ปรึกษาจากโรงเรียนแม่ข่ายตลอดเวลา โรงเรียนกลุ่มหลังนี้ เรียกว่า โรงเรียนลูกข่าย
7. **การพัฒนาหลักสูตร** หมายถึง การสร้างแผนหรือการจัดการกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมในและนอกห้องเรียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนานักเรียน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนทุกๆ ด้าน ทั้งความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะความสามารถในการประพฤติดุปฏิบัติ

9. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในหลายยุคหลายสมัยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา โดยมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสาขาอาชีพ ที่ทรงแนะนำให้ประชาชนคนไทยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ในการดำรงชีวิต โดยอาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังในการนำหลักวิชามาใช้ รวมทั้งให้มีคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักแบ่งปัน เพื่อให้เกิดความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนในชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

10. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การศึกษาหาความรู้ใหม่ที่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จากการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานนั้นๆ แล้วเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการปฏิบัติในหัวข้อปัญหาความต้องการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ วิธีการดำเนินงาน ผลที่ได้รับ และข้อเสนอแนะ

11. การจัดการความรู้ หมายถึง กิจกรรมการค้นหาและจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่ทั้งในแหล่งต่างๆ และที่อยู่ในตัวคน โดยเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประกอบด้วย การประชุม การเล่าประสบการณ์ การบันทึกข้อมูล การนำข้อมูลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนไปปฏิบัติ แล้วนำกลับมาแลกเปลี่ยนกันอีก หมุนเวียนกันไปเช่นนี้ไม่มีสิ้นสุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ประโยชน์ต่อโรงเรียนที่เป็นแม่ข่าย ได้พัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการเป็นต้นแบบให้แก่โรงเรียนอื่นๆ
2. ประโยชน์ต่อโรงเรียนที่เป็นลูกข่าย ได้พัฒนาครูและนักเรียนของตนไปสู่การเป็น โดยมีพี่เลี้ยงและเพื่อนๆ จำนวนหนึ่งคอยช่วยเหลือ
3. ประโยชน์ต่อโรงเรียนที่เป็นเครือข่ายร่วมแม่ข่ายเดียวกัน เกิดการรวมพลังกันอย่างแท้จริงเพื่อปฏิบัติการกิจการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และภารกิจอื่นๆ ในโอกาสต่อไป เนื่องจากได้เห็นคุณประโยชน์ของการรวมกันเป็นเครือข่าย
4. ประโยชน์ต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายทั้งหมด สามารถนำกระบวนการการสร้างเครือข่ายโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเรื่องอื่นๆ ได้
5. ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นได้รับประสบการณ์การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านนักเรียนที่นำ

กิจกรรมจากโรงเรียนไปทำที่บ้าน รวมทั้งผ่านตัวแทนประชาชนที่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

6. ประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในด้านการบริการวิชาการและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ให้กับวงการศึกษาและสังคม

7. ประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติโดยรวม เป็นการเผยแพร่และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมผ่านระบบการศึกษา อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ไปสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ประเทศมีภูมิคุ้มกันที่ดียามที่โลกเกิดวิกฤติ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เชื่อว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการและการจัดการความรู้จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้ การทำงานที่เป็นเครือข่ายจะเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มพลังของการเรียนรู้ และการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยขึ้นได้อย่างเหมาะสม จึงได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. การสร้างเครือข่าย
2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
5. การจัดการความรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างเครือข่าย

1. ความหมายของเครือข่าย

เครือข่ายจัดว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการต่างๆ เพราะสามารถสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้ คำว่า เครือข่าย ตรงกับคำว่า Network ในภาษาอังกฤษ ซึ่งให้ภาพพจน์ที่ชัดเจน คือ “ Net ” (ตาข่าย) ที่โยงใยถึงกัน และพร้อมที่จะ “ Work ” เมื่อต้องการใช้งาน ดังนั้น ความหมายของ “เครือข่าย” จึงหมายถึงรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเองโดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนให้สูงขึ้นหรือเป็นการฝึกพลังความสามารถเพื่อวัตถุประสงค์ใหม่หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน (Paul Starkey,1997,36.; Adam Burke ,1999,76-79.; Boissevain J.,1974,22.: เสรี พงศ์พิศ, 2546,8.)

2. เครือข่ายการเรียนรู้

เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคม

อาจกล่าวได้ว่า เครือข่าย คือ เครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะ กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ หากขาดกิจกรรมการเรียนรู้จะไม่สามารถขับเคลื่อนเครือข่ายให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

(อนุรักษ์ ปัญญา นุวัฒน์, รหัน แดงจวง และสุกัญญา นิมานันท์ ,2536 : 17; ชาติชาย ณ เชียงใหม่ ,2533 : 209 – 214; ชยันต์ วรรณระภูติ ,2542 : 30 – 35)

3. องค์ประกอบของเครือข่าย

องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย (ชีรเพจน์ จินดาเดช,2555:3-5. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ,2543 : 36-43) ได้แก่

3.1 หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่าย ที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้นหน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

3.2 จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคลกลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3.3 การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมารวมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่มเป็นองค์กรเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นคว้าวิธี เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้ เพราะความเป็นเครือข่าวนั้น สามารถที่จะตอบสนององกระบวนการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า

3.4 การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่าวนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากมีส่วนร่วมแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

3.5 ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องเช่นนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์มิได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้ว ความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในภาวะที่เสื่อมถอย ดังนั้น การพัฒนาระบบเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันโดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่ายนั้นๆ

4. การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของ Starkey การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับค้ำสมาคมแบบฟุ้งฟิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อสารมวลชน การส่งนิตยสารจดหมายข่าวให้กับสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย เครื่องมือของการสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่าย ดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน (ธีรเพจน์ จินดาเดช, 2555 : 7)

Starkey (1997 : 65-67) เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายว่าควรดำเนินการดังนี้

4.1 เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ร่วม หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันรับผิดชอบ การหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

4.3 จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปวารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการและส่งเสริมบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

4.4 ความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

4.5 เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึง

เงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ

4.6 ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงาน ได้กว้างขวาง อาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่าย และอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

4.7 ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวนราบ แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกันประสานงานการประชุม

4.8 ควรมีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่ายและร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

4.9 ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนและผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

4.10 ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มแข็งของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

5. ประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

การรวมตัวเข้ามาเป็นเครือข่าย จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ บุคคล กลุ่ม หรือ องค์กร 3 ประการ (ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์) <http://www.comcreate.net/northphc/files/net.doc> และ <http://www.northphc.org/doc/net.ppt> ดังนี้

5.1 ทำให้บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เข้าร่วมต่างก็จะมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงานเพิ่ม ประสบการณ์ใหม่ร่วมกัน ความรู้ที่ได้นี้อาจจะมากกว่าที่แต่ละคนมีมารวมกันก็ได้ เช่น ในที่ประชุม มักจะได้แนวความคิดใหม่ ๆ เสมอที่ทุกคนในที่ประชุมอาจไม่เคยมีมาก่อน แต่ความคิดนี้จะไม่เกิดขึ้นเลย หากไม่มีการนำความคิดเห็นของแต่ละคนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างเป็นระบบภายในกลุ่มของตน

5.2 เป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ปัจจัยของกลุ่ม เช่น คน ๆ เดียว หรือกลุ่มเดียวอาจมีเงินไม่มากพอที่จะลงทุน แต่หากมีคนหลายๆ คน หรือ หลายๆ กลุ่มเขามาร่วมทุนกันก็จะช่วยให้ศักยภาพในการลงทุนสูงขึ้น

5.3 เพิ่มอำนาจหรือพลังแฝงที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกัน ซึ่งอำนาจหรือพลังต่อรองนี้ จะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย หากต่างคนต่างอยู่หรือไม่มีการรวมตัวที่เหนียวแน่นพอ พลังหรืออำนาจนี้อาจจะไม่ส่งผลแก่ตัวสมาชิกเหมือนกับผลที่ได้ใน 2 ประการแรก แต่จะมีผลประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อมเพราะจะทำให้คนอื่น ๆ ที่อยู่นอกกลุ่มให้ความเกรงใจ เปิดโอกาส ไม่กล้าที่จะเอารัดเอาเปรียบกลุ่มสมาชิกมาก ซึ่งจะมีรูปธรรมมากมาย เช่น พ่อค้าเกรงเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง

นักการเมืองรวมตัวเป็นพรรคเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง กลุ่มเครือข่ายคนฮักเมืองน่านสามารถปกป้องผืนป่าจากนายทุนไว้ได้ และคณะรัฐบาลยังให้ความสนใจชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นต้น

6. ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย

กระบวนการสร้างเครือข่ายอาจจำแนกออกเป็นขั้นตอนต่างๆ (อรสา ปานขาว,ม.ป.พ.: 6-7) ดังนี้

6.1 ขั้นการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายในการทำงาน คำถามสำคัญที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ก็คือ จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใด จะได้รับประโยชน์หรือจะต้องสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะนานเท่าใด ฯลฯ เป็นต้น

6.2 ขั้นการติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่ายร่วมกัน หลังจากที่ได้ตัดสินใจเลือกองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมในการเข้าร่วมเครือข่าย ก็จะเป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน การรวมกันเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้น เมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันและตกลงใจที่จะกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการนั้นร่วมกัน ทุกฝ่ายที่จะเข้าร่วมด้วยกันเป็นเครือข่ายจะต้องสร้างความคุ้นเคย และการยอมรับซึ่งกันและกัน รวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน นับว่าเป็นขั้นตอนของการปลูกจิตสำนึก โดยการแลกเปลี่ยนความคิด ความเห็น ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ เป็นการกระตุ้นให้อยากแก้ปัญหาาร่วมกัน อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่าเป็นขั้นตอนการเตรียมการ หรือเตรียมเครือข่าย (Pre-Group)

6.3 ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันระหว่างกัน ร่วมกันซึ่งหมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ในขั้นตอนนี้องค์กรเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งในการจะทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหา กลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะทำกิจกรรมได้ ดังนั้น จึงต้องเสริมความรู้ที่จำเป็น ซึ่งอาจกระทำได้โดยแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือ แลกเปลี่ยนกับองค์กรนอกกลุ่ม โดยการศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาถ่ายทอด เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เป็นต้น อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่า กลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning Group)

6.4 ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรม เป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกัน มีการตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กำหนดกิจกรรม จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม เป็นต้น ขั้นตอนนี้อาจเรียกว่า ขั้นกลุ่มกิจกรรม (Action Group) หากพิจารณาในประเด็นระดับการสร้าง

6.5 ขั้นตอนการขยายความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนหลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว เครือข่ายมีผลงานที่ปรากฏชัดเจน สมาชิกเครือข่ายรู้สึกว่ตนเองได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่าย ในขั้นตอนนี้ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อ

การปฏิบัติงานของฝ่ายปฏิบัติการแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์ด้วย ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นอาจนำไปสู่การขยายตัว ซึ่งอาจปรากฏในรูปของการขยายกิจกรรม หรือการขยายกลุ่ม

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความสำเร็จของเครือข่าย

ความสำเร็จของการทำงานแบบเครือข่ายไม่ได้ตัดสินกันเพียงความสามารถหาเครือข่ายเท่านั้น แต่จะต้องมองให้ไกลไปถึงผลสำเร็จของงานจากองค์กรเครือข่ายด้วย สิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานเครือข่าย (ชีรเพจน์ จินดาเดช, 2555: 8-11.) ได้แก่

7.1 การมีพันธะสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน การมีพันธะสัญญานอกจากจะหมายถึงการมีอุดมการณ์และความสัมพันธ์ทางพันธะกิจร่วมกันแล้ว ยังหมายถึง การมีมิตรภาพที่ใกล้ชิดและมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย การสร้างมิตรภาพและสายสัมพันธ์มิใช่สิ่งที่จะสร้างได้ข้ามคืน แต่หมายถึงการผ่านกระบวนการการทำงาน ความสำเร็จ ความล้มเหลวร่วมกัน และร่วมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

7.2 การพัฒนาอยู่ตลอดเวลา หรือ Continuous improvement เครือข่ายการทำงานจะได้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพก็ต่อเมื่อแต่ละองค์กรที่มาร่วมเป็นเครือข่ายมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

7.3 การรักษาพันธกรณีระยะยาว การสร้างพันธกรณีระยะยาวมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับองค์ประกอบแรก เพราะการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอต้องการข้อผูกพันระยะยาว และก็เป็นธรรมชาติที่ว่า องค์กรเครือข่ายที่มีพันธกรณีร่วมกัน มีความผูกพันกันในระยะยาว และได้รับประโยชน์ร่วมกันทำงาน และสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครือข่ายการทำงาน ในระยะแรกของการสร้างเครือข่ายมักจะเป็นช่วงที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องใช้ความพยายามในการที่จะทำงานร่วมกันและเป็นช่วงที่ยังไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา ส่วนการสร้างพันธกรณีในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยการระดมทรัพยากรและการลงทุนระยะยาวเพื่อสร้างศรัทธาร่วมกันในการทำงานแบบเครือข่าย องค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างพันธกรณีระยะยาวคือการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาความสัมพันธ์ แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารจะก้าวหน้าไปมากแล้ว ผู้สื่อสารไม่จำเป็นต้องเห็นหน้ากันก็สื่อข้อความกันได้ แต่ในความเป็นจริง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันไม่อาจพึ่งพิงเฉพาะการสื่อสารในลักษณะดังกล่าวแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์ต้องอาศัยการพบปะพูดคุยแบบตัวต่อตัวด้วย

นอกเหนือจากการติดต่อสื่อสารแล้ว การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ยืนยาวยังจำเป็นต้องอาศัยการมี “ประวัติศาสตร์” ร่วมกันซึ่งหมายถึง ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันมา ประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ร่วมกันได้หมายความว่า “ผลงาน” เท่านั้น แต่หมายถึง “มิตรภาพ” การร่วมทุกข์ร่วมสุข” ระหว่างกันด้วย

7.4 การเสริมพลังการทำงาน หมายถึง การสนับสนุนในองค์กรเครือข่ายได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ตลอดจนวิจารณ์ญาณของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาต่างๆ เช่น การหาทุน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ ขณะเดียวกันต้องมีการเสริมทักษะการสร้างเครือข่ายให้ผู้ปฏิบัติงาน และสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยวิชาการต่างๆ การเสริมพลังในการทำงานยังหมายรวมถึงความสามารถในการจัดหาทรัพยากรในลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานด้วย

7.5 การมีค่านิยมร่วมกัน เนื่องจากค่านิยมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการทำงาน การทำงานแบบเครือข่ายจะประสบความสำเร็จอย่างยิ่งหากองค์กรเครือข่ายมีค่านิยมร่วมกัน ตัวอย่างของค่านิยม ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อคุณภาพของงาน ความยืดหยุ่น การเปิดเผยจริงใจ การให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ทั้งยังต้องมีค่านิยมการทำงานร่วมกันแบบเป็นทีม แม้แต่ละองค์กรจะมีความถนัดแตกต่างกันแต่เครือข่ายยังคงมีเป้าหมายร่วมกัน

7.6 ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าองค์ประกอบอื่นๆข้างต้น ภาวะผู้นำหมายรวมถึง การสร้างวิสัยทัศน์ในเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญต่อสิ่งที่จะต้องกระทำร่วมกันและยังหมายรวมถึงการจัดการหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายและผลสำเร็จของงาน นอกจากนี้ผู้นำต้องเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริตซื่อสัตย์ และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า เครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นการผนึกกำลัง (synergy) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายมักจะมีผลที่ดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ เพื่อการใช้เครือข่ายเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนแปลง นักพัฒนา ผู้นำ หรือผู้บริหาร จะต้องเรียนรู้ถึงธรรมชาติของเครือข่าย รู้หลักการ และวิธีการ ในการบริหารจัดการเครือข่าย จึงจะสามารถพัฒนาเครือข่ายที่ดี ที่มีประสิทธิภาพขึ้นใช้งานได้ ฟิงระลึกไว้เสมอว่าเครือข่ายไม่ใช่เครื่องมือสำเร็จรูปเครือข่ายดี ๆ ไม่มีขาย แต่จะต้องเกิดจากความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ และความเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติการของทุกฝ่ายที่ประสงค์จะใช้เครือข่ายเพื่อพัฒนาตน งาน องค์กร และองค์ความรู้ โดยเฉพาะผู้นำ ถือว่าเป็นปัจจัยด้านบุคคลที่จะต้องมีความสัมพันธ์สองประการดังกล่าว โดดเด่นเป็นพิเศษกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic education curriculum)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรที่กำกับด้วยหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช ๒๕๕๑ ก่อนที่ครูจะพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องมีการดำเนินการแปรหลักสูตรในระดับต่างๆให้ เป็นแผน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เหมาะสมกับวัย และ วุฒิของเด็ก และโดยมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย กล่าวได้ว่า มีหลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนอยู่ 4 ระดับด้วยกัน คือ ระดับประเทศ เรียกว่าหลักสูตรแกนกลาง ระดับท้องถิ่น เรียกว่า กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน เรียกว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ ทั้งด้าน

ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้ง มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล เพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยส่วนที่เป็นแกนกลางซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนที่เกี่ยวกับสภาพชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น และส่วนที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลาง (Core curriculum)

หลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรในส่วนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง โครงสร้างเวลา เรียนพื้นฐานซึ่งระบุการจัดเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเกณฑ์กลางในการจบหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนจำเป็นสำหรับพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และ ความเจริญทางวิทยาการในโลกยุคปัจจุบัน

กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น (Local curriculum framework)

กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจัดทำโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับท้องถิ่นมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เป้าหมาย/จุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น สถานศึกษาในเขตพื้นที่นั้นๆจะใช้ข้อมูลในกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา การแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในชุมชน

หลักสูตรสถานศึกษา (School curriculum)

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ ซึ่งจัดทำโดยคณะบุคคลในระดับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียนชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพิจารณาจากหลักสูตรแกนกลาง และกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น นอกจากนั้นสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในส่วนที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา ตลอดจนความต้องการ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน

แผนจัดการเรียนรู้

แต่เดิมนั้นเราใช้คำว่า แผนการสอน ในความหมายเดียวกับคำว่า แผนจัดการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ จึงเป็นคำใหม่ที่เพิ่งนำมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เหตุที่ใช้คำ “แผนการจัดการเรียนรู้” แทนคำ “แผนการสอน” เพราะต้องการให้ผู้สอนมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่บ่งไว้ใน มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษา

ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด” (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546 : 213)

แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นวัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ (Unit Plan) ที่กำหนดไว้เพื่อให้การจัดการสอนบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่าง หรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ตามหัวข้อการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนรู้ตามบทเรียน (Lesson) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม หรืออาจจะกล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน โดยวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผลโดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น(เอกรินทร์ สีมหาศาล ,2545: 409; สุวิทย์ มูลคำ, 2549: 58 ; กรมวิชาการ, 2546 : 1-2)

การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ปรับปรุงและพัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการใช้หลักสูตรที่ผ่านมาและเพื่อช่วยให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ยึดหลักการและแนวคิดสำคัญคือ มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ชั้น มาตรฐานการเรียนรู้มีความสำคัญสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ แต่กำหนดตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อให้ชัดเจนและสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ (สม นี ก แ ช่ อี ง , <https://www.gotoknow.org/posts/338268>)

การพัฒนาหลักสูตร

เซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. 1974 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร (curriculum development) หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และการพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ สจัด อุทรานันท์ (2532 : 33) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตร มีความหมายได้ 2 นัย คือ จัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้สมบูรณ์ขึ้น

หลักของการพัฒนาหลักสูตร

นักพัฒนาหลักสูตร ต่างยอมรับในข้อเท็จจริงที่ว่า หลักสูตรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง หลักสูตรมีความเป็นพลวัต โอลิวา (Oliva. 2001 : 28 – 41) ได้เสนอหลักการของหลักสูตร (axioms) ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ และจะต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมที่จะปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

2. หลักสูตรเป็นผลผลิตของแต่ละช่วงเวลา หลักสูตรตอบสนองต่อสังคม และหลักสูตรจะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม ความเชื่อของปรัชญา หลักทางจิตวิทยา องค์ความรู้ใหม่ ๆ ภาวะผู้นำทางการศึกษาในแต่ละยุค วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อหลักสูตร ดังนั้น นักพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องตัดสินใจอย่างระมัดระวังว่าควรที่จะเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปในทิศทางใด เพื่อสนองความต้องการของสังคม

3. การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรที่เกิดขึ้นในช่วงแรก จะมีส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นขนานหรือเกิดขึ้นซ้อนกันกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เกิดขึ้นในช่วงต่อมา ซึ่งหมายความว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะไม่เป็นการเริ่มต้น และจบลงทันทีทันใด แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นต้องใช้เวลา และดำเนินต่อไปในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่เกิดขึ้น การพัฒนาหลักสูตรจึงมีกระบวนการและขั้นตอนส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกัน หรือทับซ้อนกันอยู่

4. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องคือ นักพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร สามารถทำได้โดยการให้ความรู้ การฝึกอบรม การให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตร และการสร้างค่านิยม เจตคติเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

5. การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยทั่วไป ควรจะมีกลุ่มคนทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรซึ่งมีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก

6. การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการของการตัดสินใจ นักพัฒนาหลักสูตรต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกรายวิชา เนื้อหาวิชา ควรเลือกวิธีการ การตัดสินใจในสิ่งที่มี ความคิดเห็นต่างกัน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร

7. การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง นักพัฒนาหลักสูตรต้องทำงานตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

8. การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิผล จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างครอบคลุม โดยนำส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมาพิจารณา และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เหล่านั้น

9. การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการดำเนินการไปตามกระบวนการอย่างมีระบบ ซึ่งจะส่งผลดีมากกว่าการลองผิดลองถูก

10. การพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มจากหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วในขณะนั้น โดยการตรวจสอบและประเมินดูว่ามีส่วนใดเป็นส่วนดี มีส่วนใดเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข หรือตัดทิ้งไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า งานการพัฒนาหลักสูตรไม่ได้เริ่มจากศูนย์หรือเริ่มจากความว่างเปล่า

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy)

1. ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2544 : 3-4)

2. การสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้ริเริ่มสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสารต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง

เป้าหมายหลักของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คือการสร้างกระแสสังคมให้มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด หรือส่วนหนึ่งของชีวิตของคนไทยทุกคน ผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญา ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขอบเขตการดำเนินงาน 4 ด้านควบคู่กันไป คือ เชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนาการวิชาการและศึกษาวิจัย สร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550)

3. แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ปริญานูช พิบูลสารวุธ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ได้เสนอแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานไว้ดังนี้

3.1 การพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมายและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม และปรับปรุงเพิ่มเติม หรือ จัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

3.2 การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการ คิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และ เชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการ ทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำ โครงการ โครงการงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม และ วัดและประเมินผลการ เรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะกระบวนการ (Process) และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

3.3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็น แหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ใน โรงเรียนที่เน้นความร่มรื่น ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของ สังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากร ร่วมกัน ฯลฯ ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติ กิจทางศาสนา การฝึกอบรมจิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการประกวดในรูปแบบ ต่างๆ การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอื่นๆ ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษาและจัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนิน ชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยทบทวน ปรับปรุง พัฒนา โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทาง ดังกล่าว เน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษา

ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

3.5 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน โดยร่วมกำหนดแนวนโยบาย และการวางแผนร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ และร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

3.6 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์ และจัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายในสถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ

การสร้างเครือข่ายเป็นมรรควิธีที่จะช่วยเสริมพลังของการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้ คณะผู้วิจัยจึงได้นำเอาเทคนิคนี้เข้ามาใช้ กล่าวคือ แทนที่จะให้โรงเรียนมีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยลำพัง ก็ให้โรงเรียนมีการดำเนินการร่วมกัน โดยอาศัยสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความสมัครใจ และมีความปรารถนาตรงกันว่า ผลักดันวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของเด็กๆ หรือเยาวชนในโรงเรียน และจะพัฒนาสืบเนื่องไปเป็นวิถีของการดำเนินชีวิตของชุมชนในที่สุด และยังมองเห็นอีกว่า กระบวนการดังกล่าวนี้ ควรเป็นกระบวนการในการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนางาน พัฒนาองค์กร และพัฒนาบุคลากรไปพร้อม ๆ กัน จึงได้นำเอาเทคนิควิธีการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน และเพื่อให้กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวเป็นงานเชิงวิชาการที่น่าเชื่อถือจึงเน้นให้ทุกภาคส่วนได้แก่ ครูและบุคลากร ผู้บริหาร และ เครือข่ายโรงเรียน ภายใต้กระบวนการนี้ คิด และทำ ตามระเบียบวิธีของการวิจัย ซึ่งผลของการดำเนินการขับเคลื่อนจะสามารถเผยแพร่ ถ่ายทอด และพัฒนา สืบต่อไปได้ จะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่าย การพัฒนาหลักสูตร การจัดการความรู้ และการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่มีความ

สอดคล้องกัน สามารถจัดวางให้เป็นระบบเดียวกันและดำเนินการเป็นกระบวนการที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การแสวงหาความรู้ภายใต้การดำเนินการของนักปฏิบัติที่กลายมาเป็นนักวิจัย หรือผู้ซึ่งทำงานเป็นหุ้นส่วนกับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบประเด็นและปัญหาในสถานที่ทำงานของตนเอง เป็นการนำความคิดไปปฏิบัติผ่านกระบวนการที่เป็นวงจร ซึ่งแต่ละวงจะขึ้นกับวงก่อนหน้า การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการวิจัยบริสุทธิ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และนักวิจัยสามารถใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายวิธี การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นทั้งการวิจัยและการปฏิบัติการ (Holloway, 2010 : 45-48)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา พัฒนากิจกรรมโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (Improving by changing) โดยบุคคลที่เผชิญกับปัญหานั้นๆ อยู่เอง เป็นรูปแบบของการทำความเข้าใจในการปรับปรุงสถานการณ์เฉพาะที่พบว่ามีปัญหา เพื่อต้องการพัฒนา หาหลักการ เหตุผลและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานนั้นและขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2546 : 17)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบระเบียบ (Improve practice and systematically) และเป็นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะนั้น ๆ พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบของการแก้ปัญหาและได้คำตอบในการแก้ปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมีความแตกต่างไปจากการแก้ปัญหาประจำวัน เพราะมีการใช้วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ มีการศึกษาปัญหาอย่างเป็นระบบ และกระบวนการแก้ปัญหาก็ใช้หลักทฤษฎี เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือกันในการที่จะทำให้คนเห็นปัญหา และวางเป้าหมายในการแก้ปัญหาไปด้วยกัน ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยกับผู้รับบริการ เน้นให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้กันในกระบวนการวิจัย (นงพรรณ พิริยานุพงศ์, 2546 : 21-25)

กล่าวโดยสรุปว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบร่วมกับนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ ไม่มีการแยกกลุ่มศึกษา กลุ่มทดลอง แต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติ โดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัย นามาประมวลเป็นแนวคิดหลักการและสร้างเป็นทฤษฎีได้

การวิจัยปฏิบัติการกับการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

1. ความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการและการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้
 เรียนรู้ตั้งแต่กล่าวถึงการวิจัยปฏิบัติการข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ควรดำเนินไปภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

หลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนแต่ละแห่ง เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นตามหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเอกลักษณ์โดดเด่นตามความต้องการของโรงเรียนโดยทั่วไปหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้ควรพัฒนานักเรียนให้รู้จักคิดมีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านและการค้นคว้าสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทักษะการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ สามารถสืบสาน และผสมผสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมไทยกับภูมิปัญญาสากลได้อย่างมั่นใจในตนเองใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้

การวิจัยและ พัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ บุคลากรในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยผลการวิจัยของแต่ละโรงเรียนเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในด้านภาพรวมของการดำเนินงาน การสนับสนุน และการนำผลการวิจัยไปใช้เผยแพร่แก่โรงเรียนอื่นๆ การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรก่อให้เกิดการสร้างความรู้ นำไปสู่การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนงานและกิจกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนก็สามารถให้ความร่วมมือ และสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการของโรงเรียน(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา,2552)

2. กรอบการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรจะส่งผลถึงคุณภาพและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของหลักสูตร ส่วนขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้จะส่งผลถึงประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ทั้งนี้คุณภาพของหลักสูตร เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของหลักสูตรและประสิทธิภาพของหลักสูตร จะส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียน ตามภาพความสำเร็จของโรงเรียนที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

3. บทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.1 ผู้บริหาร

ผู้บริหารควรมีบทบาทในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและแผนจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- 3.1.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง
- 3.1.2 กำหนดคณะผู้วิจัย
- 3.1.3 จัดปัจจัยเอื้อต่อการวิจัย
- 3.1.4 กระตุ้นจูงใจ / เสริมสร้างพลังจูงใจ
- 3.1.5 ร่วมวางแผน ให้คำแนะนำ ปรึกษาการดำเนินงาน
- 3.1.6 ติดตาม/รับทราบความก้าวหน้า

3.1.7 สนับสนุน และส่งเสริมในการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาโรงเรียนและ
เผยแพร่ผลการวิจัย

3.2 คณะผู้วิจัย
คณะผู้วิจัยที่ผู้บริหารตั้งขึ้นมาควรมีบทบาทในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา
หลักสูตร ดังนี้

- 3.2.1 ประชุมคณะผู้วิจัย
- 3.2.2 จัดทำโครงการ / แผนปฏิบัติการวิจัย (ปฏิทินปฏิบัติงาน)
- 3.2.3 ศึกษา/ทำความเข้าใจขอบข่ายและภาระงานของการวิจัย
- 3.2.4 ทำความเข้าใจประเด็นที่วิจัยโดยการศึกษา
- 3.2.5 เลือกประเด็น/ปัญหาที่จะทำวิจัย
- 3.2.6 ร่วมมือปฏิบัติงานวิจัย
- 3.2.7 รายงานความก้าวหน้าเป็นระยะๆ
- 3.2.8 เขียนรายงานการวิจัย และ
- 3.2.9 นำเสนอผลการวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 3.3 ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรมีบทบาทในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา
หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้
- 3.3.1 ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้ข้อมูลและ
การรวบรวมข้อมูล เป็นต้น
- 3.3.2 ร่วมเรียนรู้และนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ
เรียนรู้
- 3.3.3 ชื่นชม ให้กำลังใจจนบรรลุความสำเร็จ และ
- 3.3.4 ร่วมประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ผลงานวิจัย

4. กรอบเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

โรงเรียนสามารถดำเนินการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรได้ ดังนี้

- 4.1 การพัฒนาหลักสูตรอาจศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่
 - 4.1.1 รูปแบบ/วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เช่น การพัฒนาหลักสูตร
โดยใช้ รูปแบบ/วิธีการต่างๆ รายงานการใช้รูปแบบ/วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความโดดเด่น
ด้านต่าง ๆ การศึกษาคุณภาพหลักสูตรโดยใช้รูปแบบ/วิธีการต่างๆ และการศึกษา/เปรียบเทียบผล
ของการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้รูปแบบ/วิธีการที่แตกต่างกัน ฯลฯ เป็นต้น
 - 4.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร เช่น การศึกษาความเหมาะสมของการจัด
ทำรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร การศึกษาความสอดคล้องขององค์ประกอบของ
หลักสูตรและการวิเคราะห์ความสอดคล้องหรือความครอบคลุมของเนื้อหาวิชากับมาตรฐานหลักสูตร
 เป็นต้น
 - 4.1.3 ปัจจัย/ปัญหาอุปสรรค เช่น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพหลักสูตร
และแผนการเรียนรู้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านต่างๆ
และการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาหลักสูตร ฯลฯ เป็นต้น

4.2 การนำหลักสูตรไปใช้อาจศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่

4.2.1 การบริหารจัดการหลักสูตร เช่น รายงาน ศึกษา วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนและปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร

4.2.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลเช่นการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษารายกรณี เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน ศึกษาแบบการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษาพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมนิสัยใฝ่เรียนรู้ และศึกษาพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมทักษะการดำรงชีวิต ฯลฯ เป็นต้น

4.2.3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การศึกษาประสิทธิภาพการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 3) การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ฯลฯ เป็นต้น

4.2.4 การนิเทศติดตามและประเมินผล เช่น การพัฒนารูปแบบการนิเทศติดตามและประเมินผล และการศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ฯลฯ เป็นต้น

4.2.5 การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร เช่น การศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา คุณลักษณะของบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร การศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร และการศึกษาปัญหาการพัฒนาบุคลากร ฯลฯ เป็นต้น

4.2.6 ปัจจัย/ปัญหาอุปสรรค เช่น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร และ การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้ ฯลฯ เป็นต้น

4.3 คุณภาพผู้เรียน

4.3.1 การประเมินคุณภาพผู้เรียน หรือตามจุดเน้นที่โรงเรียนกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์

4.3.2 การประเมินคุณภาพผู้เรียนด้านใดด้านหนึ่งใน 3 ด้านตามแผนกลยุทธ์ ได้แก่ การประเมินคุณภาพผู้เรียนในด้านเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพผู้เรียนในด้านมีทักษะการดำรงชีวิต และการประเมินคุณภาพผู้เรียนในด้านมีความเป็นไทย เป็นต้น

5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีดังต่อไปนี้

5.1 วิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการจัดการเรียนรู้

5.2 การกำหนดปัญหาวิจัย

5.3 การศึกษาแนวคิดจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย

5.4 การออกแบบการวิจัย

5.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

5.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.7 วิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์

5.8 เขียนรายงานการวิจัย และ

5.9 การนำผลงานวิจัยไปใช้และการเผยแพร่

6. การนำผลงานวิจัยไปใช้และการเผยแพร่ผลงานวิจัย

6.1 การนำผลงานวิจัยไปใช้ มีแนวทางดังนี้

6.1.1 นำเสนอผลงานวิจัยต่อบุคลากรในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การปรับปรุง / พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

6.1.2 ผู้บริหารนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์แผนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพตามภาพความสำเร็จของโรงเรียน

6.1.3 นำเสนอผลงานวิจัยต่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์บริหารโครงการฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นให้เกิดการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติและแผนพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งขอรับการสนับสนุนทั้งทางด้านการวิชาการและทรัพยากร เพื่อให้เกิดคุณภาพตามภาพความสำเร็จของโรงเรียน

6.1.4 นำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้สนับสนุน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพนักเรียนบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน

6.2 การเผยแพร่ผลงานวิจัย

เพื่อให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า โรงเรียนควรเผยแพร่ผลงานวิจัยโดยอาศัยแนวทางดังต่อไปนี้

6.2.1 โดยดำเนินการผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การสัมมนา การประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6.2.2 โดยผ่านเครื่องมือต่างๆ เช่น แผ่นพับ เว็บไซต์ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์และวารสาร เป็นต้น

6.2.3 โดยผ่านกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนในเครือข่ายและนอกเครือข่าย ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ คณะครูศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การวิจัย และการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องเป็นฝ่ายดำเนินการ โดยมีบุคลากรภายในโรงเรียน ภายนอกโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วม กระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นพลวัตร กล่าวคือ มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา

การจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการสมัยใหม่ให้เห็นคุณค่าของบุคลากรในองค์กร ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่า ทั้งนี้ เนื่องจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยุคนี้ยังเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ ดังนั้นองค์กรสมัยใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ และบุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องสามารถทำงานได้ครอบคลุมงานหลักขององค์กรทุกด้าน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่รอดได้ในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านจากความจำเป็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการจัดการความรู้

1. ความหมายของการจัดการความรู้ หรือ Knowledge Management (KM)

การจัดการความรู้เป็นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เป็นตัวเดินเรื่องไม่ใช่แค่เรียนจากครู หรือตำรา ตำรานั้นเป็นการเรียนรู้แบบเก่า ซึ่งเน้นเรียนทฤษฎี ขณะที่การเรียนรู้แบบการจัดการความรู้ ก็เป็นทฤษฎี แต่ว่าเน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องของคนๆ เดียวเป็นเรื่องของคนหลายคนทำงานร่วมกัน เพราะฉะนั้นเวลาปฏิบัติ แต่ละคนจะมีประสบการณ์ไม่เหมือนกันเมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้ว อาจเห็นส่วนที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกัน เมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมากๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ ความเข้าใจ ขึ้นไปอีก จะเห็นว่าการจัดการความรู้เราจะเน้นที่เรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วก็เน้นตัวความรู้ที่เป็นความรู้ในคน หรือที่เรียกว่า Tacit Knowledge ทั้งนี้ ความรู้จากเอกสาร ตำรา หรือที่เรียกว่า Explicit Knowledge นั้นสำคัญ เพียงแต่ว่าเรามักจะละเลยความรู้ที่อยู่ในคน

การจัดการความรู้ถือว่าความรู้เกิดจากการประมวลสังเคราะห์ และจำแนกแยกแยะสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตีความและทำความเข้าใจกับสารสนเทศเหล่านั้น จนกลายเป็นความรู้ ซึ่งความรู้นี้ครอบคลุมทั้งส่วนของความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ที่ซ่อนอยู่ในความคิดของพนักงาน และที่ฝังตัวอยู่ในองค์กรกับความรู้แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ที่ปรากฏในเอกสารบันทึก หรือรายงานต่างๆ ขององค์กร การจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้คนที่ต้องการเข้าถึงได้ง่าย และดึงออกมาใช้งานได้โดยสะดวก การจัดการความรู้จะเกิดขึ้นในระดับทีมงาน หรือระดับกลุ่มในองค์กรที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคน เพราะการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีม ซึ่งอาจเป็นปฏิสัมพันธ์เครือข่าย Cyber Space หรืออาจผ่านการพบปะพูดคุยกันหน้าต่อหน้าก็ได้ (บุญดี บุญญากิจ, 2549: 13-14; บดินทร์ วิจารณ์, , 2547: 12-15 และ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2548: 18-20)

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติ(Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การทำงาน จากทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กร ซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกัน หรือทีมงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติ เมื่อรวบรวมแล้ว ก็มีการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ จำแนก (Synthesis) หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ โดยวิธีเผยแพร่ด้วยสื่อทั้ง 2 ประเภท คือ สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการต่อยอดความรู้หรือสร้างประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อื่นๆ ขึ้นไป

2. ความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มองคนในองค์กรเป็นสินทรัพย์อันมีค่าเนื่องจากกระแสโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่างๆ จึงต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และทำให้คนในองค์กรต้องเป็น Knowledge Worker ที่สามารถทำงานได้อย่างรอบด้าน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ ทำงานอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งจะต้องเป็นคนที่มีความสมรรถนะสูง (High competency) เพื่อสามารถที่จะผลักดันให้องค์กรอยู่ได้ในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก

การจัดการความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) เป็นเรื่องทุนปัญญา (Intellectual Capital) ที่ในปัจจุบันถือว่ามีค่ายิ่งนักจริงๆ แล้วสังคมไทยก็ให้ความสำคัญเรื่องการแสวงหาวิชาความรู้อยู่แล้ว ดังจะเห็นว่ามีคำพูดในเรื่องนี้อยู่มาก เช่น ที่พูดว่ามีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน หรือรู้ไว้ใช้ว่าใส่บาแบกหาม เป็นต้น (บุญดี บุญญาภิกิจและคณะ, 2549: 20) การจัดการความรู้ โดยเฉพาะความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีค่ายิ่ง เกิดมาจากประสบการณ์ในการทำงานจากค่านิยม ทศนคติ ที่ได้มาจากปฏิบัติงานในองค์กร หรืออาจจะเกิดมาจากพรสวรรค์ และเมื่อนำมาผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ไปยกระดับความรู้ และนำไปใช้ในการทำงานใหม่ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์มากมาย ถ้าองค์กรใดมีการจัดการความรู้เช่นนี้ได้ ก็ทำให้องค์กรนั้นสามารถพัฒนาไปสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ได้ในที่สุด

3. คนสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้

การจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ จะต้องประกอบไปด้วยบุคคลากรในองค์กรเข้ามาาร่วมดำเนินการ บุคคลากรในองค์กรย่อมมีตำแหน่ง และหน้าที่ต่าง ๆ กัน ในการดำเนินการจัดการความรู้ บุคคลเหล่านี้ต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ความสำเร็จจะอยู่ที่แต่ละคนจะเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการความรู้อย่างสอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่ของตน ซึ่งอาจจำแนกกล่าวได้ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสูงสุด (CEO)

จัดได้ว่า “โชคดีที่สุด” สำหรับวงการจัดการความรู้ ถ้าผู้บริหารสูงสุดเป็นแชมป์เปี้ยน (เห็นคุณค่าและดำเนินการผลักดัน KM) เรื่องที่ว่ายากทั้งหลายก็ง่ายขึ้น ผู้บริหารสูงสุดควรเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจัดการความรู้ โดยกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ “คุณเอื้อ (ระบบ)” ของ KM ซึ่งควรเป็นผู้บริหารระดับสูง เช่น รองอธิบดี , รองผู้อำนวยการใหญ่ (Vice President) ในกรณีของสถานศึกษาคุณเอื้อควรเป็น รองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ

3.2 คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer - CKO)

ถ้าการริเริ่มมาจากผู้บริหารสูงสุด “คุณเอื้อ” ก็สบายไปเปลาะหนึ่ง แต่ถ้าการริเริ่มที่แท้จริงไม่ได้มาจากผู้บริหารสูงสุด บทบาทแรกของ “คุณเอื้อ” ก็คือ เอาหัวปลาไปขายผู้บริหารสูงสุด ให้ผู้บริหารสูงสุดกลายเป็นเจ้าของ “หัวปลา” ให้ได้ บทบาทต่อไปของ “คุณเอื้อ” คือ การหา “คุณอำนวย” และร่วมกับ “คุณอำนวย” จัดให้มีการกำหนด “เป้าหมาย/หัวปลา” ในระดับย่อย ๆ ของ “คุณกิจ/ผู้ปฏิบัติงาน” คอยเชื่อมโยง “หัวปลา” เข้ากับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ขององค์กร , จัดบรรยากาศแนวราบ และการบริหารงานแบบเอื้ออำนาจ (empowerment) , ร่วม share ทักษะในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการความรู้โดยตรง และเพื่อแสดงให้เห็น “คุณกิจ” เห็นคุณค่าของทักษะดังกล่าว , จัดสรรทรัพยากรสำหรับใช้ในกิจกรรมจัดการความรู้ พร้อมคอยเชื่อมโยงการจัดการความรู้เข้ากับกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร , ติดตามความเคลื่อนไหวของการดำเนินการให้คำแนะนำบางเรื่องและแสดงท่าทีชื่นชมในความสำเร็จ อาจจัดให้มีการยกย่องในผลสำเร็จและให้รางวัลที่อาจไม่เน้นสิ่งของ แต่เน้นการสร้างภาพภูมิใจในความสำเร็จ

3.3 คุณอำนวย (Knowledge Facilitator - KF)

เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ความสำเร็จของ “คุณอำนวย” อยู่ที่การเป็นบันทึกจุดประกายความคิด และการเป็นนักเชื่อมโยง โดยต้องเชื่อมโยง

ระหว่างผู้ปฏิบัติ (“คุณกิจ”) กับผู้บริหาร (“คุณเอื้อ”), เชื่อมโยงระหว่าง “คุณกิจ” ต่างกลุ่มภายในองค์กรและเชื่อมโยงการจัดการความรู้ภายในองค์กรกับภายนอกองค์กร โดยมีหน้าที่ที่ “คุณอำนวย” ควรทำ คือ

- ร่วมกับ “คุณเอื้อ” จัดให้มีการกำหนด “หัวปลา” ของ “คุณกิจ” อาจจัด “มหกรรมหัวปลา” เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ “หัวปลา”
- จัดตลาดนัดความรู้เพื่อให้ “คุณกิจ” นำความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดความรู้ออกจากวิธีทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จนั้นเพื่อการบรรลุ “หัวปลา”
- จัดการงานหรือกิจกรรม “เชิญเพื่อนมาช่วย” (Peer Assist) เพื่อให้บรรลุ “หัวปลา” ได้ง่าย หรือเร็วขึ้น โดยที่ผู้นั้นจะอยู่ในหรือนอกองค์กรก็ได้ เรียนรู้วิธีทำงานจากเขา เชิญเขามาเล่าหรือสาธิต
- จัดพื้นที่เสมือนสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสำหรับเก็บรวบรวมขุมความรู้ที่ได้ เช่น เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ซึ่งรวมทั้งเว็บไซต์ เว็บบอร์ด เว็บบล็อก อินทราเน็ต จดหมายข่าว เป็นต้น
- ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแนวปฏิบัติ (CoP - Community of Practice) ในเรื่องที่เป็นความรู้ หรือเป็นหัวใจในการบรรลุเป้าหมายหลักขององค์กร
- เชื่อมโยงการดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กร กับกิจกรรมจัดการความรู้ภายนอกเพื่อสร้างความคึกคัก และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภายนอก

3.4 คุณกิจ (Knowledge Practitioner - KP)

“คุณกิจ” หรือผู้ปฏิบัติงานเป็นพระเอก หรือนางเอกตัวจริงของการจัดการความรู้ เพราะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ประมาณร้อยละ 90 - 95 ของทั้งหมด “คุณกิจ” เป็นเจ้าของ “หัวปลา” โดยแท้จริง และเป็นผู้ที่มีความรู้ (Explicit Knowledge & Tacit Knowledge) และเป็นผู้ที่ต้องมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้ หา สร้าง แปลงความรู้เพื่อการปฏิบัติให้บรรลุถึง “เป้าหมาย/หัวปลา” ที่ตั้งไว้

3.5 คุณประสาน (Network Manager)

เป็นผู้ที่คอยประสานเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการความรู้ระหว่างหน่วยงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงที่กว้างขึ้น เกิดพลังร่วมมือทางเครือข่ายในการเรียนรู้และยกระดับความรู้แบบทวีคูณ(วิจารณ์ พาณิช, 2548 : 37-41)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ถูกสร้างขึ้นมาจากมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ เครื่องมือที่ช่วยในการเข้าถึงความรู้ เหมาะกับความรู้ประเภทความรู้เด่นชัด (Explicit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ และเครื่องมือที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ เหมาะกับความรู้ประเภทความรู้ที่อยู่ในตัวตน (Tacit knowledge) นอกจากนี้แล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้มีหลากหลายประเภท แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันซึ่งผู้ปฏิบัติควรเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ (บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2549: 66-74 ; พิเชฐ บุญญัตติ, 2555) มีดังต่อไปนี้

4.1 ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice : CoP)

เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความใกล้ชิด ความสนใจในเรื่องเดียวกันและพื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน เครื่องมือจัดการความรู้ประเภทชุมชนนักปฏิบัตินี้จะเอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างความรู้ใหม่ๆ เพราะมีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ

4.2 การทบทวนหลังปฏิบัติการหรือการถอดบทเรียน (After action review : AAR)

เป็นการคุยกันถึงกิจกรรมที่ช่วยให้แต่ละคนเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ เรื่องที่เป็นสิ่งดี เรื่องที่ควรปรับปรุง และบทเรียนที่ได้จากการทำงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้วเสร็จ การถอดบทเรียน มี 3 รูปแบบ คือ 1) แบบเป็นทางการ โดยการประชุมทันที หลังเสร็จกิจกรรมมีการตั้งคำถาม และให้ผู้ร่วมกิจกรรมบันทึกคำตอบอย่างสั้นๆ ลงในกระดาษแผ่นน้อย แล้วรวบรวมสรุปเป็นบทเรียน 2) แบบไม่เป็นทางการ โดยการประชุมหรือนำเสนอหลังเสร็จกิจกรรมย่อยในโครงการ ใช้การพูดคุยสั้น ๆ เป็นกันเองตรงไปตรงมา แต่ควรมีบันทึกเก็บไว้เป็นบทเรียนของตนเอง ประเภทสุดท้าย 3) แบบเป็นส่วนตัว คือ ถามตัวเอง หรือเพื่อนสนิทที่ร่วมกิจกรรมหรือโครงการ 2 - 3 คน ถามคำถามสั้น ๆ ง่าย ๆ แล้วบันทึกไว้เป็นบทเรียนของตนเองเช่นเดียวกัน

4.3 เรื่องเล่าเร้าพลัง (Springboard storytelling)

เป็นการถอดความรู้โดยการมอบหมายให้บุคคลที่มีผลงานเด่นหรือจากมุมมองคนสำคัญคนใดคนหนึ่งของการทำกิจกรรมนั้น มาเล่าให้คนอื่นฟังว่าทำอะไร โดยเล่าสิ่งที่ตนเองทำจริงแบบเข้าใจง่าย มีการสอดแทรกแนวคิด เป็นเรื่องสั้นๆ หนึ่งเรื่องมีหนึ่งประเด็น เพื่อเป็นตัวเชื่อมต่อความรู้ความเข้าใจให้ผู้ฟังเกิดความคิดใหม่ๆ และกระตุ้นให้ผู้ฟังนำบทเรียนที่ได้ไปใช้กับงานของตน

4.4 เวทีเสวนาหรือสุนทรียสนทนา (Dialogue)

เป็นการปรับฐานความคิดโดยการฟังจากผู้อื่นทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิด ผู้ที่รับฟังเห็นภาพที่ใกล้เคียงกัน เวทีเสวนาเป็นการพูดคุยโดยไม่มีหัวข้อหรือวาระล่วงหน้า ไม่มีประธาน ไม่เหมือนการประชุมอย่างมีเป้าหมายเพื่อหาข้อสรุป เป็นการพูดคุยกันระหว่างคนสองคน หรือเป็นกลุ่ม เป็นการพูดออกมาจากใจ จากความรู้สึก จากประสบการณ์โดยตรง และฟังอย่างลึกซึ้งไม่ตัดสินถูกผิด ไม่แย้งแต่ฟังไปจนจบโดยยังไม่ตัดสินใจ หลังจากนั้น เราจึงจัดประชุมหรืออภิปรายเพื่อแก้ปัญหาหรือหาข้อยุติต่อไปได้โดยง่าย และผลหรือข้อยุติที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการที่เราเห็นภาพในองค์กรรวม

4.5 เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer assist)

เป็นการเชิญทีมอื่นหรือบุคคลอื่นมาแบ่งปันประสบการณ์ดีๆ (Best practice) โดยมีการเสนอแนะ การสอน การเล่าให้ฟังเกี่ยวกับกิจกรรมที่ปฏิบัติเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรหรือการดำเนินงานในครั้งต่อไป

4.6 การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning)

เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ปฏิบัติเพื่อจะแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการวิเคราะห์สาเหตุและทางเลือกที่เหมาะสมแล้วนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลเพื่อปรับให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

4.7 มาตรฐานเปรียบเทียบ (Benchmarking)

เป็นการตกลงกันเองในกลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยกำหนดประเด็นร่วมกันแล้วนำมาเปรียบเทียบ เพื่อร่วมมือกันในการยกระดับงานให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ในการเปรียบเทียบมี 2 แบบ คือ เปรียบเทียบกระบวนการ (Process benchmarking) และเปรียบเทียบผลลัพธ์ (Result benchmarking) เป็นการเปรียบเทียบให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนางานไม่ใช่เปรียบเทียบเพื่อแข่งขันเอารางวัล

4.8 ฐานความรู้ที่เรียนและความสำเร็จ (Lesson learned and best practices databases)

เป็นการจัดการองค์ความรู้ในองค์กรได้มีการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ ทั้งในรูปแบบของความสำเร็จ ความล้มเหลวและข้อเสนอแนะในเรื่องที่สนใจในรูปแบบฐานข้อมูล โดยมีช่องทางการเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต หรือระบบอินทราเน็ต หรือระบบอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งการค้นหาข้อมูลจะมีความสะดวกและถูกต้องเป็นหลักการสำคัญนอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ยังมีอีกหลายประเภท เช่น เวทีกลุ่มเฉพาะ (Focus group) การศึกษาดูงาน (Study tour) การเรียนรู้ร่วมกันหลังงานสำเร็จ (Retrospect) การค้นหาสิ่งดีรอบตัวหรือสุนทรียสาธก (Appreciative inquiring) การสอนงาน (Coaching) การเป็นที่เลี้ยง (Mentoring) ฟอรัม ถาม – ตอบ (Forum) ซึ่งเครื่องมือแต่ละประเภทมีลักษณะข้อดี ข้อควรคำนึงและผลที่ได้จากการจัดการความรู้แตกต่างกัน ผู้ที่นำไปใช้ควรเลือกให้เหมาะกับกิจกรรมที่ปฏิบัติและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ต้องการ จึงจะเป็นการใช้เครื่องมือจัดการความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

5. กระบวนการของการจัดการความรู้

จากการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ที่จากนักวิชาการทั้งหลาย ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมายของเรื่องราว หรือ ความรู้ ตามแรงจูงใจพื้นฐานของแต่ละคน

5.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation & Acquisition) คือ การดักจับความรู้ที่มีอยู่ในตนเองแล้วและขจัดความรู้ที่เกาหล้าสมัย ที่ไม่ได้ใช้แล้วออกไป หรือแสวงหาความรู้ใหม่ทั้งจากภายในและภายนอก หรือสร้างความรู้ใหม่ในกรณีที่ไม่เชี่ยวชาญในความรู้ นั้น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจเป็นทั้ง ความรู้ชัดแจ้ง หรือเป็นความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวของบุคคล

5.3 การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification & Refinement) คือ การปรับปรุงรูปแบบความรู้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาใหม่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อกลุ่มเป้าหมายหรือบุคคลทั่วไปได้นำไปใช้งาน

5.4 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) คือ การเผยแพร่และกระจายความรู้ ออกไปในวงกว้าง หรือ เฉพาะเจาะจงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงเรื่องราวหรือองค์ความรู้ที่ได้นั้นได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ในเวปไซต์อื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบันทึกบล็อกของท่าน หรือบอกต่อเพื่อน หรืออาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เป็นต้น

5.5 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กระบวนการซึ่งนำความรู้ที่ได้พัฒนาไปสู่การแบ่งปัน กระจายความรู้ไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมาย ให้ทั่วทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายชุมชนที่บล็อกเกอร์เป็นสมาชิกอยู่ ในกรณีที่เป็น Explicit Knowledge ซึ่งสามารถจัดทำเป็นเอกสารหรือไฟล์ เติร์ยมพร้อมแลกเปลี่ยนความรู้ได้ทันที โดยใช้บล็อกเป็นฐานความรู้ ในกรณีที่เป็น Tacit Knowledge ซึ่งต้องอาศัยการจัดการอบรม จัดกิจกรรม ระบบที่เลี้ยง ระบบสับเปลี่ยนงาน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือผ่านชุมชนแนวปฏิบัติ (Community of Practice)

5.6 การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) คือ การนำองค์ความรู้ที่บล็อกเกอร์เขียนไปใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน การได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงการต่อยอดองค์ความรู้เดิมให้มีคุณค่าหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

5.7 การปรับปรุงทบทวนความรู้ (Knowledge Revision) คือ การปรับปรุงความรู้เดิมภายในบล็อกให้ทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งตลอดเวลา (ธนาวดี วรราชสกุล, 2551: 38-43) กระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละขั้นตอนต่างมีความสำคัญ โดยเฉพาะในขั้นตอนการถ่ายทอดหรือแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และ ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Utilization) จะมีความสำคัญเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เนื่องจากหากไม่มีการถ่ายทอด และนำไปความรู้สู่การใช้งานแล้ว ก็เรียกได้ว่า การจัดการความรู้นั้นไม่ประสบผลสำเร็จ

6. กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้

จากกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าว การจัดการความรู้ในสถานศึกษาควรจะประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย (Desired State) หรือความต้องการในการจัดการความรู้ เพื่อตอบคำถามว่า จะจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด และทำให้ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์ในการจัดการความรู้

กิจกรรมที่ 2 การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) โดยเฉพาะจากครูผู้สอนที่มีวิธีสอนเป็นแนวปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งก็คือครูที่มีวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างที่ดี

กิจกรรมที่ 3 การสร้างความรู้ เมื่อได้ค้นหาความรู้จากครูต้นแบบที่มีวิธีการสอนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว กิจกรรมที่จะต้องทำต่อไปก็คือการที่จะต้องพยายามหาวิธีการที่จะดึงความรู้ (Tacit Knowledge) จากครูต้นแบบหรือหรือความรู้จากแหล่งต่างๆ (Explicit Knowledge) ที่กระจัดกระจายอยู่มารวมไว้ เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งในขั้นนี้จำเป็นต้องจัดบรรยากาศให้ครูต้นแบบมีความกระตือรือร้นที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ โดยการจัดกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) และจัดทำเป็นฐานข้อมูล แนววิธีการสอนที่เป็นเลิศ (Best Practices)

กิจกรรมที่ 4 การเลือกหรือกลั่นกรอง (Refine) ความรู้ที่ได้มาโดยการพิจารณาหรือกำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือความรู้ที่เป็นที่รู้กันดีแล้วทิ้งไป โดยสรรหาเลือกความรู้ที่เป็นประโยชน์และโดดเด่น ซึ่งอาจจะนำไปเทียบเคียงกับความรู้ที่เป็น Explicit Knowledge ได้แก่ ทฤษฎีหลักการ แนวคิดที่มีการบันทึกไว้เป็นเอกสารหรือตำรา เป็นต้น แล้วจึงกลั่นกรองความรู้

กิจกรรมที่ 5 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกันมาแยกแยะ วิเคราะห์ หรือสังเคราะห์หลอมรวมความรู้ที่ได้ให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ หรืออาจจะเขียนเป็นบทความที่เป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วย หัวข้อต่างๆ เป็นขั้นเป็นตอน ก็ได้

กิจกรรมที่ 6 การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution) กิจกรรมนี้คือ การนำความรู้ที่ผ่านการจัดการให้เป็นระบบแล้ว นำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป โดยอาจจะใช้วิธีเผยแพร่โดยเขียนเป็นบทความลงพิมพ์ในวารสาร การส่งจดหมายข่าว เพื่อแจ้งบุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้ หรือการจัดพิมพ์เป็นเอกสาร หรือการจัดเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้

กิจกรรมที่ 7 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Use) เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการจัดการความรู้แล้วแต่ถ้าไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ก็จะไม่บังเกิดผลใดๆ ทำให้เกิดความสูญเปล่า

กิจกรรมที่ 8 การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้ (Knowledge Assets) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถ ซึ่งทั้งนี้ระบบฐานข้อมูล และ Knowledge Portal ที่ทันสมัย ก็จะส่งผลโดยตรงต่อกิจกรรมนี้

กิจกรรมที่ 9 การติดตาม ตรวจสอบ (Monitor) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลของการจัดการความรู้ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้ หรือ CKO (Chief Knowledge Officer) ได้ทบทวนประมวผลและปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วิจารณ์ พานิช. : <http://www.kmi.or.th/kmi-articles/prof-vicharn-panich/65-0001-intro-to-km.html>)

กิจกรรมของการจัดการความรู้ทั้ง 9 กิจกรรม เป็นกระบวนการที่ควรทำต่อเนื่องกัน อย่างไรก็ตามกิจกรรมการจัดการความรู้ไม่ใช่เป็นเครื่องหมายรับรองว่าการจัดการความรู้จะบรรลุผล ถ้าดำเนินงานตามกิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรม ทั้งนี้เพราะการจัดการความรู้จะบังเกิดผลได้ดี วัฒนธรรมของสถานศึกษานั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยน ให้เป็นวัฒนธรรมของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ครูควรมีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมีจิตใจมุ่งบริการและเป็น “ผู้ให้” ที่ดี

7. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการจัดการความรู้และการสื่อสารในระบบเครือข่าย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ ได้นำเอา การสร้างเครือข่าย การจัดการความรู้ และการวิจัยปฏิบัติการมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเครื่องมือทั้ง 3 ชนิดนี้ ต้องการ การติดต่อสื่อสาร เพื่อการทำความเข้าใจ การสืบค้น การบันทึก การเก็บรักษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเผยแพร่ เป็นต้น จึงมีความสนใจที่จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามาเพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว

ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึงกลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมมีการทำกิจกรรมร่วมกันบนอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของเว็บไซต์มีการแผ่ขยายออกไปเรื่อย ๆ เป็นรูปแบบของการสื่อสารข้อมูล

ผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้เครือข่ายคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งคมขึ้นมา การสร้างชุมชนใหม่บนอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งเพื่อการศึกษา ธุรกิจ และความบันเทิง

ทุกวันนี้มีคนใช้ชีวิตอยู่กับสังคมออนไลน์มากขึ้นทุกวัน และมีการใช้ Social Media ที่ผู้ใช้เป็นผู้สื่อสาร หรือเขียนเล่า เนื้อหา เรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทาขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่นๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตน ผ่านทางเว็บไซต์ Social Network ที่ให้บริการบนออนไลน์ ปัจจุบันการสื่อสารแบบนี้ทำผ่านทาง Internet และโทรศัพท์มือถือ เช่น กระดานความคิดเห็น เว็บบล็อก วิกี (wiki) Podcast รูปภาพ และ วิดีโอ โดยมีเทคโนโลยีที่รองรับเนื้อหา (content) เหล่านี้ ได้แก่ เว็บบล็อก เว็บไซต์ที่แชร์รูปภาพ แชร์เพลง แชร์วิดีโอ เว็บบอร์ด อีเมล IM (Instant Message) เครื่องมือที่ให้บริการ เช่น Voice over IP ส่วนเว็บไซต์ที่ให้บริการ Social Network ได้แก่ Google Group Facebook MySpace หรือ Youtube เป็นต้น

มีผู้ให้คำแนะนำการประยุกต์ใช้เฟซบุ๊ก ในงานเครือข่าย และการจัดการความรู้ไว้อย่างน่าสนใจ โดยได้แนะนำการใช้ Facebook Group เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้และการสื่อสารภายในและระหว่างเครือข่ายไว้ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้
 - 1.1 สร้างกลุ่มที่มีชื่อกลุ่มตามประเด็นความรู้อย่างชัดเจน
 - 1.2 รวบรวมสมาชิก สร้างเครือข่ายสมาชิกผ่านกลุ่ม
 - 1.3 กำหนดประเภทของกลุ่ม ลักษณะของประเด็นความรู้
2. การสร้างและแสวงหาความรู้
 - 2.1 แต่ละคนรวบรวมความรู้เดิม/ใหม่
 - 2.2 ส่งแฟ้มข้อมูล หรือแหล่งค้น/สถานที่ หรือสแกนเก็บไว้
 - 2.3 รับ/ส่งความรู้ระหว่างสมาชิก
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ
 - 3.1 กำหนดผู้รับผิดชอบ หน้าที และขั้นตอน
 - 3.2 จัดกลุ่มความรู้ที่ได้มาเป็นกลุ่มในระบบที่สร้างขึ้น
 - 3.3 จัดทำตารางความรู้ที่มีประเภท ชนิด แหล่งที่มา ผู้รับผิดชอบ ฯลฯ
 - 3.4 ทำ poll เพื่อช่วยในการตัดสินใจของกลุ่ม เป็นเครื่องมือหาข้อยุติ
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้
 - 4.1 ทำชั้นความรู้แบบ organization อาจใช้ ppt ช่วยวาดแผนผัง
 - 4.2 กำหนดวิธีจัดเก็บให้ชัดเจน หรือสร้างระบบฐานความรู้
 - 4.3 เรียบเรียงใหม่ให้เป็นระบบที่เข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย
 - 4.4 การเข้าถึงความรู้
 - 4.5 เผยแพร่ความรู้ในเครือข่ายสังคม
 - 4.6 อยู่ในรูปเว็บเพจ โบว์ซัวร์ รายงาน บทความ คลิปภาพ คลิปเสียง
 - 4.7 สร้างระบบสืบค้น กลั่นกรอง และรายงานแบบต่าง ๆ
5. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

- 5.1 กำหนดผู้รับผิดชอบในกระบวนการแลกเปลี่ยน
- 5.2 แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)
- 5.3 แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge)
- 5.4 สร้างเวที และนำเสนอผลในเครือข่ายสังคม นำที่ได้กลับเข้าเวที
- 5.5 ปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัย ถูกต้อง สมบูรณ์ แล้วเผยแพร่อีกครั้ง
6. การเรียนรู้
 - 7.1 กำหนดผู้รับผิดชอบระบบความรู้ในระบบต่าง ๆ
 - 7.2 แบ่งปัน Best practice ทั้งในเวที ในการทำงาน และเครือข่ายสังคม
 - 7.3 ใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และเป็นส่วนหนึ่งของงานที่มีส่วนร่วม (บุรินทร์ รุจจนพันธ์และคณะ, ค้นจาก <http://www.thaiall.com/km/indexo.html>)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่มีการจัดวางระบบและกระบวนการดังที่งานวิจัยนี้ออกแบบไว้ยังไม่ปรากฏมาก่อน แต่มีงานวิจัยที่ใช้การสร้างเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ และการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังวิถีของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ มีบางงานวิจัยเลือกการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือของการเข้าสู่เป้าหมาย จึงขอนำเสนองานวิจัยบางเรื่องที่มีบางส่วนหรือทั้งหมดที่สอดคล้องและสนับสนุนงานวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

เทวิล ศรีสองเมือง (2551) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบรวมทั้งความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบของเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยนี้ใช้การวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ และบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ กล่าวคือ ในด้านองค์ประกอบของเครือข่ายพบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้ โครงสร้างของเครือข่าย วัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย กิจกรรมของเครือข่าย ผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่ายและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของเครือข่าย ในด้านบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบมี 6 ประการ คือ 1) กำหนดกรอบการประสานงานและความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของเครือข่าย 3) กำหนดภารกิจหรืองานที่สมาชิกต้องร่วมกันทำ 4) กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย 5) กำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเครือข่าย และ 6) กำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย ส่วนในด้านรูปแบบสามารถพัฒนารูปแบบของเครือข่ายที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ขึ้นได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 (โรงเรียนมัธยมศึกษา) มีลักษณะตามองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย

ลักษณะของโครงสร้างของเครือข่าย ควรประกอบด้วยสถานศึกษาที่เป็นแกนนำ หรือเรียกว่าแม่ข่าย ทำหน้าที่ในการประสานงานและเป็นหน่วยงานหลักในการทำงานของเครือข่าย มีสถานศึกษาที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายหรือที่เรียกว่า ลูกข่าย เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมของเครือข่าย มีคณะกรรมการที่มาจากสถานศึกษาในเครือข่ายทำหน้าที่ต่างๆในเครือข่าย มีการประสานงาน เชื่อมโยงกัน ระหว่างแม่ข่ายกับลูกข่าย และระหว่างลูกข่าย เพื่อร่วมมือในการทำงานนอกจากนี้ในโครงสร้างของเครือข่ายควรมีหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานต่างๆในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

การทำงานของเครือข่ายควรมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อ ขยายผลให้ผู้บริหาร ครู นักเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ซึ่งกันและกันเครือข่าย รวมทั้งเกิดความยั่งยืนในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

1.3 ด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายควรพิจารณาจากโครงสร้างของเครือข่าย โดยแยกเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นแม่ข่าย สถานศึกษาที่เป็นลูกข่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย

ควรมีการจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในเครือข่าย มีการจัดนิทรรศการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พบปะกัน มีการประชุมคณะกรรมการตามความเหมาะสม มีการนิเทศประเมินผลการทำงานของเครือข่าย และมีการนำเสนอผลการดำเนินงานของเครือข่าย โดยจัดนิทรรศการในโอกาสต่างๆ รวมทั้งเผยแพร่ผลงานให้หน่วยงานอื่นๆ ได้รับทราบ และได้เรียนรู้เป็นแบบอย่างตามความเหมาะสม

1.5 ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่าย

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา หน่วยงานต่างๆ และประชาชนในชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง ใ้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ มีความสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งประชาชนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.6 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและให้การส่งเสริม สนับสนุน การทำงานของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณรวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้ รวมทั้งความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของสมาชิกในเครือข่ายและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบที่ 2 (โรงเรียนประถมศึกษา) มีลักษณะตามองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

2.1 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย

โครงสร้างของเครือข่าย ควรมีสถานศึกษาที่เป็นแกนนำของเครือข่ายหรือแม่ข่าย มีสถานศึกษาที่เป็นลูกข่าย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำงานและสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย

2.2 ด้านวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เครือข่ายควรมีวัตถุประสงค์หลักๆคือ การขยายผลให้โรงเรียนในเครือข่ายเข้าใจรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บุคคลกรในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 ด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

บทบาทหน้าที่หลักของแม่ข่ายคือการเป็นพี่เลี้ยงให้กับลูกข่าย ให้ความรู้แก่สมาชิกในเครือข่าย โรงเรียนลูกข่ายมีบทบาทในการเรียนรู้จากแม่ข่ายนำมาถ่ายทอดและจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและติดตาม การทำงานของเครือข่าย

2.4 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย

กิจกรรมที่สมาชิกในเครือข่ายต้องการให้จัดขึ้น ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จัดนิทรรศการเพื่อแสดงผลงานอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง จัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าค่ายเศรษฐกิจพอเพียง

2.5 ด้านผลลัพธ์ที่จะเกิดจากเครือข่าย

ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของเครือข่ายคือ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานอื่นๆ เข้าถึงภาคประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูบุคลากร นักเรียนในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมผลลัพธ์ที่จะเกิดจากเครือข่าย

2.6 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

ปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสามัคคีของเครือข่าย การมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงาน ตลอดจนความรู้ความเข้าใจและการสนับสนุนของผู้บริหาร

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมีการออกแบบที่น่าสนใจ แม้การวิจัยนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้อตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ความน่าสนใจอยู่ที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและผนวกเอาเทคนิคการจัดการความรู้เข้าไปดำเนินการควบคุมในกระบวนการสร้างเครือข่ายโดยตลอด คือ การวิจัยเรื่อง โครงการ การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น โดย เพญณี แนนธ และคณะ (2555) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนาในลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยจัดกิจกรรมและพัฒนาบนฐานการคิดการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา มีการติดตามให้ความช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนางานภายใต้การจัดการความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ในสาระวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ ภาษาไทย 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้อของเด็กและเยาวชน ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยโรงเรียนที่ครูศีกษาภาพผู้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในโครงการคัดเลือกเป็นเครือข่ายในการพัฒนาจำนวน 35 โรงเรียน การพัฒนาศีกษาภาพของผู้เรียนดำเนินการโดยครูศีกษาภาพที่ได้รับการคัดเลือกในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ ภาษาไทย จำนวน 22 คน การดำเนินการเป็นลักษณะการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยและผู้ร่วมโครงการมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของการจัดการความรู้โดยตลอดโครงการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ และในสาระภาษาไทย บางโรงเรียน ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการสอบ O-NET สูงขึ้น ส่วนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนด้วยคะแนนผลสัมฤทธิ์
- 2) จากกลุ่มเป้าหมายเริ่มต้นโครงการ 35 โรงเรียน ครูศีกษาภาพ 22 คน เมื่อถึงระยะที่ 2 ของโครงการมีโรงเรียนเข้าร่วมเหลือ 26 โรงเรียน ครูศีกษาภาพเหลือ 9 คน ครูในเขตพื้นที่ถอนตัว 1 เขตพื้นที่ คือเขตพื้นที่ที่ 4
- 3) การเกิดเครือข่ายในโรงเรียนและโรงเรียนใกล้เคียงในสาระคณิตศาสตร์ และภาษาไทยของเขตฯ 3 ที่เข้มแข็ง เขตฯ 5 มีเครือข่ายคณิตศาสตร์ไม่เข้มแข็งมาก แต่มีเป้าหมายในการร่วมกันพัฒนา ภาษาไทยในเขตฯ 5 และเขตฯ 1 มีเครือข่ายโรงเรียนเข้มแข็ง
- 4) การเกิดเครือข่ายกับองค์กรในท้องถิ่นมีความชัดเจนในเขตฯ 3 เทศบาลมีส่วนช่วยในการพัฒนาครูและนักเรียน พื้นที่เขตฯ 5 สาระภาษาไทย เขตพื้นที่สนับสนุนงบประมาณทั้ง 2 ระยะของการขับเคลื่อนให้มีการอบรมครูภาษาไทยในแนวของ LLEN (Local Learning Enrichment Network) ทั้งเขตพื้นที่

นอกจากนี้ คณะวิจัยยังได้นำเสนอบทเรียนที่ได้จากการวิจัยของเขาไว้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจนำไปปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยต่อไป อีกด้วยโดยเขาได้เสนอว่า

1. การพัฒนาครูโดยเริ่มต้นจากจำนวนที่มากมีผลในด้านการกำกับติดตามงาน และการให้ครูดำเนินการเองโดยไม่กดดัน และไม่ให้ออกแผน ต้องให้การอบรมพัฒนาทุกสัปดาห์เพื่อกระตุ้นติดตาม แต่ภาระงานของครูก็เป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง ทำให้การอบรมครูทำไม่ได้เท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาศีกษาภาพของครูจึงควรเริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก และให้ครูที่พร้อมจัดแบ่งเวลาในการร่วมอบรมและพัฒนากิจกรรม ภาระงานครูเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นโครงการจึงควรมีการวางตารางปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียน และเป็นตารางที่ปรับได้ตลอดเวลา เพราะภาระกิจของโรงเรียนส่วนหนึ่งเป็นภาระกิจที่เกิดนอกเหนือแผนงานประจำ

2. พื้นฐานครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ไม่เท่ากัน การปรับพื้นฐานความรู้และจัดกลุ่มตามพื้นฐานอาจช่วยให้การขับเคลื่อนมีศีกษาภาพมากขึ้น มีการพัฒนาครูทุกระดับไปพร้อมกันมีส่วนส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการพัฒนาระหว่างกลุ่มเพื่อนครู และกระบวนการเพื่อนสอนเพื่อนเข้มแข็งขึ้น เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มั่นคง การเกิดกระบวนการเพื่อนสอนเพื่อนเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างธรรมชาติ โดยครูเครือข่ายมีศรัทธา และความไว้วางใจในเพื่อนร่วมเครือข่าย หรือครูศีกษาภาพ เพราะจะได้เข้าร่วมรับฟังการสะท้อนผลจากทีมวิจัย หลักวิพากษ์งานของครูศีกษาภาพหรือครูเครือข่าย ทำให้ตระหนักและยอมรับว่าเพื่อนครูคนใดมีความชัดเจนในเนื้อหาและกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยทีมวิจัยหลักไม่ต้องมอบหมายอย่างเป็นทางการแต่เสริมพลังอำนาจให้ครูที่แสดงให้เห็นว่า เรียนรู้และชัดเจนในด้านวิชาการและกระบวนการจัดการเรียนรู้

3. มีครูส่วนหนึ่งเรียนรู้ได้รวดเร็ว แต่มีเปอร์เซ็นต์น้อย ดังนั้นการขับเคลื่อนเครือข่ายและการร่วมพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนควรเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมีทีมวิจัยเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่พึ่งทางวิชาการ

4. การพัฒนาเนื้อหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องยาก ในแง่ที่ว่าครูไม่มีเวลา ทบทวนสิ่งที่ได้อบรมไปมากพอ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียน ครูต้องมีความชัดเจนในการออกแบบกิจกรรม พบว่ามีครูหลายคนที่ยังไม่เข้าใจวิธีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะและความสามารถในการใช้คำถามที่เน้นการคิดวิเคราะห์และเทคนิคคำถามปลายเปิด เป็นเรื่องใหม่ของครูผู้สอนที่ต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาวิธีการทำงานที่ใช้การประยุกต์แผนที่ผลิตจำหน่ายในท้องตลาด ทำให้ครูขาดองค์ความรู้ที่ถูกต้องในการพัฒนาแผนด้วยตนเอง ดังนั้น ทีมวิจัยหลักต้องสอบถามความเข้าใจของครูเครือข่ายรายบุคคลให้แน่ใจว่า จุดเริ่มต้นของครูแต่ละคนจะเริ่มต้น ณ จุดใด และถ้าเป็นไปได้ ควรใช้ประเด็นนี้เป็นจุดคัดเลือกครูเข้าร่วมโครงการในระยะแรก เพื่อให้ได้กลุ่มที่พัฒนาได้ง่าย และเป็นแกนหลักในการขยายผลให้กับกลุ่มต่อไป

5. ครูในโครงการจำนวนหนึ่งในช่วงระยะแรกของการขับเคลื่อน สอบถามความชัดเจนในผลลัพธ์ที่พึงได้ ที่นอกเหนือจากความรู้จากโครงการ ซึ่งหมายถึงรางวัล หรือ สิ่งตอบแทนในระยะแรกของโครงการ LLEN มีความตั้งใจที่จะให้โรงเรียนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อจัดทำนวัตกรรมซึ่งทางโรงเรียนก็ได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่ผู้สอนกลุ่มหนึ่งคาดหวังงบประมาณตอบแทนที่ชัดเจน เมื่อ LLEN ขออนุญาตประกาศเจตนารมณ์ชัดเจนว่า ไม่มีงบประมาณเป็นจำนวนเงิน จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ครูจำนวนหนึ่งลาออกและ บางคนยกตัวอย่างบางโครงการที่จริงจังว่า เข้าร่วมโครงการแล้วจะได้ไปดูงานต่างประเทศ ทำให้ครูอดทนร่วมโครงการ” ขณะเดียวกันในระยะที่ 2 เมื่อ LLEN ขออนุญาตปรับแผนเปิดโอกาสให้ครูศักยภาพ และ ครูเครือข่ายเขียนกรอบค่าใช้จ่ายในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยให้มีการพัฒนาแผนและนวัตกรรมให้ชัดเจน บรรยากาศในการทำงานก็เปลี่ยนไปในบางกลุ่มครู กล่าวคือ ครูกระตือรือร้นและมีความสนใจมากขึ้นกว่าระยะแรกของโครงการ

6. กาสสร้างเครือข่ายกับองค์กรในท้องถิ่นเช่น เขตพื้นที่การศึกษา เขตฯ มักมีโครงการของตนเองซึ่งเป็นโครงการที่มีค่าตอบแทน เช่น อบรมครู 2 สัปดาห์ หรือ 1 เดือน แล้วสรุปผลทันที ขณะที่ LLEN ขออนุญาตดำเนินการขับเคลื่อนให้ครูเข้มแข็ง เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกและแม่นยำ ซึ่งต้องใช้เวลา จึงไม่มีใครได้รับความสนใจจากหลายเขตพื้นที่ เพราะ LLEN มุ่งผลลัพธ์ที่เป็นจริงและยั่งยืน

งานวิจัยที่ได้หยิบยกขึ้นมาประกอบในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมานั้นว่ามีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในด้านการออกแบบของการวิจัยนี้แล้ว ยังได้ช่วยให้เกิดความตระหนักและความระมัดระวังในการบริหารจัดการงานวิจัยต่อไปอีกด้วย

บทที่ 3

บริบทโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนทั้งหมด 13 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนแม่ข่าย 3 โรงเรียนและโรงเรียนลูกข่าย 10 โรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

บริบทโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู

บริบทโรงเรียนวัดบางลำภู

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดบางลำภู ตั้งอยู่ที่ ถนน โสภิตวัชรกิจประชาสรรค์ ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76110 โทรศัพท์ 032-409413 E-mail banglumpoo@petburi.go.th Website www.schoolobec.go.th/banglumpoo สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6

มีเขตพื้นที่บริการ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านบางลำภู โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนวัดบางลำภู ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2484 โดยอาศัยศาลาของวัดเป็นที่เรียน มี นายณรงค์ แก้วเนตร เป็นครูใหญ่คนแรก จนกระทั่ง พ.ศ. 2508 เจ้าอาวาสวัดบางลำภู พร้อมผู้ปกครองนักเรียนได้ร่วมกันจัดหาเงินสมทบกับงบประมาณของทางราชการ สร้างอาคารเรียน แบบ ป.1 ข. ชั้น 1 หลัง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2519 พระครูโสภิตวัชรกิจเจ้าอาวาสวัดบางลำภู เห็นว่าอาคารเรียนตั้งอยู่ในสถานที่ไม่เหมาะสมจึงได้จัดซื้อที่ดิน ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดโดยมีแม่น้ำเพชรบุรีกั้นเป็นที่หมู่ที่ 4 ตำบลบางครก จำนวน 4 ไร่ พร้อมรื้อย้ายอาคารเรียนและของงบประมาณสร้างอาคารเรียน แบบ 017 ชั้น 1 หลัง มี 8 ห้องเรียน เปิดทำการสอนตั้งแต่ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้บริหารชื่อ นายตรีศูล พงษ์พันธุ์ โทรศัพท์ 08-6305-0448 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนแห่งนี้ ตั้งแต่ พ.ศ 2545 จนถึงปัจจุบัน

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น 20 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 66 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวัดบางลำภู

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	4	1	5	5
อ.2	1	2	3	5	5
รวม	2	6	4	10	
ป.1	1	3	6	9	9
ป.2	1	3	4	7	7
ป.3	1	5	5	10	10
ป.4	1	7	3	10	10
ป.5	1	4	6	10	10
ป.6	1	3	7	10	10
รวม	6	25	31	56	
รวมทั้งหมด	8	31	35	66	

ปัจจุบันโรงเรียนวัดบางลำภู มีครูประจำการ 6 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 3 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

4.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณสถานศึกษามีลักษณะ เป็นชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี มีประชากรประมาณ 320 คน อาชีพหลักของชุมชน คือ รับจ้าง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปคือ ประเพณีสงกรานต์ การกวนกาละแมของมอญ

4.2 ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพ รับจ้าง นับถือศาสนา พุทธ รายได้โดยเฉลี่ย ต่อครอบครัว ต่อปี 5,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน

4.3 โอกาส และข้อจำกัดของสถานศึกษา

จากการสรุปผลการดำเนินงานและการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของคณะทำงานของโรงเรียน โดยใช้วิธีการ SWOT ANALYSIS นั้น พบว่า โรงเรียนมีปัญหาและความต้องการดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน

- ด้านโครงสร้างและนโยบาย (S₁)
โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง เนื้อที่จำกัด นักเรียนมีน้อย เนื่องจากประชากรส่วนหนึ่งได้ย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น
- ด้านการจัดการเรียนการสอน (S₂)

การจัดการเรียนการสอนยังเน้นเนื้อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ด้านทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางคณิตศาสตร์ ทักษะภาษาอังกฤษ คุณลักษณะนิสัยการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และคุณลักษณะนิสัยการรักษาความสะอาดยังไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่กำหนด รวมถึงหลักสูตรที่โรงเรียนใช้จัดการเรียนการสอนยังไม่สนองตอบต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

- ด้านบุคลากร (M_1)

บุคลากรของโรงเรียนอายุล้วนเฉลี่ยสูง มีปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยงานที่รับผิดชอบมีมาก ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- ด้านงบประมาณ (M_2)

งบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรรมีน้อย ไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ

- ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (M_3)

โรงเรียนไม่มีห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ และห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน

- ด้านการบริหารจัดการ (M_4)

บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจัยภายนอก

- ด้านสังคมและวัฒนธรรม (S)

สภาพของครอบครัวและชุมชนไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในบางส่วน คือ ชุมชน มีขนาดเล็ก มีอัตราการขยายตัวน้อย และนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับ บิดามารดา ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น ส่งผลต่อการเรียนโดยตรง

- ด้านเทคโนโลยี (T)

ในชุมชนยังขาดแหล่งเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น ศูนย์อินเทอร์เน็ต

- ด้านเศรษฐกิจ (E)

ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีอัตราการว่างงานสูง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) มีรายได้น้อย ไม่สามารถสนับสนุน การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เท่าที่ควร

- ด้านการเมือง (P)

องค์การบริหารส่วนตำบลบางครั้งยังมีนโยบายในด้านการจัดการศึกษาที่ไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง และยังให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนน้อย

โรงเรียนวัดบางลำภูได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2552 (เป็นรุ่นที่คณะกรรมการประเมินฯ แต่งตั้งจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)

บริบทโรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์)

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ถนน เพชรบุรี - เขาตะเครา ตำบล บางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัด เพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76110 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โทร 032-409-222 e-mail Khowtakaow@petburi.go.th เปิดสอนระดับชั้น อนุบาล ถึงระดับชั้น ประถมศึกษา เนื้อที่ 4 ไร่ เขตพื้นที่บริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5, 8, 9 และ 12 โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัด เพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการก่อตั้งและเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2482 ในเนื้อที่ 4 ไร่ เปิดทำการสอนในระดับอนุบาล หลักสูตร 2 ปี 2 ห้องเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวมห้องเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอน 8 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2557 มีนักเรียนทั้งหมด 97 คน ระดับปฐมวัย 23 คน ระดับประถมศึกษา 74 คน

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นางสาวพัชรีญา จารีย์ โทรศัพท์ 089-413-2069 e-mail Jareepat@gmail.com วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา บริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่สถานศึกษาแห่งนี้ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552 จนถึงปัจจุบัน

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน ปีการศึกษา 2557)

3.1 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 93 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวัดเขาตะเครา

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	5	5	10	1:12
อ.2	1	5	8	13	
รวม	2	10	13	23	
ป.1	1	7	6	13	1:12
ป.2	1	4	15	19	
ป.3	1	7	4	11	
ป.4	1	8	5	13	
ป.5	1	5	5	10	
ป.6	1	5	3	8	
รวม	6	36	38	74	
รวมทั้งสิ้น	8	46	52	97	

ปัจจุบันโรงเรียนวัดเขาตะเครา มีครูประจำการ 7 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 3 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

4.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณสถานศึกษามีลักษณะบ้านเรือนปลูกอยู่ติดๆ กันในที่ดินของวัดไม่มีบริเวณ ส่วนใหญ่เป็นบ้านชั้นเดียว อยู่ติดแม่น้ำ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีประชากรประมาณ 500 คน อาชีพหลักของชุมชนมีอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าว นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี / ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป คือ งานประจำปีปิดทองนมัสการหลวงพ่อบึงวัดเขาตะเครา ประเพณีตักบาตรเทโว แข่งเรือยาว ไล่กระทะ ลอยกระทง

4.2 ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพหลัก รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 70 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.30 รายได้โดยเฉลี่ยต่อปี ต่อครอบครัว 36,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน

4.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

4.3.1 ด้านโอกาส เป็นโรงเรียนที่มีบริบทเป็นสังคมกึ่งชนบท ประชาชนนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับศาสนา และโรงเรียน ชุมชนและวัดให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนดี ด้านเทคโนโลยี และปัจจัยพื้นฐานครบถ้วนสมบูรณ์ การเข้าถึงบริการทางการสื่อสารทำได้ง่าย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

4.3.2 ด้านข้อจำกัด สภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่สู้ดีนัก จึงเป็นข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเพราะต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2555 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 3 ตุลาคม 2555) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) มีการกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาไว้ชัดเจน โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และจัดทำโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยจัดทำโครงการที่สำคัญคือ โครงการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารจัดการอาคารสถานที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน วัด และองค์การบริหารส่วนตำบลบางครก

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนมีหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อบุคคลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การทำน้ำตาลมะพร้าว การปลูกป้าชายเลน ศิลปะ ดนตรีพื้นบ้าน การประดิษฐ์ของใช้จากกะลามะพร้าว และโรงเรียนได้มีการ

ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประดิษฐ์เศษวัสดุ จนส่งผลงานเข้าประกวดในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ได้รับรางวัลเหรียญทอง

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมชุมนุมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย และมีครูไม่ครบชั้น แต่ได้พยายามจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม ได้แก่ ชุมนุมศิลปะ ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน และชุมนุมงานประดิษฐ์จากเศษวัสดุในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเลือกประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน และเห็นคุณค่า ภาควิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

โรงเรียนมีโครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งที่จัดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และโดยหน่วยงานอื่นๆ และส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนในสังกัดที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง เช่น โรงเรียนวัดบางลำภู โรงเรียนมิตรภาพที่ 24 เป็นต้น

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

โรงเรียนวัดเขาตะเคราได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

บริบทโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ (เอมสะอาดอำนวย)

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ(เอมสะอาดอำนวย) ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 เปิดสอนระดับชั้น อนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื้อที่ 6 ไร่ 4 ตารางวา เขตพื้นที่บริการ คือ หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 10 ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โดยมีประวัติโรงเรียน โดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ(เอมสะอาดอำนวย) เดิมชื่อว่าโรงเรียนประชาบาลตำบลบางครก 2 (เอมสะอาดอำนวย) ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2482 โดยการบริจาคอาคารเรียนและที่ดินของนายเอิบ เอมสะอาด โดยจัดสร้างเป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้นสูง แบบ 3 ห้องเรียน มีหน้ามุข จำนวน 1 หลัง บนเนื้อที่ของตนเองประมาณ 200 ตารางวา สิ้นค่าก่อสร้างอาคารเรียน 1,360 บาท เปิดทำการสอนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2482 โดยมี นายชู ควรประสิทธิ์ เป็นครูใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีการศึกษา 2483 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 4 สมดุล ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นายโกศล กริทธิ โทรศัพท์ 08-1294-1891 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 31 มกราคม 2557จนถึงปัจจุบัน

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.2 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น 26 คน (ที่เข้าเรียนชั้น ป. 1)

3.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 41 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	2	0	2	2
อ.2	1	3	3	6	6
รวม	2	5	3	8	
ป.1	1	1	5	6	6
ป.2	1	4	2	6	6
ป.3	1	3	0	3	3
ป.4	1	4	2	6	6
ป.5	1	4	1	5	5
ป.6	1	3	4	7	7
รวม	6	19	14	33	
รวมทั้งหมด	8	24	17	41	

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ มีครูประจำการ 7 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 1 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

4.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะพื้นที่ราบลุ่ม มีประชากรประมาณ 1,500 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ หมู่ 4 ตำบลธงชัย อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำสวนมะพร้าว, เลี้ยงปลา, เลี้ยงกุ้ง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีไทยทรงดำ

4.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ป.6 อาชีพหลัก คือ ทำสวนมะพร้าว, เลี้ยงปลา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ต่อปี 6,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 3-4 คน

4.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โอกาส

โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ(เอมสะอาดอำนวย) มีชุมชนเล็กๆ ตั้งเรียงรายอยู่เป็นกลุ่มๆ เป็นทุ่งนาป่าพรุ ล้อมรอบหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในประเพณีไทยทรงดำ มีความรักใคร่ปรองดองสามัคคี มีวัดเพื่อสุธรรม เป็นศูนย์บุญประเพณี มีถนนสัญจรที่สะดวกในการเดินทาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เกี่ยวกับการสานตะกร้าด้วยก้านมะพร้าวอย่างต่อเนื่อง ชุมชนพร้อมใจกันร่วมลงแรงพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ ทุกโอกาสที่โรงเรียนระดมร้องขอความช่วยเหลือ

อุปสรรค (ข้อจำกัดของสถานศึกษา)

ชุมชนบ้านทุ่งเพื่อ เป็นชุมชนที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และรับจ้างทั่วไป ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ ค่อนข้างมีรายได้น้อย ฐานะไม่ค่อยดี มีปัญหาผู้ปกครองย้ายที่อยู่ และเป็นเหตุให้นักเรียนต้องย้ายตาม จำนวนนักเรียนไม่คงที่ ไม่มีโอกาสระดมทุนจากชุมชน ชุมชนตั้งอยู่บริเวณชานเมือง ค่อนข้างห่างไกลเทคโนโลยี โอกาสนักเรียนในชุมชนเข้าถึงเทคโนโลยีจึงมีน้อย มีโรงเรียนเอกชนในตลาดเป็นคู่แข่ง ให้บริการรถรับส่งนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ โดยเฉพาะหมู่ที่ 10 ตำบลบางครก นักเรียนส่วนใหญ่ไปเข้าเรียนในตัวเมือง จึงเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาและการเพิ่มจำนวนนักเรียน

5. สรุปสภาพปัญหา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สภาพปัญหา

โรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และสื่อสำเร็จรูป การใช้อินเทอร์เน็ตมาช่วยทำการสอน

จุดเด่น

ชุมชนมีวัฒนธรรมเด่น ได้แก่ ประเพณีไทยทรงดำ ซึ่งเป็นประเพณีในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่

จุดที่ควรพัฒนา

ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือทำเป็นวิชาเพิ่มเติม ใช้สอนในโรงเรียน ให้นักเรียนได้รู้และใช้เป็นวิถีชีวิตของนักเรียนได้เลย

ด้านผู้เรียน

สถานศึกษาส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรม ด้านประเพณีไทยทรงดำ มาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันเป็นจุดเด่นของเด็ก ให้สามารถสืบทอดอนุรักษ์และเผยแพร่เป็นเอกลักษณ์ วิชาการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาอาชีพจักสาน งานประดิษฐ์ ก้านมะพร้าว ให้มีความก้าวหน้า พัฒนาให้ทันสมัยด้วยรูปแบบที่แปลกใหม่ ให้น่าสนใจ ให้สอดคล้องกับความสามารถในการทำงานของกลุ่มเด็ก

ด้านครู

ครูร่วมกันผลักดันจุดเด่นของชุมชนสู่กระบวนการเรียนรู้ สู่ความเป็นวิชาการ สถานศึกษาโดยเน้นการจัดสาระการเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นไทยทรงดำ

ด้านการบริหาร

สถานศึกษา จัดตั้งศูนย์รวมแหล่งเรียนรู้ ประเพณีไทยทรงดำ จัดสร้างอาคาร แหล่งเรียนรู้รวบรวมสื่ออุปกรณ์ส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้สู่ท้องถิ่นและชุมชนภายใต้แผนพัฒนา 3-5 ปี

โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อยังไม่ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) และคณะกรรมการประเมินฯ ยังไม่ได้กำหนดวันเข้าประเมิน (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2557)

บริบทโรงเรียนบ้านนาอาจ (วิเทศปริยัตินาถราษฎร์รังสรรค์)

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านนาอาจ (วิเทศปริยัตินาถราษฎร์รังสรรค์) มีพื้นที่ 11 ไร่ - งาน 65 ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ 144 หมู่ที่ 3 หมู่บ้านนาอาจ ตำบลนาอาจ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เขตการปกครองของเทศบาลตำบลนาอาจ ห่างจากหมู่บ้านนาอาจ 0.5 กิโลเมตร เทศบาลตำบลนาอาจ 9 กิโลเมตร อำเภอชะอำ 15 กิโลเมตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 12.5 กิโลเมตรจังหวัดเพชรบุรี 35 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 189 กิโลเมตร โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนบ้านนาอาจ (วิเทศปริยัตินาถราษฎร์รังสรรค์) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2466 อนุมัติโดยกระทรวงธรรมการสมัยนั้น กิจการดำเนินอยู่ได้ด้วยเงินการศึกษาประชาชน ครั้งแรกสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ได้ขยายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ภายหลังกระทรวงสั่งงด คงให้สอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นับตั้งแต่โรงเรียนจัดตั้งมานายเรือง แก้วเนตร เป็นครูใหญ่ พระอธิการเข้ม อินทรโชติ วัดนาอาจ เป็นผู้อุปการะ ได้ร่วมกันปลูกสร้างสถานที่เรียนภายในวัดนาอาจ จนถึง พ.ศ. 2480 ครูใหญ่และผู้อุปการะได้ร่วมกันทำการปลูกสร้างอาคารเรียนชั้นใหม่ในบริเวณเขตวัดนาอาจ โดยมีผู้ปกครองนักเรียนและผู้อุปการะช่วยกันออกเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ไม้เสา ไม้ยาง เป็นต้น และได้รับเงินสมทบจากกระทรวงอีก การปลูกสร้างได้สำเร็จเรียบร้อยและเปิดทำการสอนเมื่อ พ.ศ. 2481 ตัวอาคารแบบ ป.2 ชนิดถาวร ขนาด 7 x 13 เมตร ได้ขนานนามว่า โรงเรียนบ้านนาอาจ (อินทรโชติอนุเคราะห์) ในด้านอุปการะมีการเปลี่ยนแปลง คือ พระอธิการเข้มมรณภาพ เมื่อ พ.ศ. 2482 พระภิกษุสมพงษ์ วัดกุฎีดาว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นผู้อุปการะต่อมา และได้ลาสิกขาบท เมื่อ พ.ศ. 2484 พระภิกษุณิล ชันติโก วัดนาอาจ เป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่อมา จนถึง พ.ศ. 2530 ก็มรณภาพ พระครูพิพัฒน์วชิรปัญญาวุฒิ เจ้าอาวาสวัดนาอาจ องค์ปัจจุบันเป็นผู้อุปการะมาจนถึงขณะนี้

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นายธวัชชัย สาครสิทธิศักดิ์ โทรศัพท์ 08-1857-8373 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

3. ข้อมูลนักเรียน (ข้อมูลนักเรียน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น 133 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 133 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านนายาง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	17	13	30	30
อ.2	1	12	17	17	17
รวม	2	29	18	47	
ป.1	1	8	9	17	17
ป.2	1	7	14	21	21
ป.3	1	6	6	12	12
ป.4	1	10	6	16	16
ป.5	1	4	3	7	7
ป.6	1	6	7	13	13
รวม	6	41	45	86	
รวมทั้งหมด	8	70	63	133	

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านนายาง มีครูประจำการ 10 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 2 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ รายรอบด้วยบ้านเรือนราษฎร ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านนายาง ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 2,3,4 และ 9 ตำบลนายางบริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนได้แก่ ทิศเหนือ จรดบ้านเรือนราษฎร ทิศใต้ จรดทางสาธารณะประโยชน์ สวนผลไม้ และบ้านเรือนของราษฎร ทิศตะวันออก จรดทางสาธารณะประโยชน์ และบ้านเรือนของราษฎร ทิศตะวันตก จรดถนนทางเข้าหมู่บ้านและบ้านเรือนของราษฎร โดยรอบโรงเรียนเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านนายาง 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 2,3,4 และ 9 ตำบลนายาง และหมู่บ้านใกล้เคียงห่างออกไปประมาณ 2-3 กิโลเมตร ได้แก่หมู่บ้านบ้านดอน และหมู่บ้านเนินทราย

อาชีพหลักของชุมชน คือ รับจ้าง และเกษตรกรรม (การทำนา) เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่บางส่วนแทรกสลับด้วยภูเขาเล็ก ๆ และเทือกเขา เช่นเขานายาง เขาเจ้าลาย (เขานางพันธุรัต) เขาตาจิ้น เขาน้อย เป็นต้น มีคลองส่งน้ำจากชลประทานเขื่อนเพชร อำเภอกำแพง ซึ่งได้รับน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอกำแพงกระจาน และเขื่อนแม่ประจันต์ อำเภอกำแพงจังหวัดเพชรบุรี ส่งน้ำสนับสนุนด้านการเกษตร ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลักคือทำนา โดยสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี

จำนวนประชากรประมาณ 1,500 คน จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน จำนวนเด็กในวัยเรียน 130 คน อาชีพสำคัญ ประชากรประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 51.60 เกษตรกรรม ร้อยละ 45.87 และอื่นๆ ร้อยละ 2.53 รายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 4,000 -5,000 บาท ประชากรส่วนใหญ่

นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100 ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีบวชนาค การรำเพลงพวงมาลัย ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

สภาพของชุมชนยังมีสภาพชุมชนแบบชนบทที่มีความเป็นญาติมิตรที่ช่วยเหลือสนับสนุนกันมีความรักสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม โดยประเพณีที่เป็นจุดรวมจิตใจของชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้แก่ ประเพณีบวชนาค ประเพณีไหว้พระลงถ้ำ ประเพณีสงกรานต์ งานหล่อเทียน แท้เทียนพรรษา เป็นต้น ส่วนการได้รับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะการจัดงานประจำปีของโรงเรียน มีการแสดงบนเวทีของนักเรียน ผู้ปกครองก็สนับสนุนเป็นพวงมาลัยมอบให้กับนักเรียน รายได้จากการจำหน่ายพวงมาลัยโรงเรียนก็เก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายประจำปีการศึกษานั้น ๆ ส่วนรายได้อื่น ๆ ที่โรงเรียนได้รับจากชุมชนก็จะเป็นการบริจาคในงานฌาปนกิจหรืองานอื่นๆ ที่เจ้าภาพหรือผู้มีจิตศรัทธาจะร่วมบริจาคเงิน ซึ่งโรงเรียนจะเรียกว่า “ผู้ใหญ่ใจดี” นอกจากจะบริจาคเป็นเงินแล้ว โรงเรียนก็ได้รับบริจาคเป็นวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา และรวมถึงอาหารกลางวันของนักเรียนด้วย ด้านแรงงานก็เป็นจุดเด่นของชุมชนที่ส่งผลให้โรงเรียนสามารถพัฒนาด้านอาคารสถานที่ได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพราะโรงเรียนมีการระดมกำลังแรงงานจากคนในชุมชน ช่วยพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบปรับปรุงพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ภายในโรงเรียน รวมถึงการมีเครือข่ายผู้ปกครองในการช่วยพัฒนาและทำความสะอาดโรงเรียนประจำวันด้วย

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนบ้านนาอาจได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2556 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 19 สิงหาคม 2556) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านนาอาจน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งนำไปสู่การดำเนินงานอย่างชัดเจน เป็นที่ยอมรับจากชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะอาคารสถานศึกษาให้สะอาด น่าอยู่ น่าเรียน ภูมิทัศน์สวยงาม มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนโรงเรียนมีการดำเนินงานขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบจากโครงการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีกิจกรรม 9 ฐานการเรียนรู้ คือ ปุ๋ยหมักอินทรีย์ไปไม้แห้ง เรียนรู้จากห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ การเพาะเห็ด สวนครัวนาอาจพอเพียง ออมทรัพย์นาอาจพอเพียง กิจกรรมอาชีพ บุหนานาอาจ กล้ายฉาบ ขนมตาลและขนมกล้วย

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีการจัดการเรียนรู้ ออกแบบการจัดการที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้อย่างชัดเจน ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า นักเรียนมีผลงานจากการเรียนรู้ เช่น โครงการงานการทำขนมไทย โครงการงานประดิษฐ์เศษวัสดุ การสรุปบทเรียนโดยใช้แผนผังความคิด และสามารถเชื่อมโยงผลงานสู่หลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนที่หลากหลายจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมตามโครงการต่างๆ เช่น ฝึกนักเรียนผู้นำอนามัย นักเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินงานโดยสถานักเรียน เช่น การจัดเวรสี การดูแลนักเรียนเวลาเข้าแถว การประชุมสวดสัปดาห์ เป็นต้น นอกจากนี้ นักเรียนได้ฝึกทักษะชีวิตในการทำกิจกรรมต่างๆ จากโครงการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีกิจกรรม 9 ฐานการเรียนรู้ตลอดจนกิจกรรมชุมนุมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

คณะครูและผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม และอยู่อย่างพอเพียง ดังนั้น โรงเรียนจึงได้รับการสนับสนุนในส่วนของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอนในเรื่อง ดนตรี (กลองยาว) การทำปุ๋ยหมัก การทำขนมไทย ขนมตาล การเพาะเห็ด เป็นต้น

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

โรงเรียนจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สถานที่ อาคารเรียน ห้องเรียน สะอาด น่าอยู่ น่าเรียน มีความร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้หลากหลาย เช่น บ่อปุ๋ยหมักใบไม้แห้ง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ เรือนเพาะเห็ด แปลงพืชผักสวนครัว สวนสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นต้น

นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าตอบคำถามด้วยวาจาสุภาพและมีการคิดวิเคราะห์ มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง เนื่องจากนักเรียนมีการทำกิจกรรมการออมทรัพย์ทุกคน เป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน การบันทึกความดี การเพาะปลูกพืช การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้มควันไม้ การเล่นดนตรีไทย การทำขนมไทย การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนในวันสำคัญ เป็นต้น

บริบทโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก

บริบทโรงเรียนบ้านรางจิก

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านรางจิกตั้งอยู่ที่หมู่ 3 บ้านรางจิก ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 11 ไร่ 3 งาน 10 ตารางวา พื้นที่เขตบริการหมู่ 3 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรีอนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนบ้านรางจิก และเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2519 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และเปิดสอนระดับชั้นประถมปีที่ 6 ในปี 2520 ได้รับบริจาคที่ดินสำหรับสร้างโรงเรียนจากนายแอน เกตุเลขา จำนวน 3 ไร่เศษ จำนวนเงิน 12,200 บาท และในปี 2521 คณะครู ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์สินซื้อที่ดินมอบให้โรงเรียนอีก 4 ไร่ เป็นเงิน 20,000 บาท ปัจจุบันมีเนื้อที่ 11 ไร่ 3 งาน 10 ตารางวา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา โรงเรียนบ้านรางจิกได้รับงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ และเงินบริจาคมาก่อสร้างอาคารเรียนและโครงสร้างพื้นฐานหลายรายการ รวมทั้งนำมาจัดทำเป็นโครงการอาหารกลางวัน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนมาใช้ในการจัดกิจกรรม

ของโรงเรียน เช่น การทอดผ้าป่าการศึกษา และการจัดงานรางวัลสัมพันธในปีการศึกษา 2554 เป็นต้น ล่าสุดในปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านรางจิกได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคุณสุรินทร์ เตอร์ซิงห์และคณะ จำนวน 257,436 บาท สำหรับสร้างโรงอาหารและอุปกรณ์การเรียน

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นางบุญเจือ เสียงวัฒนะ โทรศัพท์ 08-5383-8796 การศึกษาสูงสุดวุฒิ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรางจิก ตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2553

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ 49 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 55 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านรางจิก

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	1	2	4	6	6
อนุบาล 2	1	3	5	8	8
รวม	2	5	9	14	-
ป. 1	1	6	2	8	8
ป. 2	1	3	2	5	5
ป. 3	1	5	3	8	8
ป. 4	1	1	8	9	9
ป. 5	1	4	1	5	5
ป. 6	1	2	4	6	6
รวม	6	21	20	41	-
รวมทั้งหมด	8	26	29	55	-

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านรางจิก มีครูประจำการ 3 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 1 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี 2556 ของโรงเรียนบ้านรางจิก ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงคือผลของโครงการต้นกล้าความดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทำงาน มีความรับผิดชอบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันร้อยละ 80 ผลปรากฏว่า นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 85

แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านรางจิกประกอบด้วยแปลงนาสาธิต แปลงผักปลอดสารพิษ บ่อเลี้ยงปลา และโรงเพาะเห็ดนางฟ้า

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนโดยรอบบริเวณโรงเรียนบ้านรางจิกเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีประชากรประมาณ 750 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่อ้อย ไร่สับปะรด เลี้ยงสัตว์ ประเภทวัวและแพะ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน รายได้ประมาณครัวเรือนละ 10,000 บาทต่อปี ประชาชนร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ มีเพียงประมาณร้อยละ 10 ที่นับถือศาสนาอิสลาม

โรงเรียนบ้านรางจิกมีข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพชุมชนรอบๆ โรงเรียน เช่น นักเรียนต้องช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองทำมาหากิน ขาดเรียนบ่อย ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลลูกหลาน เพราะต้องออกไปทำงานแต่เช้าและกลับบ้านมืดแล้ว ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ นอกจากนี้โรงเรียนยังห่างไกลจากที่ทำกรอำเภอลำปางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ครูส่วนใหญ่ไม่ได้พักอาศัยใกล้โรงเรียน ต้องเดินทางมาโรงเรียนเป็นระยะทาง 30-80 กิโลเมตร จึงไม่สามารถอุทิศเวลาให้กับโรงเรียนได้ โดยเฉพาะในวันหยุด

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนบ้านรางจิกได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2554 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 28 กันยายน 2554) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านรางจิกได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำรินด้านความรู้เรื่องการเกษตร รวมทั้งชุมชนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้กิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผลผลิตด้านการเกษตรจากกิจกรรมของโรงเรียนที่มีให้เห็นเป็นรูปธรรม และสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในการใช้เป็นวัตถุดิบในโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านรางจิกได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และครอบคลุมทุกชั้นปี ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ชุมนบวบ ชุมนถั่วพอง ชุมนถั่วพูเขียว และกิจกรรมเกี่ยวกับการเล่นของเด็กไทย ฯลฯ ทำให้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีชีวิตชีวา

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนบ้านรางจิกมีการจัดกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย เช่น การคัดแยกขยะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมสหกรณ์ การสร้างส่งเสริมการออม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ การเลี้ยงปลา เป็นต้น

นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านรางจิกยังมีป้ายนิเทศโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงติดตั้งไว้ทั่วบริเวณโรงเรียน รวมทั้งได้จัดสรรพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดในบริเวณรอบๆ อาคารเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และใช้สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้บริหารและบุคลากรมีความมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านรางจิกมีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม สัมมนา และเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มหาวิทยาลัยต่างๆ และมีการศึกษาดูงานและร่วมจัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ทั้งครูและนักเรียนยังได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นอีกด้วย

บริบทโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน (ประชาประสิทธิ์)

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน (ประชาประสิทธิ์) ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 หมายเลขโทรศัพท์ 0-3246-0114 เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นที่ 8 ไร่ 49 ตารางวา มีพื้นที่บริการในเขตตำบลดอนขุนห้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 3 บ้านหนองเผาถ่าน หมู่ 5 บ้านหัวเกาะ และหมู่ 7 บ้านวังยาว โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน (ประชาประสิทธิ์) ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 11 มิถุนายน 2470 ที่บริเวณศาลากลางหมู่บ้านหนองเผาถ่าน มีนักเรียนครั้งแรก 70 คน นายอุ้น ศิลปธรรม เป็นครูใหญ่คนแรก ต่อมาได้ย้ายและเปลี่ยนชื่ออีกหลายครั้ง จนกระทั่งวันที่ 13 มิถุนายน 2511 จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นชื่อในปัจจุบัน

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นางสาวสมจิต สุขสำราญ โทรศัพท์ 08-9800-7492 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน ตั้งแต่วันที่ 29 ธันวาคม 2554

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ 106 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 110 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	1	9	5	14	14
อนุบาล 2	1	5	8	13	13
รวม	2	14	13	27	-
ป. 1	1	6	8	14	14
ป. 2	1	6	8	14	14
ป.3	1	8	8	16	16
ป. 4	1	8	10	18	18
ป. 5	1	4	4	8	8
ป. 6	1	6	7	13	13
รวม	6	38	45	83	-
รวมทั้งหมด	8	52	58	110	-

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน มีครูประจำการ 7 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 3 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่านตั้งอยู่ใจกลางหมู่ 3 บ้านหนองเผาถ่านของตำบลดอนขุนห้วย ตำบลดอนขุนห้วยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 360 ครอบครัว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวนมะม่วง ทำสวนชมพู ทำไร่มะนาว ทำไร่สับปะรด และเลี้ยงสัตว์ ประชาชนบางส่วนมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ ในภาพรวมประชาชนมีฐานะยากจน แต่มีความวิริยะ อุตสาหะ และยืนหยัดต่อสู้ด้วยตนเองประชาชนรักใคร่ กลมเกลียวกัน จุดเด่นของชุมชนบ้านหนองเผาถ่านที่เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วไปคือ หมู่บ้านที่มีสุนทรียภาพทางด้านดนตรีจึงมีศิลปินที่มีความสามารถมากมายหลายแขนง

ผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่านในปี การศึกษา 2556 ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ใน ยุทธศาสตร์ที่ 2 (การปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง) ซึ่งมีโครงการ/กิจกรรม รวม 6 โครงการ โครงการที่ 5 ชื่อโครงการจัดการเรียนรู้ บูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายให้ ครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งประสบ ผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน กล่าวคือ ผู้บริหารและครูตระหนักและให้ความสำคัญ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เรียนรู้ และมีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2555 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 13 กันยายน 2555) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

1. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเอื้อต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนหลากหลาย อาทิ การปลูกพืชสวนครัว การปลูกพืชสมุนไพร การปลูกชะอม การเลี้ยงปลา การปลูกมะละกอ เป็นต้น
2. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีการจัดทำโครงการของนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้หลายอย่าง เช่น โครงการน้ำดื่มสมุนไพร โครงการสบู่สมุนไพร โครงการประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุเหลือใช้และโครงการชาดอกปีบ เป็นต้น
3. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีการจัดทำวิจัยเชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการวิจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
4. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการ APAC (Awareness, Plan, Action, Check)

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระอื่นๆ เช่น เรื่องเงิน สถาปนิกน้อย การต่อวงจรไฟฟ้าอย่างง่าย คิดก่อนจ่าย และRelationship with other people เป็นต้น
2. นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีชิ้นงาน/ผลงาน/โครงการที่เกิดจากการเรียนรู้ อาทิ โครงการสบู่สมุนไพร โครงการอาชีพประดิษฐ์ดอกไม้ โครงการประดิษฐ์ดอกไม้ โครงการขนมที่ขอรับประทาน เป็นต้น
3. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีการประสานงานชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ อาทิ การประดิษฐ์ดอกไม้ การทำขนมพื้นบ้าน ดนตรีไทย เป็นต้น

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง โดยการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เช่น รักสิ่งแวดลอม ดนตรีไทย นันทนาการ กีฬาพื้นบ้าน กีฬาทั่วไป ซึ่งเป็นกิจกรรมชุมนุม กิจกรรมเพื่อสังคม คือ กลุ่มจิตอาสาผู้สูงอายุ เกษตร กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านมีโครงการที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนหลากหลาย เช่น โครงการเรียนรู้พื้นฟูวิถีวันพระ โครงการสืบสานประเพณีสงกรานต์ โครงการออมทรัพย์ โครงการค่ายพุทธบุตร โครงการคุณธรรมจริยธรรม โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นต้น

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

จุดเด่นในด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่านคือครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีการเผยแพร่ผลงานนักเรียนโดยร่วมจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

1. โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่านมีภูมิทัศน์สวยงาม สะอาด ร่มรื่น และใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนทุกส่วนเป็นแหล่งเรียนรู้ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้วิถีธรรมชาติ สวนเกษตรพอเพียง แหล่งเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่างมัจฉา สวนธรรมะ เป็นต้น
 2. ครูผู้สอนทุกคนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 3. นักเรียนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 4 มิติ โดยผ่านกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น โครงการฝึกอาชีพต่อไม้ โครงการประชาธิปไตย โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พื้นฟูวิถีวันพระ โครงการออมทรัพย์ โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- ข้อควรพัฒนาของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน คือ ควรจัดทำป้ายนิเทศติดไว้บริเวณแหล่งเรียนรู้

บริบทโรงเรียนบ้านหนองไก่อ๊ถื่อน

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ๊ถื่อน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี หมายเลขโทรศัพท์ 032-403-498 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 12 ไร่ พื้นที่เขตบริการหมู่ 4 บ้านหนองไก่อ๊ถื่อน ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียนชื่อ นางวรรณดี เกิดวัน โทรศัพท์ 08-9550-7822 วุฒิการศึกษาสูงสุด ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองไก่อ๊ถื่อน ตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

- 3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ 47 คน
 - 3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 47 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน
- ดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	1	2	4	6	6
อนุบาล 2	1	3	4	7	7
รวม	2	5	8	13	-
ป. 1	1	2	1	3	3
ป. 2	1	7	3	10	10
ป.3	1	2	3	5	5
ป. 4	1	4	3	7	7
ป. 5	1	2	1	3	3
ป. 6	1	5	1	6	6
รวม	6	22	12	34	-
รวมทั้งหมด	8	27	20	47	

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เรียนมีครูประจำการ 5 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 1 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

เนื่องจากโรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงได้รับงบประมาณน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการและสภาพการขาดแคลนของโรงเรียน ปีการศึกษา 2556 ได้รับเงินงบประมาณ 3,336,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและเงินเดือน/ค่าจ้าง มีเงินนอกงบประมาณ (รายหัวนักเรียน) 118,740 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเงินอื่นๆ อีก 192,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในโครงการอาหารกลางวันและอื่นๆ

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เรียนใช้ระบบการบริหารงานโดยเน้นการสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาการศึกษาแก่บุคลากรทุกคนโดยมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ บริหารงานตามแนววงจรของเดมมิงทุกกิจกรรม คือ Plan Do Check Act หรือ PDCA มีการดำเนินงานโดยมีการกำกับติดตามและประเมินผลการทำงานหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบดำเนินการและรายงานผลให้ที่ประชุมทราบ เพื่อพัฒนาแก้ไขในปัดต่อไป

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เรียนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา คือ เป็นองค์กรนำในการพัฒนาความคิด เพิ่มพูนทักษะความรู้ สร้างสรรค์ภูมิปัญญา พัฒนาครู นักเรียน สู่มาตรฐานการศึกษาควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ภายใต้การบริหารจัดการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี 2556 ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ปรากฏในโครงการและกิจกรรม แต่มีโครงการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งอยู่ในกลยุทธ์ที่ 2 ที่ว่าด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้

ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายให้ครูพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพตามความต้องการของท้องถิ่นซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นน่าพอใจ

4. สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ของตนเอง หาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพรับจ้าง ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง ไม่มีคลองชลประทานผ่าน มีจำนวนประชากรประมาณ 1,300 คน นับถือศาสนาพุทธ (คิดเป็นร้อยละ 100) เชื้อชาติและสัญชาติไทย สถานที่สำคัญๆ ที่อยู่บริเวณโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ สำนักสงฆ์หนองไก่อ่เถื่อน นอกจากนี้ก็มีร้านค้า

ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประชาชนประมาณร้อยละ 80 ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อนได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2556 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 5 กันยายน 2556) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อนมีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยกำหนดในวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจากกิจกรรม ออมทรัพย์ การบันทึกความดี การทำบุญซีรับ-จ่าย การปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ด การประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุ การปลูกกล้วย การแปรรูปอาหารจากกล้วย เป็นต้น

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อนได้จัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง “กล้วย” โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่ชั้น ป. 1 – 6 มีหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเนื้อหาทุกกลุ่มสาระ เช่น ทักษะอาชีพจากพืชผักสวนครัว เห็ดภูฐาน เศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงผ่านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อนได้รับการส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงจากโครงการต่างๆ เช่น โครงการฝึกอาชีพด้านการเกษตร กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี และเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำขนมตาล การประดิษฐ์หมวกจากกล่องนม การแปรรูปเห็ดนางฟ้า นอกจากนี้นักเรียนเป็นบุคคลพอเพียงโดยการช่วยเหลือครอบครัว เช่น หุงข้าว ทำกับข้าว ซักผ้า ถูบ้าน เก็บกวาดบ้าน ขายของ หรือ ทำไร่ ทำนา เท่าที่จะช่วยได้ตามกำลัง

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน การทำบุญตักบาตรในวันพระ และวันขึ้นปีใหม่ การเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนในวาระต่างๆ

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไถ่เดือนมีสวนพฤกษศาสตร์ที่มีพันธุ์ไม้ต่างๆ หลากหลาย เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน ตลอดจนมีฐานเรียนรู้สวนกล้วย แปลงปลูกพืชผักสวนครัว โรงเพาะเห็ด แปลงกล้วย เป็นต้น นักเรียนได้รับการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

บริบทโรงเรียนวัดจันทาราม (เต็มไธราษฎร์อนุเคราะห์)

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดจันทาราม (เต็มไธราษฎร์อนุเคราะห์) ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 หมายเลขโทรศัพท์ 0-3258-3257 เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ 6 ไร่ 86 ตารางวา มีเขตพื้นที่บริการ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1-5 ของตำบลบ้านทาน โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

ประชากรในเขตบริการของโรงเรียนมีจำนวน 1,957 คน คริวเรือนที่มีบุตรหลานศึกษาในโรงเรียนมีจำนวน 89 คริวเรือน ประชาชนมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักและรับจ้างส่วนมากทำนา ทำไร่ และเลี้ยงวัว การทำนาส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ประชาชนเพียงบางส่วนมีที่นาในเขตบริการของชลประทาน ทำให้ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน

แม้ว่าความเป็นอยู่ด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ยังต้องได้รับการพัฒนาอีกมาก แต่ประชาชนก็ยังให้ความร่วมมือและร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องได้อย่างดียิ่ง

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นายเต็ม มิตรจิต โทรศัพท์ 08-1290-7823 วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหาร ธุรกิจ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทาราม ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2551

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ 107 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 107 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ดังตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	1	9	7	16	16
อนุบาล 2	1	8	5	13	13
รวม	2	17	12	29	-
ป. 1	1	4	10	14	14
ป. 2	1	4	7	11	11
ป. 3	1	3	6	9	9
ป. 4	1	9	5	14	14
ป. 5	1	9	7	16	16
ป. 6	1	7	7	14	14
รวม	6	21	20	41	-
รวมทั้งหมด	8	53	54	107	-

ปัจจุบันโรงเรียนวัดจันทาราม มีครูประจำการ 8 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 2 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

สภาพพื้นที่โดยรอบโรงเรียนเป็นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบด้วยทุ่งนา มีประชากร 2,478 คน อาชีพหลักของประชาชนคือทำนาและรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปคือ ประเพณีหาบสลาท ประเพณีวันลอยกระทง การใช้กลองยาวในงานสำคัญๆ ของชุมชน การแต่งกายแบบไทยในงานบุญ ฯลฯ จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 3 คน/ครอบครัว ครอบครัวมีรายได้ 10,000 – 30,000 บาท/ปี

โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัดจันทาราม ได้รับการสนับสนุนจากวัด ชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน การก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ และมีแหล่งสื่อธรรมชาติที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนก็มีข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากประกอบอาชีพที่พึ่งพาธรรมชาติ ทำให้เป็นปัญหาในการระดมทรัพยากร ผู้ปกครองบางส่วนย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพที่อื่น ปล่อยให้ลูกๆ อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดจันทาราม ในปีการศึกษา 2556 ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 (การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติ โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) ซึ่งมีโครงการ/กิจกรรม รวม 8 โครงการ โครงการที่ 5 ชื่อโครงการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายให้นักเรียน ครู บุคลากร มีความรู้ ความเข้าใจหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 85

ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 80 และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงินเก็บออมมากขึ้น ร้อยละ 85 ปรากฏผลสำเร็จ ร้อยละ 86.21, 86.21 และ 88.24 ตามลำดับ

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนวัดจันทารามได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2556 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 6 กันยายน 2556) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนมีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาโดยบูรณาการแผนปฏิบัติงานประจำปี มีกิจกรรมครอบคลุมทุกกลุ่มงาน เหมาะสมกับสภาพภูมิทัศน์ของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบโครงการตามแผนปฏิบัติงาน มีการติดตามผลการดำเนินการทูลุกระยะ และนำผลมาปรับปรุง พัฒนาและรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนมีแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมและบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ดำเนินการติดตามแผนงาน/โครงการ ติดตามผลของแผนงาน/โครงการ นำผลการติดตามไปพัฒนาแผนงาน/โครงการต่างๆ ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มีโครงการวันสำคัญทางศาสนา การทำนาข้าว การทำน้ายาเอนกประสงค์ การทำน้าหมักจากสารรสเปรี้ยว

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยบูรณาการกิจกรรมเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การทำน้าหมัก การทำพืชมเสนน้ำ การทำน้าสมุนไพร การทำน้าอัญชันสู่อาชีพ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สืบสานงานเกษตรตามแนวพระราชดำริ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

บุคลากรของโรงเรียนวัดจันทารามทุกคนได้รับความรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาดูงาน การเข้ารับการอบรม การใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน การเป็นเครือข่ายความรู้ชุมชน นักเรียนได้เรียนรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและจากคณะครู โรงเรียนจัดสภาพการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทุกสาระการเรียนรู้ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมชุมนุมพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้ได้รับความรู้ทุกคน ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ทุกประการ

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

โรงเรียนวัดจันทารามสะอาด รมรื่น สวยงาม ภูมิทัศน์รอบๆ อาคารได้รับการบำรุงรักษาดูแลเอาใจใส่ ทำให้การใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี บุคลากรและนักเรียนได้รับการดูแลทุกอย่าง รวมทั้งการบริหารจัดการของผู้บริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทุกประการ จึงทำให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ประสบผลสำเร็จ มีอุปกรณ์ต่างๆ ใช้ได้อย่าง สะดวก ปลอดภัย สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนต่างๆ ได้ดีมาก

บริบทโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

บริบทโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพัฒนานุเคราะห์) ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76130 โทรศัพท์ 0323-548304 โทรสาร 032-548238 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเนื้อที่ 13 ไร่ 3 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเขตพื้นที่บริการ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 6 และ หมู่ 9 ตำบลท่าไม้รวก โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง เดิมชื่อโรงเรียนบ้านเขาลูกช้าง ก่อตั้งเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2514 โดยในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2514 พระครูพิพิธพัชราศาสตร์ (หลวงพ่อจ้วน) ได้ร่วมกับนายถ่าย เทียนไชย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 ตำบลท่าไม้รวกในขณะนั้น เรียกประชุมชาวบ้าน และได้รับเงินบริจาคจำนวน 1,200 บาทเพื่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว หลังคามุงด้วยแฝก และได้เปิดสอนชั้นประถมปีที่ 1-4 เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 มีนักเรียน 88 คน มีครู 2 คน คือ นายสมจิตต์ ยี่ตัน เป็นครูใหญ่ และนายชั้น มั่นผึ่งเป็นครูผู้สอน เนื่องจากโรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากพระครูพิพิธพัชราศาสตร์ เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างในสมัยนั้น ดังนั้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แต่หลวงพ่อ จึงได้ขออนุญาตเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพัฒนานุเคราะห์) และได้รับอนุญาตตามคำสั่งที่ พบ. 54/1562 เมื่อปี พ.ศ. 2516

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นายบุญชู แก้วชิงดวง โทรศัพท์ 08-1856-9358 วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง ตั้งแต่วันที่ 11 มกราคม 2553

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

ปัจจุบันโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง มีนักเรียน 403 คน จำแนกตามชั้นเรียน และเพศของนักเรียน ได้ดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
อ.1	1	17	12	29
อ.2	2	23	18	41
รวม	3	40	30	70
ป.1	1	20	11	31
ป.2	1	12	9	21
ป.3	1	17	15	32
ป.4	1	15	13	28
ป.5	1	10	8	18
ป.6	1	16	15	31
รวม	6	90	71	161
ม. 1	2	27	31	58
ม. 2	2	31	26	57
ม. 3	2	27	30	57
รวม	6	83	70	172
รวมทั้งหมด	15	215	188	403

ปัจจุบันโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง มีครูประจำการ 23 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 3 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลโดยรวมสภาพชุมชน

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะปลูกผลไม้ที่เป็นสินค้าหลัก สามารถทำรายได้หลักให้กับจังหวัด ผลไม้ที่ปลูกกันมากได้แก่ กล้วยน้ำว่า กล้วยหอม มะนาว ชมพูเพชรสายรุ้ง ฯลฯ ประชากรที่อยู่ใกล้แม่น้ำมีฐานะค่อนข้างดี พื้นที่ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นดินเป็นดินลูกรัง ดินทราย และดินปนทราย ประชากรส่วนใหญ่ปลูกสับปะรดเป็นอาชีพหลักและปลูกพืชไร่อื่นๆ เฉพาะฤดูฝน รายได้น้อย ฐานะค่อนข้างยากจน มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม นักเรียนที่มาจากครอบครัวเหล่านี้มักสร้างปัญหาหลายๆ อย่างให้กับโรงเรียน โดยเฉพาะครอบครัวชาวอีสานส่วนหนึ่งที่อพยพมารับจ้างเป็นบางฤดูกาล มีการย้ายบุตรหลานมาอยู่ด้วย ปัญหาสุขภาพเนื่องจากขาดสารอาหารและอื่นๆ อีกมีประชากรประมาณ 1,300 คน ในบริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนมีสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง เทศบาลตำบลท่าไม้รวก สถานีตำรวจภูธรตำบลท่าไม้รวก ศูนย์อนุบาลสัตว์ป่าเขาลูกช้าง ศูนย์เด็กเล็ก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับวัดและ

ทางวัดได้ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างมีจุดเด่นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ปรากฏในเอกสารและฐานการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียน เช่น ฐานสหกรณ์ร้านค้า ฐานบ่อเลี้ยงปลาตุ๊ก ฐานการเลี้ยงหมูหลุม ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ ฐานการปลูกพืชผักสวนครัว ฐานเพาะเห็ด เป็นต้น เพียงแต่ยังไม่ได้จัดทำเป็นคู่มือการใช้ ฐานการเรียนรู้ดังกล่าว เอกสารที่มีอยู่เป็นหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้อตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2554 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 21 กันยายน 2554) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างมีจุดเด่นด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาคือมีการกำหนดนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน วัด และหน่วยงานอื่น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นต้น นอกจากนี้คณะกรรมการประเมินฯ ยังมีข้อสังเกตคือ ในบางโครงการที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมีการสอดแทรกผลการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ด้วย

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอนทุกชั้น รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินหน่วยการเรียน

2. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างจัดกิจกรรมบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างหลากหลาย พร้อมทั้งนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน โดยใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น การทำงานจับเล็บครุฑ ดนตรีพื้นบ้านกลองยาว ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ไข่หวานสำราญใจ สวนสมุนไพร ห้องเรียนธรรมชาติ ธนาคารขยะ ธนาคารโรงเรียน สหกรณ์โรงเรียน แปลงปลูกผักสวนครัว เป็นต้น

3. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างจัดกิจกรรมบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมโครงการต่างๆ เช่น ธนาคารโรงเรียน ลานคนเก่ง น้ามะพร้าวเย็นใจ หมวกจากกระดาษหนังสือพิมพ์ การเพาะเห็ดนางฟ้า ธนาคารขยะ หนึ่งคนหนึ่งความรับผิดชอบ เป็นต้น

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ธนาคารขยะ ธนาคารโรงเรียน การปลูกผักปลอดสารพิษ ห้องเรียนธรรมชาติ ดนตรีไทย เป็นต้น
2. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอน เช่น กลองยาว เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
3. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างจัดกิจกรรมชุมนุมตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด สหกรณ์โรงเรียน ธนาคารขยะ เพื่อให้ให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสา เช่น เก็บขยะในชุมชนทุกสัปดาห์สุดท้ายของแต่ละเดือน เข้าร่วมโครงการชิงหัวมันกับชุมชนโดยไปร่วมปลูกพืชและถอนหญ้าในแปลงผัก เป็นต้น

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

1. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างมีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรชัดเจน และพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เช่น เข้ารับการอบรมในหน่วยงานต้นสังกัด และในหน่วยงานอื่น ร่วมจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับโรงเรียนและระดับเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาดูงานสถานศึกษาพอเพียง เช่น โรงเรียนวัดปากอ่าว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนวัดสวนส้ม (ชั้นสินอนุสรณ์) อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เป็นต้น
2. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างมีการติดตามการดำเนินงานโครงการ 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน
3. โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนร่วมกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สหกรณ์โรงเรียน ธนาคารโรงเรียน และรับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียนร่วมกับนักเรียน

บริบทโรงเรียนวัดหนองบัว

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัดหนองบัว ตั้งอยู่หมู่ 3 ตำบลหนองจอก อำเภอนายาย จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76130 โทรศัพท์ 032-786227 โทรสาร 032-786227 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรีเขต 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเนื้อที่ 5 ไร่ 50 ตารางวา เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ก่อนประถมศึกษา ชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเขตพื้นที่บริการ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 2 หมู่ 3 ตำบลหนองจอก โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนวัดหนองบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลหนองจอก อำเภอนายาย จังหวัดเพชรบุรี เริ่มก่อตั้งและเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2477 โดยมีพระภิกษุเปื้องและพระภิกษุผ่อง เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการจัดตั้ง อาศัยศาลาการเปรียญวัดหนองบัวเป็นสถานที่เรียน จัดการสอนโดยวิธีจ้างครูสอน เป็นการจ้างโดยเก็บเงินรายหัวจากนักเรียนมี นายพล ชลภาพ เป็นครูผู้รับจ้างสอน

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อนางกชพร มั่งประเสริฐ โทรศัพท์ 08-9254-2530
e-mail: PATARAWAN9@HOTMAIL.COM วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ มีนาคม 2553

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่10 มิถุนายน 2556)

3.1 จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น 90 คน

3.2 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 90 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน
ดังตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนวัดหนองบัว

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ย ต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	22	10	32	32
อ.2	1	10	10	20	20
รวม	2	32	20	52	
ป.1	1	4	1	5	5
ป.2	1	4	3	7	7
ป.3	1	1	5	6	6
ป.4	1	5	2	7	7
ป.5	1	3	3	6	6
ป.6	1	2	5	7	7
รวม	6	19	19	38	
รวมทั้งหมด	8	51	39	90	

ปัจจุบันโรงเรียนวัดหนองบัว มีครูประจำการ 6 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 4 คน
(ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

4.1 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นทุ่งนา มีประชากรประมาณ
1,035 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ วัดหนองบัว สถานีอนามัยหนองบัว ป้อมยาม
หนองบัว อาชีพหลักของชุมชน คือ เกษตรกรรมและรับจ้าง ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี/
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ กลองยาว รำวง นอกจากนี้ในชุมชนบริเวณใกล้เคียง
ที่ตั้งของโรงเรียนยังมีแหล่งเรียนรู้อีกมากมาย เช่น สถานีรถไฟ สถานีตำรวจหนองจอก สถานีอนามัย
ชายหาดปึกเตียน ชายหาดชะอำ เขานางพันธุรัตน์

4.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ป.6 อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ต่อปี 5,000 บาทจำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 5 คน

4.3 โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน โรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้หลายแห่ง อยู่ในบริเวณวัดหนองบัว ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากชุมชนในการระดมทรัพยากรปีละ 1 ครั้งในงานประจำปีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ แต่มีข้อจำกัดที่นักเรียนที่มาเรียนส่วนมากเป็นครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวที่ฐานะทางการเงินดีส่วนมากส่งลูกหลานเข้าเรียนในเมืองเนื่องจากมีรถประจำในหมู่บ้านซึ่งสะดวกในการรับส่ง ขาดการดูแลใส่ใจเรื่องการเรียนจากผู้ปกครอง และต้องการใช้แรงงานเด็กในการช่วยหารายได้ โรงเรียนอยู่ในการดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก ซึ่งมีรายได้น้อยเนื่องจากต้องดูแลประชากร 14 หมู่บ้าน จึงไม่สามารถให้การสนับสนุนการศึกษาได้เต็มที่

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนวัดหนองบัวได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2556 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 13 สิงหาคม 2556) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนวัดหนองบัวมีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และมีการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนชัดเจน มีกิจกรรม/โครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการออมทรัพย์ และสหกรณ์โรงเรียน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีการดำเนินการชัดเจนเป็นระบบ โดยใช้วงจรเดมมิ่ง (PDCA) ส่งผลให้ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียนดีเด่นระดับศูนย์เครือข่าย และการเล่าเรื่องความสำเร็จในการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดการเรียนรู้ ปีที่ 2 ของมูลนิธิสยามกัมมาจล

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนวัดหนองบัวมีการจัดทำหลักสูตรบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเรียนรู้เรื่องบัว กล้วยน้ำว่าบ้านหนองบัว และได้ดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีผลงาน เช่น โครงการทำสบู่จากบัว โครงการอาหารจากกล้วย เป็นต้น

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนวัดหนองบัวจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้หลากหลาย เหมาะสมกับอัตภาพ และภูมิสังคมของโรงเรียน ชุมชน เช่น การออมทรัพย์ การปลูกตะไคร้ การปลูกเตยหอม การปลูกบัว การปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ด การแปรรูปอาหารจากเห็ด การทำอาหารจากกล้วย การทำน้ำสมุนไพร การเพาะถั่วงอก ในถังพลาสติก การทำขนมเค้กอบในหม้อหุงข้าวไฟฟ้า การคัดแยกขยะ การทำบัญชีรับ-จ่ายของแต่ละ

กิจกรรม เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ นักเรียนยังได้รับรางวัลสุดยอดคนอ้อมจากสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรี

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนวัดหนองบัวทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจและมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนตามกิจกรรม/โครงการ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทุกกลุ่มสาระที่เป็นแบบอย่างได้

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

โรงเรียนวัดหนองบัวจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม อาคารเรียน และห้องเรียนให้สะอาด น่าเรียน ร่มรื่น ปลอดภัย มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้หลากหลาย เช่น การปลูกบัวในถังซีเมนต์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน แปลงปลูกพืชสมุนไพร ตะไคร้ ใบเตย มะละกอ กล้วย พืชผักสวนครัว บ่อปุ๋ยหมัก โรงเพาะเห็ดนางฟ้า เป็นต้น ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง รู้จักพึ่งพาตนเอง

บริบทโรงเรียนบ้านช่อง

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านช่อง ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 หมายเลขโทรศัพท์ 0-3246-5164 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เนื้อที่ 18 ไร่ 68 ตารางวา เป็นที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง เขตพื้นที่ บริการครอบคลุม 4 หมู่บ้านของตำบลวังจันทร์ คือหมู่ที่ 1, 3, 6, และ 7 ระบบสื่อสารที่สามารถติดต่อได้คือ ระบบโทรศัพท์ ระบบอินเทอร์เน็ต และระบบไปรษณีย์ โทรเลข โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนบ้านช่อง ตั้งและเปิดสอนเมื่อ พ.ศ. 2473 เดิมชื่อว่า โรงเรียนวังไคร้ 2 (บ้านช่อง) เป็นสาขาของวังไคร้ 1 (วัดวังไคร้) ต่อมาปี พ.ศ. 2475 ได้มีคำสั่งให้เป็นโรงเรียนประชาบาลวังไคร้ 2 (บ้านช่อง) มีนายชื่น สำราญสุข ศึกษาธิการอำเภอท่ายาง เป็นประธานในการเปิดป้ายโรงเรียน มีนายเกิน สวามิภักดิ์ เป็นครูใหญ่ ใช้ศาลากลางบ้านเป็นที่เรียน ต่อมาได้รับงบประมาณ เงินบริจาค และการหาทุนของคณะครู มาจัดสร้างอาคารเรียน สร้างหอประชุม ขุดสระ สร้างสนามกีฬา ต่อเติมอาคารเรียน สร้างบ้านพักครู สร้างส้วม สร้างอาคารเอนกประสงค์ และจัดซื้อที่ดินเพิ่ม

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นางนายโสภณ มีนา โทรศัพท์ 08-9542-0384 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2552

3. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมีทั้งหมด 354 คน เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ 248 คน จำแนกตามระดับชั้น ดังตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านช่อง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	2	23	16	39	20
อนุบาล 2	2	24	25	49	25
รวม	4	47	41	88	-
ป. 1	2	26	28	54	26
ป. 2	1	16	13	29	15
ป. 3	2	15	22	37	19
ป. 4	2	17	26	43	22
ป. 5	2	26	27	53	27
ป. 6	2	17	33	50	25
รวม	11	117	149	266	-
รวมทั้งสิ้น	15	164	190	354	-

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านช่อง มีครูประจำการ 15 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 3 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชน

โรงเรียนบ้านช่องตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลวังจันทร์ อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งตำบลวังจันทร์มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน แต่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนเพียง 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 3, 6 และ 7 ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ลักษณะสภาพอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ส่วนสภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ล้อมรอบด้วยป่าชุมชนและภูเขา ยังไม่มีระบบชลประทาน ทำให้น้ำท่วมในหน้าฝนและแล้งมากในหน้าแล้ง แม้จะมีแม่น้ำแม่ประจันต์ไหลผ่าน ประชาชนยังใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้น้อยมาก เพราะยังขาดระบบการใช้น้ำที่มีประสิทธิภาพ จะมีน้ำหลากเฉพาะในหน้าฝน แต่จะแห้งในหน้าแล้ง นอกจากนี้ยังมีธุรกิจดูทรายตามริมฝั่งแม่น้ำ ทำให้ตลิ่งทรุดตัว ก่อความเสียหายแก่ที่ทำกินและอาคารบ้านเรือน

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร ประชาชนต้องพึ่งพารายได้จากราคาผลผลิตทางการเกษตรซึ่งไม่แน่นอน ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากเกษตรกรบางคนมีอาชีพเสริม ทำการค้าขาย ทำให้รายได้ดี แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นแบบ “หาเช้ากินค่ำ”

สังคมของชุมชนบ้านช่องเป็นแบบสังคมชนบทกึ่งเมือง และเป็นครอบครัวเดี่ยวแต่ยังตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้านใหญ่ โดยมีพื้นที่ทำกินอยู่รอบๆ หมู่บ้าน ประชาชนส่วนหนึ่งทำการค้าขาย ทำให้ไม่มีเวลาให้กับครอบครัวอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีแหล่งอบายมุขในชุมชนทำให้เกิดปัญหาสังคมอยู่บ้าง

สภาพวัฒนธรรมของชุมชนโดยทั่วไปเป็นแบบวัฒนธรรมภาคกลาง แต่มีชนบางกลุ่มที่มีรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะของตนเอง เช่น กลุ่มไทยทรงดำ ปัจจุบันวัฒนธรรม

ประเพณีของชุมชนได้ถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมตะวันตก เช่นการแต่งกายในโอกาสต่างๆ นอกจากนี้ยัง
ไม่สามารถชักจูงให้เด็กและเยาวชนหันมาสนใจและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของตนเองได้

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษา พอเพียง

โรงเรียนบ้านช่องได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2556
(คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 19 สิงหาคม 2556) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุป
จุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านช่องจัดทำแผนปฏิบัติการ มีนโยบายที่ครอบคลุม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมบูรณา
การหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีภาพถ่ายการประชุมชี้แจง มีเอกสารกำหนดนโยบาย มี
ปฏิทินการปฏิบัติงาน มีแผนปฏิบัติการ มีเกณฑ์การให้คะแนนในการติดตามผลการดำเนินงาน
สอดคล้องกับแผนและบริบทของโรงเรียน มีการรายงานโครงการ มีผู้รับผิดชอบและทรัพยากร
สนับสนุน มีการจัดการเรียนการสอน มีการนิเทศติดตามโดยผู้บริหาร มีการรายงานให้ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องทราบ มีแผนการใช้จ่ายงบประมาณ คณะกรรมการให้ความร่วมมือในการติดตามช่วยเหลือ
สนับสนุน โรงเรียนมีเอกสารเบิกจ่ายงบประมาณและติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

โรงเรียนบ้านช่องมีหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่
บูรณาการทุกระดับชั้น มีการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้ มีแผนนิเทศติดตามและประเมินผล
มีการสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดหา
ผลิต และใช้สื่อการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

โรงเรียนบ้านช่องจัดทำแผนงานแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริม
และสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และมีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานแนะแนว โดยโรงเรียนได้จัดทำโครงการต่างๆ จากการพิจารณา
ข้อมูลพื้นฐานรายบุคคล นักเรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแนะแนวตามสภาพความเป็นจริง มี
การส่งเสริมการวางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และการประกอบอาชีพ ให้สามารถเลือกประกอบอาชีพ
หรือศึกษาต่อ เพื่อให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านช่องมีแผนและโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ
ตระหนักในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยบุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานของ
โรงเรียน มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ ให้บุคลากรได้เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาแหล่ง
เรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำผลมาดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีร่องรอยการแสวงหา
ความรู้ปรากฏชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

โรงเรียนบ้านช่องสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
บุคลากรมีการแบ่งปัน สามัคคี ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศ ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

บริบทโรงเรียนบ้านแหลมทอง

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านแหลมทองตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี บนทางหลวงชนบทแหลมทอง – โพธิ์ลอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 หมายเลขโทรศัพท์และโทรสาร 0-3244-6630 e-mail: banlaemtong@hotmail.com เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ขยายโอกาสทางการศึกษา) เนื้อที่ 6 ไร่ 46 ตารางวา เป็นที่ราชพัสดุ เขตพื้นที่บริการครอบคลุม 6 หมู่บ้านของตำบลไร่โคกและบางส่วนของตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลหัวสะพาน ตำบลหนองควง ตำบลบ้านทาน เป็นต้น โดยมีประวัติโรงเรียนโดยย่อ ดังนี้

โรงเรียนบ้านแหลมทอง เดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลหัวนา ตั้งเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2466 โดยคณะกรรมการอำเภอบ้านลาด (บ้านหาด) พร้อมด้วยขุนไร่โคก คณารักษ์ กำนันตำบลไร่โคก นายเก็ม ทิมทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 และราษฎรตำบลไร่โคก โดยมีนายจูล วาณิช ศึกษาธิการอำเภอบ้านลาด และมินายเงิน จันเกศ เป็นครูใหญ่

โรงเรียนบ้านแหลมทองได้อาศัยเงินศึกษาพลีช่วยเหลือ ต่อมายกเลิกเงินศึกษาพลีและใช้เงินช่วยเหลือแทน อาคารหลังแรกที่ใช้เรียนเป็นศาลาการเปรียญแบบโบราณ กว้าง 10 เมตรยาว 18 เมตร แบ่งเป็น 5 ห้องเรียน จัดสอนตั้งแต่ชั้น ป. เตรียม ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปี 2493 ศาลาการเปรียญทรุดโทรมมาก คณะครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 หมู่ 5 สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ศึกษาธิการอำเภอบ้านลาด ได้ปรึกษากันเรื่องซื้อที่ดินจากนายอิม นางถ้วน สีนเพราะ จากบ้านปากง่าม ตำบลหัวสะพาน ซึ่งเป็นที่ดินจำนวน 5 ไร่อยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลไร่โคกและได้ปลูกสร้างอาคารชั่วคราวขึ้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2493 ขนาดกว้าง 8 เมตร ยาว 24 เมตร หลังคามุงจาก และได้ย้ายจากศาลาการเปรียญในวัดหัวนาไปเรียนที่อาคารชั่วคราวหมู่ที่ 4 ที่สร้างใหม่เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2493 และได้รับอนุญาตจากทางราชการให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่ว่า โรงเรียนบ้านแหลมทองตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2495 และได้ใช้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อนางวทิตา พรายประทีป โทรศัพท์ 08-7153-1269 วุฒิการศึกษาสูงสุด ประกาศนียบัตรบัณฑิตบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการตั้งแต่ปีการศึกษา 2557

3. ข้อมูลนักเรียน

โรงเรียนบ้านแหลมทองมีนักเรียน จำนวน 152 คน จำแนกตามระดับชั้นได้ดังตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.12 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านแหลมทอง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	1	6	6	12	12
อนุบาล 2	1	5	7	12	12
รวม	2	11	13	24	-
ป. 1	1	7	5	12	12
ป. 2	1	11	9	20	20
ป.3	1	4	9	13	13
ป. 4	1	10	-	10	10
ป. 5	1	10	4	14	14
ป. 6	1	12	8	20	20
รวมระดับประถม	6	54	35	89	-
ม. 1	1	8	2	10	10
ม. 2	1	9	8	17	17
ม. 3	1	3	9	12	12
รวมระดับมัธยม	3	20	19	39	-
รวมทั้งหมด	11	85	67	152	-

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านแหลมทอง มีครูประจำการ 17 คน (รวมผู้บริหาร) ครูอัตราจ้าง 1 คน (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2557)

โรงเรียนบ้านแหลมทองได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ภายในปี 2561 โรงเรียนบ้านแหลมทองเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาครูมืออาชีพ มุ่งมั่นสร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม นำวิถีพอเพียง คู่เคียงความเป็นไทย สุขภาพแจ่มใส ร่วมใจกับภาคีเครือข่าย พร้อมก้าวไกลสู่อาเซียน

ในปี 2557 โรงเรียนบ้านแหลมทองยังไม่ได้รับการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) แต่คณะกรรมการประเมินฯ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2 ได้เข้าประเมินแล้วเมื่อเดือนสิงหาคม 2557

บริบทโรงเรียนบ้านด่านโง

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านด่านโงตั้งอยู่เลขที่ 199 หมู่ 5 บ้านด่านโง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โทรศัพท์ 0-3246-0108 เปิดสอนระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ให้บริการด้านการศึกษาค้นคว้าแก่เด็กและเยาวชนในเขตตำบลห้วยแม่เพรียงและตำบลสองพี่น้องมีนักเรียนรวมทุกชั้นปี 123 คน มีครูประจำการ 9 คน พนักงานราชการ 1 คน และลูกจ้างชั่วคราว 1 คน มีงบประมาณสำหรับดำเนินการและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

จากงบประมาณแผ่นดิน 3,500,800 บาท เงินนอกงบประมาณ 488,000 บาท งบกองทุนการศึกษา 500,000 บาท

ชื่อโรงเรียนบ้านด่านโงมาจากชื่อที่เรียกโรงเรียนว่าเดินทางลำบากมากเพราะต้องปีนทางเดินในที่สูงที่เรียกว่า “ด่าน” ชาวกะเหรี่ยงและชาวกะเหรี่ยงในขณะนั้นมีภาระที่ต้องใช้คาคดศีรษะเพราะด่านนี้เป็นด่านที่สูงชัน ภาระทรงสูงที่ใช้คาคดศีรษะนี้ เรียกว่า “โง” ถ้าเป็นกริยาคำว่า “โง” คือ อាកารขนของขึ้นที่ขึ้นโดยใช้ผ้าขาวม้าพาดที่ศีรษะ โรงเรียนบ้านด่านโงมีประวัติโดยย่อ ดังนี้

เดิมโรงเรียนบ้านด่านโงเป็นสาขาของโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตกตั้งแต่ พ.ศ. 2524 และแยกออกเป็นโรงเรียนบ้านด่านโง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 โดยตั้งเป็นโรงชั่วคราวหลังคามุงจาก ไม่มีฝา ขนาด 3 X 12 เมตร อยู่บริเวณหน้าอ่างเก็บน้ำบ้านด่านโง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี (ปัจจุบันเป็นตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอยาง่างจังหวัดเพชรบุรี) ปัจจุบันย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ โรงเรียนมีพื้นที่ประมาณ 70 ไร่ โดยนายบุญเลิศ จันทร์สุข พร้อมด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านด่านโง หมู่บ้านหนองน้ำคำช่วยกันบริหารจัดการพื้นที่ในโครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ บริจาคให้

แม้ว่าโรงเรียนบ้านด่านโงจะมีจุดแข็งและปัจจัยภายนอกที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียนหลายประการ เช่น ตั้งอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติที่ปราศจากมลภาวะ เป็นต้น แต่มีข้อจำกัดมากมายเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาความยากจนของประชาชน ขาดเครื่องอำนวยความสะดวกและบริการสาธารณสุขที่จำเป็น งบประมาณจำกัด โรงเรียนอยู่ห่างไกลและอยู่ในถิ่นทุรกันดารไม่สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ชุมชนยังมีปัญหาครอบครัวหย่าร้างทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่นในครอบครัว

2. ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านด่านโงชื่อ นายเสริน ปานแก้ว วุฒิปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ นายเสริน ปานแก้ว โทรศัพท์ 08-9993-6070 วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านด่านโง ตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2555

3. ข้อมูลนักเรียน

โรงเรียนบ้านด่านโงมีนักเรียนทั้งหมด 123 คน จำแนกตามระดับชั้นและเพศของนักเรียน ดังตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านด่านโจ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
อนุบาล 1	1	10	8	18
อนุบาล 2	1	6	8	14
รวม	2	16	16	32
ป. 1	1	6	8	14
ป. 2	1	5	5	10
ป.3	1	12	12	24
ป. 4	1	5	8	13
ป. 5	1	6	9	15
ป. 6	1	12	5	17
รวมระดับประถม	6	46	45	91
รวมทั้งสิ้น	8	62	61	123

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านด่านโจ มีครูประจำการ 9 คน (รวมผู้บริหาร) พนักงานราชการ 1 คน และลูกจ้างชั่วคราว 1 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2557)

4. ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่เป็นหย่อมๆ กระจายตามที่ดินของตัวเอง มีประชากรประมาณ 1,000 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ประกอบด้วยชุมชนบ้านด่านโจ ชุมชนบ้านหนองน้ำดำ อาชีพหลักของชุมชน คือการทำไร่สับปะรด อ้อย มะม่วง ฯลฯ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์

ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพหลักคือการทำสวนทำไร่ ไร่จ้างทั่วไป ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว 20,000 บาทต่อปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน

5. จุดเด่นและข้อควรพัฒนาจากข้อสังเกตของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง

โรงเรียนบ้านด่านโจได้ผ่านการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ในปี 2555 (คณะกรรมการประเมินฯ เข้าประเมินวันที่ 28 สิงหาคม 2555) โดยคณะกรรมการประเมินได้สรุปจุดเด่นและข้อควรพัฒนาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

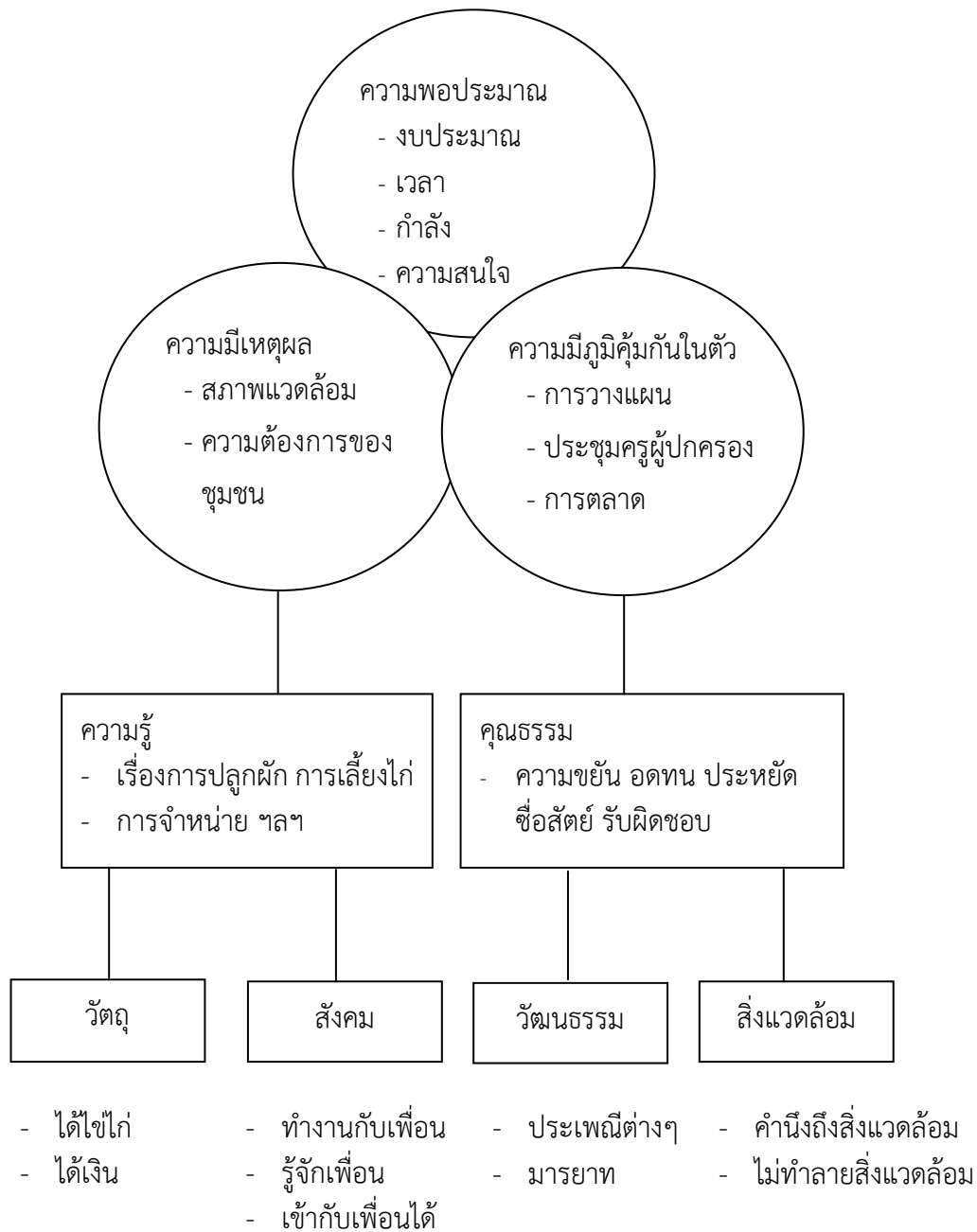
ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนบ้านด่านโจให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับเขตพื้นที่การศึกษา

และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เช่น แปลงปลูกผักพืชสวนครัว แปลงปลูกสับปะรด แปลงปลูกแก้วมังกร โรงปุ๋ยหมัก โรงเลี้ยงไก่ การเพาะเห็ดภูฏานและการเลี้ยงหมูหลุม เป็นต้น

ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. โรงเรียนบ้านด่านโจจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นในเรื่อง สับปะรด แก้วมังกร การเลี้ยงไก่ เกษตรพอเพียง จัดเป็นหน่วยบูรณาการกับทุกชั้น ทุกสาระ แต่ละเรื่องนักเรียนต้องบูรณาการให้เข้ากับ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ ดังแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ และนำไปใช้ในชีวิตจริง เช่น การปลูกสับปะรด การปลูกแก้วมังกร การแปรรูปอาหาร การเลี้ยงไก่ไข่ เป็นต้น

3. โรงเรียนบ้านด่านงมีมีการจัดแสดงผลงานของนักเรียนแต่ละชั้นในตลาดวิชาการ โรงเรียนและงานมหกรรมวิชาการระดับเขตพื้นที่การศึกษา

โรงเรียนบ้านด่านงมีข้อควรพัฒนาด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือควรฝึกให้นักเรียนนำเสนอผลงาน และเชื่อมโยงสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่บ่อยๆ เป็นประจำ เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วในการตอบคำถาม

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. โรงเรียนบ้านด่านงส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง โดยจัดกิจกรรม/โครงการต่างๆ เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โครงการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี นาฏศิลป์ โครงการประชาธิปไตยนักเรียน โครงการอนามัยนักเรียน โครงการอาหารเช้าและอาหารกลางวัน

2. นักเรียนโรงเรียนบ้านด่านงมีการจัดกิจกรรมพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง จากการตั้งบริษัท 6 บริษัท ได้แก่ บริษัทไข่ไก่ บริษัทอาหารแปรรูปสับปะรด บริษัทแก้วมังกร บริษัทข้าวโพด บริษัทผักปลอดสารพิษ และบริษัทมะม่วง ซึ่งจะพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคต

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

บุคลากรของโรงเรียนบ้านด่านงทุกคนมีความรู้ ความสามารถดำเนินการจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ทุกสาระตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และครูต้องมีแผนบูรณาการอย่างน้อยคนละ 2 แผน

ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

1. โรงเรียนบ้านด่านงมีภูมิทัศน์ร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้หลากหลาย

2. ครูทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตให้นักเรียนอย่างหลากหลาย

3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 มิติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยหมัก การรีไซเคิล กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมสภานักเรียน เป็นต้น

โรงเรียนบ้านด่านงมีข้อควรพัฒนาด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ คือ ควรจัดทำป้ายนิเทศกำกับไว้ทุกแหล่งเรียนรู้

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และ การจัดการความรู้ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ

1. โรงเรียนแม่ข่าย จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 โรงเรียนวัดบางลำภู ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 9 คน
 - 1.2 โรงเรียนบ้านรางจิก ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 4 คน
 - 1.3 โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ตำบลท่าไม้รวก อำเภอยายาง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 26 คน

คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนแม่ข่าย ไว้ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2
2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้เป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือเรียกสั้นๆ ว่า สถานศึกษาพอเพียง
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ครั้งนี้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลาการวิจัย

2. โรงเรียนลูกข่าย ได้แก่โรงเรียนที่สมัครใจและได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียนแม่ข่าย เข้าร่วมโครงการเป็นสมาชิกเครือข่าย จำนวน 10 โรงเรียน คือ

2.1 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนวัดบางลำภู จำนวน 3 โรงเรียน คือ

2.1.1 โรงเรียนวัดเขาตะเครา(ประสพประชาสรรค์) ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 10 คน

2.1.2 โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ(เอมสะอาดอำนวย) ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 8 คน

2.1.3 โรงเรียนบ้านนายาง(วิเทศปรีดิราษฎร์รังสรรค์) ตำบลนายาง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 14 คน

2.2 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนบ้านรางจิก จำนวน 3 โรงเรียน คือ

2.2.1 โรงเรียนบ้านหนองเฒ่าถ่าน (ประชาประสิทธิ์) ตำบลดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 10 คน

2.2.2 โรงเรียนบ้านหนองไก่อ๊ถื่อน ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 6 คน

2.2.3 โรงเรียนวัดจันทาราม (เติมไลาราษฎร์อนุเคราะห์) ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 10 คน

2.3 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) จำนวน 4 โรงเรียน คือ

2.3.1 โรงเรียนวัดหนองบัว ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 10 คน

2.3.2 โรงเรียนบ้านแหลมทอง ตำบลไรโคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 18 คน

2.3.3 โรงเรียนบ้านช่อง ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 18 คน

2.3.4 โรงเรียนบ้านด่านโจ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมทั้งหมด 11 คน

คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนลูกข่าย ไว้ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2
2. สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ครั้งนี้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม

ตลอดระยะเวลาการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนแม่ข่าย

2. หัวข้อสำหรับกิจกรรมการเล่าเรื่อง (Story Telling) เพื่อใช้เป็นแนวให้ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนแม่ข่ายและของโรงเรียนลูกข่าย รวมทั้งคณะครูจากโรงเรียนแม่ข่ายและจากโรงเรียนลูกข่ายที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ได้เล่าเรื่องที่เป็นประสบการณ์ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติตลอดระยะเวลาของการเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 หัวข้อในกิจกรรมการเล่าเรื่องสำหรับคณะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย คือ การบริหารจัดการ การผลักดันและการขับเคลื่อนให้คณะครูในโรงเรียนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 หัวข้อในกิจกรรมการเล่าเรื่องสำหรับคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย คือ การดำเนินการในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. แบบบันทึกการสังเกต เพื่อใช้สำหรับบันทึกพฤติกรรม ความสนใจ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) ของคณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ

1.1 คณะผู้วิจัยจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับโรงเรียนแม่ข่ายเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะดำเนินการต่อไปในโรงเรียนแม่ข่ายซึ่งเป็นการดำเนินงานในรูปของการวิจัยปฏิบัติการและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนแม่ข่ายในการพัฒนาเครือข่ายร่วมกับโรงเรียนลูกข่าย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนลูกข่าย

1.2 โรงเรียนแม่ข่ายไปดำเนินการเลือกโรงเรียนลูกข่ายเพื่อให้เข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน

1.3 โรงเรียนแม่ข่ายดำเนินการพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับโรงเรียนลูกข่ายซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน

1.4 คณะผู้วิจัยจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิพากษ์โครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละเครือข่าย

1.5 เครือข่ายแต่ละเครือข่ายร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นที่น่าพอใจ

1.6 คณะผู้วิจัยเดินทางออกไปเยี่ยมชมโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกภาพแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน รวมทั้งพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ดูแลรับผิดชอบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนก่อนการดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การดำเนินการ

2.1 เครือข่ายแต่ละเครือข่ายนำโครงการที่ได้พัฒนาแล้วนั้น ไปดำเนินการเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู จัดอบรมคณะกรรมการของทุกโรงเรียนในเครือข่าย เรื่องกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบ ATAC Model ในวันที่ 26 มีนาคม 2557 โดยมีนายตรีศุล พงษ์พันธ์ุ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางลำภู เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ ณ ห้อง 926 อาคารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2.1.2 เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก จัดอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการของทุกโรงเรียนในเครือข่ายของตน เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วันที่ 23-24 เมษายน 2557 ณ ห้อง 119 อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2.1.3 เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ดำเนินโครงการศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ณ โรงเรียนวัดห้วยตะเคียน อำเภอนาทม และโรงเรียนบ้านช่องด่าน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 9 มิถุนายน 2557

2.2 ทุกเครือข่ายดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้นำเอากระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในการทำงานร่วมกันในระหว่างที่เครือข่ายแต่ละเครือข่ายดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

2.3 ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เครือข่ายแต่ละเครือข่ายได้มีการพบปะปรึกษาหารือ และติดตามงานภายในเครือข่ายของตนเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ และอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 3 กลุ่มสำหรับ 3 เครือข่าย โดยใช้ชื่อว่า 1) การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตร (สำหรับเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู) 2) เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก ไร่ใหม่พัฒนา ชะอำ เพชรบุรี และ 3) เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง

2.4 คณะผู้วิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย ทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายต่างๆ และสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละเครือข่าย โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย 1 กลุ่ม และกลุ่มคณะครูจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายอีก 1 กลุ่ม

ขั้นที่ 3 การติดตามผลและการสรุปผล

3.1 คณะผู้วิจัยออกไปเยี่ยมโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกแห่งภายหลังการดำเนินการเสร็จสิ้นลงเพื่อติดตามผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ดูแลรับผิดชอบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และบันทึกภาพแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนหลังการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 คณะผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและจัดส่งรายงานการวิจัยฉบับร่างไปให้ผู้บริหารโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติม

3.3 คณะผู้วิจัยได้นำข้อคิดเห็นต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียนแม่ข่าย และโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียน มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นแม่ข่าย
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง โดยผู้เข้าร่วมเวทีคือคณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย และทำการบันทึกเสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวตลอดการเล่าเรื่องของแต่ละบุคคล
3. การบันทึกพฤติกรรม ความสนใจ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องของคณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย โดยใช้แบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Synthesis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปของความเรียง

บทที่ 5

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการจัดการความรู้นี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 3 เครือข่าย ปรากฏผลการวิจัยที่จะนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

1. ผลการสร้างเครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการสร้างเครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ผลการวิจัยนี้ได้เครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างเครือข่าย

1.1.1 เครือข่ายมีโรงเรียนที่เป็นแม่ข่ายทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเพื่อประสานงาน กับสมาชิกในเครือข่าย

1.1.2 มีโรงเรียนที่เป็นลูกข่าย ซึ่งเป็นสมาชิกของเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย

1.1.3 มีคณะกรรมการของเครือข่ายที่มาจากโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงานของเครือข่าย มีการร่วมกันวางแผนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของเครือข่าย

1.1.4 เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีกับเครือข่าย ระหว่างแม่ข่ายกับลูกข่าย ระหว่างลูกข่ายกับลูกข่าย โดยการเชื่อมโยงโครงสร้างของเครือข่ายเกิดจากความสนใจของโรงเรียนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน

1.1.5 เครือข่ายได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีซึ่งให้การสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานของเครือข่ายและจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้ง 2 เขตซึ่งให้การสนับสนุนข้อมูลและเอกสารที่จำเป็น

1.2 ด้านวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

1.2.1 เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2 เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนในเครือข่ายให้มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.2.3 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ในโรงเรียนเครือข่าย

1.2.4 เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

1.3 ด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

1.3.1 โรงเรียนแม่ข่ายมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

1.3.2 โรงเรียนแม่ข่าย เป็นแบบอย่าง ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานและประสานงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของเครือข่ายเพื่อประชาสัมพันธ์ได้แก่ การสร้างแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ในกลุ่มโดยใช้เฟซบุ๊ก (Face book)

1.3.3 โรงเรียนที่เป็นลูกข่ายมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความร่วมมือกับแม่ข่ายในการร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการของเครือข่ายให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งเสริม สนับสนุนครูให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน ตลอดจนแสวงหาความรู้และเรียนรู้การทำงานจากแม่ข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมเพื่อการเป็นแม่ข่ายต่อไป

1.4 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย

1.4.1 มีการจัดประชุมอบรมให้ความรู้ และจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรในเครือข่ายได้พบปะกันอย่างต่อเนื่อง

1.4.2 มีการจัดประชุมนำเสนอผลการดำเนินงานของโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย

1.4.3 มีการจัดประชุมคณะกรรมการของเครือข่ายอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

1.4.4 มีการนำเสนอผลการดำเนินงานของเครือข่ายในรูปแบบข้อมูลสารสนเทศการจัดนิทรรศการในโอกาสต่างๆ และการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

1.4.5 มีการนิเทศและประเมินผลการทำงานของเครือข่ายจากคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและให้การสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย

1.5 ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่าย

1.5.1 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในรูปแบบของหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผล

1.5.2 ครู บุคลากร นักเรียนในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนเองอย่างเหมาะสมและสามารถขยายผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

1.5.3 ครูในเครือข่ายมีความรู้ มีความสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้

1.6 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

1.6.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและให้การส่งเสริม สนับสนุน การทำงานของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ

1.6.2 มีการประสานงานและสื่อสารกันในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารครู ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของเครือข่ายและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการกับการเรียนการสอน

1.6.3 เครือข่ายมีการจัดกิจกรรมเพื่อประสานความสัมพันธ์และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย

1.6.4 ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในการเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคในการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจำนวน 13 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 ที่พบในช่วงดำเนินโครงการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1 บุคลากรของโรงเรียนที่สมัครใจรวมกันเป็นเครือข่ายยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย และการบริหารจัดการแบบเครือข่าย

2.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการรวมกันเป็นเครือข่ายของแต่ละเครือข่ายและแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากสถานะและประเด็นความสนใจที่จะพัฒนาที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร

2.3 โรงเรียนต่างๆ ยังไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมเครือข่าย กล่าวคือ ยังไม่ได้ร่วมใจทุกๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ มักจะใช้รูปแบบต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ เพราะมีเงื่อนไขหลายอย่างที่ไม่เอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ผลประโยชน์ที่โรงเรียนและแต่ละบุคคลจะได้รับไม่จูงใจเท่าที่ควร ความสะดวกสบายของการทำงานแบบต่างคนต่างทำเทียบกับการทำงานร่วมกันหรือการทำงานแบบเครือข่าย

2.4 ทรัพยากรในการบริหารจัดการและในการดำเนินการในแบบเครือข่ายมีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ เวลา วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทำหน้าที่ในการประสานงานเครือข่ายแทนผู้อำนวยการที่ไม่ค่อยมีเวลาเพราะมีภารกิจหลายอย่าง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.5 การสื่อสารแบบสองทางมีค่อนข้างจำกัด แม้จะพยายามใช้โทรศัพท์ อีเมล และเฟซบุ๊ก แต่ดูเหมือนจะไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากภารกิจด้านอื่นๆ มีมากจนทำให้การรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการเพิ่มภาระให้โรงเรียน และเป็นภาระที่ไม่ใช่ภาคบังคับ ดังนั้น การเชิญมาประชุมพร้อมๆ กันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นประจำแทบจะเป็นไปไม่ได้

2.6 การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องภายในเครือข่ายทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ

ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก และเครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง มีการดำเนินการดังนี้

เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู

เริ่มจากการที่โรงเรียนวัดบางลำภูซึ่งเป็นโรงเรียนแม่ข่ายเขียนโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนลูกข่ายซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน และร่วมกันปรับปรุงโครงการฯ จนเป็นที่น่าพอใจ และได้โครงการที่สมบูรณ์ ได้แก่ โครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนโดยใช้รูปแบบ ATAC MODEL และได้จัดอบรมในวันที่ 26 มีนาคม 2557 มีผู้บริหารและคณะครูทุกคนจากทุกโรงเรียนในเครือข่ายเข้าร่วมอบรม จำนวน 41 คน

รูปแบบ ATAC MODEL มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก (Awareness)

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะ (Training)

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติอย่างมีระบบ (Action)

ขั้นที่ 4 การติดตาม ตรวจสอบ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Check)

เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภูดำเนินการสร้างความตระหนัก และการให้ความรู้ ความเข้าใจ โดยการจัดอบรมคณะครูทุกคนของทุกโรงเรียนในเครือข่าย เรื่อง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบ ATAC MODEL และในขั้นตอนของการฝึกทักษะโดยการปฏิบัติอย่างมีระบบนั้นได้ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดจนการติดตาม ตรวจสอบและการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีการประชุมคณะทำงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นระยะๆ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 การดำเนินงานโดยใช้รูปแบบ ATAC MODEL ของเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู

กิจกรรม/กลวิธี	ระยะเวลา ที่ดำเนินการ	กลุ่มเป้าหมาย จำนวน	วิธีการ ประเมินผล
ดำเนินการโดยใช้ รูปแบบ ATAC MODEL ซึ่งมี 4 ชั้น			
ชั้นที่ 1. สร้างความตระหนัก (Awareness) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพื่อให้ครู บุคลากร นักเรียน ชุมชน เกิดความสำนึก เห็นคุณค่า และความสำคัญ ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ครั้งที่ 1 5 ก.พ. 57	ผู้บริหาร ร.ร. จำนวน 4 คน	สังเกต แบบสอบถาม
	ครั้งที่ 2 6 มี.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 38 คน	สังเกต แบบสอบถาม
ชั้นที่ 2. การให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะ (Training)	ครั้งที่ 1 26 มี.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 38 คน	สังเกต แบบสอบถาม
	ครั้งที่ 2 12 พ.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 38 คน	สังเกต แบบสอบถาม
ชั้นที่ 3. การปฏิบัติอย่างมีระบบ (Action)	5 ก.พ. 57 ถึง 10 ต.ค. 57	ผู้บริหาร ร.ร. จำนวน 4 คน	สังเกต แบบสอบถาม
3.1 แต่งตั้งคณะทำงานออกแบบ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	5 ก.พ. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	
3.2 ประชุม WORK SHOP คณะทำงานออกแบบ คู่มือ และออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6 มี.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม ร่างกรอบการจัด กิจกรรม
3.3 จัดทำร่างคู่มือ และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	7 - 12 พ.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 38 คน	สังเกต สอบถาม ร่างคู่มือฯ
3.4 นำร่างคู่มือและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกแบบไว้เข้าที่ประชุมครูทั้งหมด เพื่อพิจารณาความเหมาะสมต่อไป	12 พ.ค. 57	ผู้บริหารและครู วิชาการ จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม คู่มือฯ
3.5 นำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่คู่มือฯ กำหนด	16 พ.ค. 57 ถึง 10 ต.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 38 คน	สังเกต สอบถาม แบบทดสอบ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

กิจกรรม/กลวิธี	ระยะเวลา ที่ดำเนินการ	กลุ่มเป้าหมาย จำนวน	วิธีการ ประเมินผล
3.6 ปรับปรุงคู่มือและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สมบูรณ์ที่สุดเพื่อนำไปใช้ต่อไป	13 - 17 ต.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม คู่มือฯ
ขั้นที่ 4. การติดตาม ตรวจสอบ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Check) ใช้รูปแบบการติดตาม ตรวจสอบ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตรมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง			
4.1 แต่งตั้งผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผล	5 ก.พ. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม
4.2 กำหนดปฏิทินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	5 ก.พ. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม ปฏิทินการนิเทศฯ
4.3 นิเทศ กำกับ ติดตาม ตามปฏิบัติ ที่กำหนด	16 พ.ค. ถึง 10 ต.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม ปฏิทินการนิเทศฯ
4.4 ประชุมคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุง เป็นระยะ	ทุกวันพุธ สัปดาห์แรก ของเดือน ก.พ.- ต.ค 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	สังเกต สอบถาม บันทึกการประชุม
4.5 สรุปผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการดำเนินการตามโครงการฯ	11-31 ต.ค. 57	ผู้บริหารและครู จำนวน 8 คน	รายงานผลการ ดำเนินงานตาม โครงการฯ

ผลที่ได้จากการดำเนินการโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน โดยใช้รูปแบบ ATAC MODEL ปรากฏผลดังนี้

1. โรงเรียนวัดบางลำภู สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการฯ มีดังนี้

1.1 กิจกรรมชุมชนยุวเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมี 5 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1.1.1 กิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า ครูผู้รับผิดชอบ คือ นางละเมียด ไทยแท้
- 1.1.2 กิจกรรมการเลี้ยงปลาตก ครูผู้รับผิดชอบ คือ นางกัญญารัตน์ พูลพิพัฒน์
- 1.1.3 กิจกรรมการปลูกผักสวนครัว ครูผู้รับผิดชอบ คือ นายชัยวัฒน์ ปานฉ่ำ
- 1.1.4 กิจกรรมเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ครูผู้รับผิดชอบ คือ นางปัทมา เผ่าสำราญ

1.1.5 กิจกรรมการปลูกมะลิ ครูผู้รับผิดชอบ คือ นางสาวโสภา เทียวหาทรัพย์
แผนการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

กิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน ดังนี้

- แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางฟ้า
- แผนการเรียนรู้ที่ 2 การเตรียมสถานที่สำหรับการเพาะเห็ดนางฟ้า
- แผนการเรียนรู้ที่ 3 ลักษณะและธรรมชาติของเห็ดนางฟ้า
- แผนการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดนางฟ้า
- แผนการเรียนรู้ที่ 5 การทำอาหารจากเห็ดนางฟ้า
- แผนการเรียนรู้ที่ 6 การแปรรูป
- แผนการเรียนรู้ที่ 7 การตลาดและการจำหน่าย
- แผนการเรียนรู้ที่ 8 สรุปบทเรียน/วัดและประเมินผล

กิจกรรมการเลี้ยงปลาตก ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน ดังนี้

- แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตกในบ่อซีเมนต์
- แผนการเรียนรู้ที่ 2 การเตรียมสถานที่และบ่อสำหรับการเลี้ยงปลาตก
- แผนการเรียนรู้ที่ 3 การคัดเลือกพันธุ์และแหล่งพันธุ์ปลาตก
- แผนการเรียนรู้ที่ 4 วิธีการเลี้ยงปลาตกในบ่อซีเมนต์
- แผนการเรียนรู้ที่ 5 โรคของปลาตก
- แผนการเรียนรู้ที่ 6 การแปรรูปปลาตก
- แผนการเรียนรู้ที่ 7 การคำนวณต้นทุนผลผลิตและการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย
- แผนการเรียนรู้ที่ 8 ทบทวนความรู้ และทดสอบปลายภาค

กิจกรรมการปลูกผักสวนครัว ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน ดังนี้

- แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปลูกผักบุง
- แผนการเรียนรู้ที่ 2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของผักบุง พันธุ์ผักบุง
- แผนการเรียนรู้ที่ 3 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูกผักบุงจีน
- แผนการเรียนรู้ที่ 4 การปลูกผักบุงจีน
- แผนการเรียนรู้ที่ 5 การดูแลรักษาผักบุง การป้องกันศัตรูพืชของผักบุง
- แผนการเรียนรู้ที่ 6 ประโยชน์ของผักบุงจีน
- แผนการเรียนรู้ที่ 7 การแปรรูป
- แผนการเรียนรู้ที่ 8 การตลาดของผักบุงจีน

กิจกรรมการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน ดังนี้

- แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้
- แผนการเรียนรู้ที่ 2 การเตรียมสถานที่สำหรับการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้
- แผนการเรียนรู้ที่ 3 การคัดเลือกพันธุ์กล้วยไม้และแหล่งพันธุ์กล้วยไม้

แผนการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะกล้วยไม้

แผนการเรียนรู้ที่ 5 การดูแลรักษากล้วยไม้ การป้องกันศัตรูพืชของกล้วยไม้

แผนการเรียนรู้ที่ 6 ประโยชน์ของกล้วยไม้และการแปรรูป

แผนการเรียนรู้ที่ 7 การตลาดของกล้วยไม้

แผนการเรียนรู้ที่ 8 สรุปบทเรียน/ วัตถุประสงค์และประเมินผล

กิจกรรมการปลูกมะลิ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปลูกมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 3 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูกมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 4 การปลูกมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 5 การดูแลรักษามะลิและป้องกันกำจัดศัตรูพืชมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 6 ประโยชน์ของมะลิ

แผนการเรียนรู้ที่ 7 การแปรรูปมะลิ

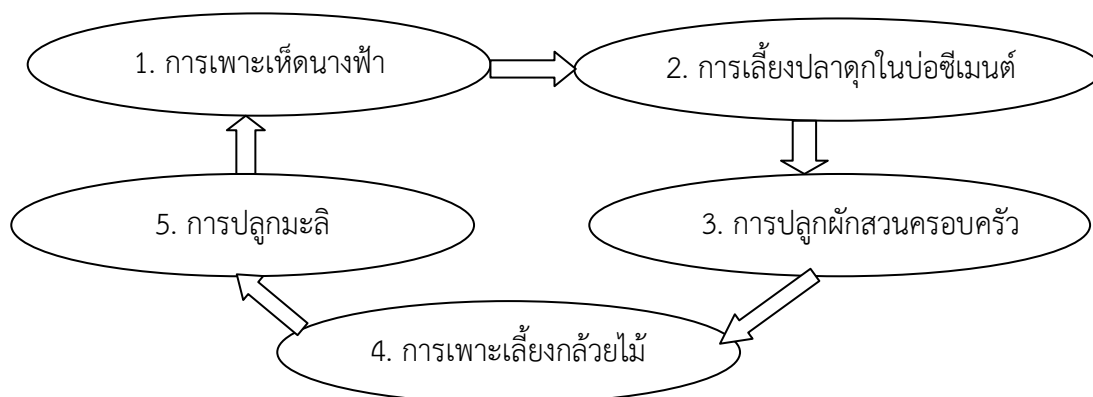
แผนการเรียนรู้ที่ 8 การตลาดของมะลิ

1.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการดังนี้

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมชี้แจงแนวทางและรายละเอียดของกรดำเนินการ เช่น ขั้นตอน กำหนดการ เนื้อหาของกิจกรรม รูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และแนวทางการวัดผลประเมินผล

1.2.2 ผู้บริหารและคณะครู ร่วมกันออกแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนยุคเกษตรกรโดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางของทุกชั้น ซึ่งจะดำเนินการในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์โดยกำหนดกรอบแผนการจัดการเรียนรู้และศึกษาเนื้อหาสาระที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งเพื่อนำมาบูรณาการกับกลุ่มสาระตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการใช้กิจกรรมชุมชนฯ เป็นแกน การที่คณะครูได้มาร่วมกันออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการชุมชนยุคเกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สัปดาห์ละ 1 แผน รวม 40 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 ชั่วโมง/แผน รวม 80 ชั่วโมง/ปี โดยจัดกิจกรรมชุมชนฯ ทุกวันพุธของสัปดาห์ ตั้งแต่เวลา 13.30 น. – 15.30 น. ทั้งนี้คณะครูทุกคนมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติการสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนฯ ที่ได้ออกแบบร่วมกัน

1.2.3 ในชั่วโมงกิจกรรมชุมชนยุคเกษตรกรนักเรียนทุกคนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 จะมาเรียนร่วมกัน ซึ่งโรงเรียนใช้การจัดการเรียนรู้แบบทีม (Team Teaching) ในแต่ละสัปดาห์จะมีครูผู้รับผิดชอบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักในชั่วโมงนั้นเป็นหัวหน้าทีม ส่วนคณะครูท่านอื่นๆ จะปฏิบัติการสอนในส่วนที่ได้รับมอบหมายจากการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน โดยแต่ละสัปดาห์จะมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หมุนเวียนกันไป และนักเรียนทุกคนจะได้รับความรู้ ความเข้าใจทุกกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังแผนภาพที่ 5.1

แผนภาพที่ 5.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หมุนเวียนกัน

1.2.4 ครูผู้สอน (Team Teaching) จะสอดแทรกและเน้นให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนทุกครั้งซึ่งการฝึกวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะใช้แบบฝึกคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้น มีทั้งการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม และการฝึกคิดวิเคราะห์เป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสามารถเขียนเป็นแผนที่ความคิด (Mind Map) และทำใบงานได้ ซึ่งครูผู้สอนจะจัดทำใบงาน ใบความรู้ตามความยากง่ายของระดับชั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาระวิเคราะห์เนื้อหาและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2.5 หลังจากที่นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจจากการเข้าชั้นเรียนในชั่วโมงชุมนุมแล้วนักเรียนจะนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติงานกลุ่มของตนเองในตอนเย็นหลังเลิกเรียน เพื่อทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่มการปฏิบัติกิจกรรมที่หมุนเวียนกันไปอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานมีการวางแผนและบริหารงานด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ในอนาคต

1.3 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมนุมยุวเกษตรกรแบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เทคนิค (Team Teaching) โรงเรียนวัดบางลำภูจัดทำคู่มือนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมชุมนุมยุวเกษตรกรแบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในสถานศึกษาโดยผ่านกิจกรรมชุมนุมยุวเกษตรกร ซึ่งมี 5 กิจกรรมการเรียนรู้และมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 80 แผน / ปี และใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนเป็นคณะ (Team Teaching) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะตามหลักสูตร และทักษะชีวิต นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะคุณลักษณะด้าน “อยู่อย่างพอเพียง” ทักษะการประกอบอาชีพในอนาคตและเป็นการยกระดับการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการฯ มีดังนี้

2.1 กิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่งานอาชีพด้านเกษตรกรรม มี 3 กิจกรรม การเรียนรู้ ดังนี้

2.1.1 กิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า ครูผู้รับผิดชอบ คือ นางสาวสุนีย์ โตะมิ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน คือ

- 1) การเพาะเห็ด
- 2) โรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า
- 3) ปฏิบัติการเพาะเห็ดนางฟ้า
- 4) การเก็บผลผลิตและจัดจำหน่าย

2.1.2 กิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัวและพืชสมุนไพร ครูผู้รับผิดชอบ คือ นายสุเทพ บุตรรัตน์และนางสาวกมลชนก พวงมาลัย ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน คือ

- 1) ความหมายของพืชผักสวนครัวและพืชสมุนไพร
- 2) การขยายพันธุ์
- 3) อุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกและการเก็บรักษา
- 4) ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ปลูก แปลงการเกษตร หรือภาชนะอื่นๆ
- 5) การเตรียมดินและปุ๋ยในการปลูก
- 6) การปลูกผักในแปลงหรือภาชนะอื่นๆ
- 7-9) การดูแลและสังเกตการเจริญเติบโต และการจดบันทึก
- 10) ประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด และทดสอบ

2.1.3 กิจกรรมการเลี้ยงปลาทับทิม ครูผู้รับผิดชอบ คือ นายสุเทพ บุตรรัตน์ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 3 แผน คือ

- 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปลา
- 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปลาทับทิม
- 3) วิธีเลี้ยงปลาทับทิม

กิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านงานประดิษฐ์ ได้แก่ กิจกรรมงานประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้และวัสดุในท้องถิ่น ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน ดังนี้

2.1.4 แผนการจัดการเรียนรู้การประดิษฐ์พวงกุญแจจากกะลามะพร้าว หัวหน้าผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ นายสมศักดิ์ มีนุช

2.1.5 แผนการจัดการเรียนรู้การประดิษฐ์กระถางต้นไม้จากกะลามะพร้าว หัวหน้าผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ นายสมศักดิ์ มีนุช

2.1.6 แผนการจัดการเรียนรู้การสานตะกร้อจากใบมะพร้าว หัวหน้าผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ นายสมศักดิ์ มีนุช

2.1.7 แผนการจัดการเรียนรู้การสานปลาตะเพียนจากใบมะพร้าว หัวหน้าผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ นายสมศักดิ์ มีนุช

2.1.8 แผนการจัดการเรียนรู้การสร้างสร้อยงานประดิษฐ์ (การทำโคมไฟอเนกประสงค์) หัวหน้าผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ นายสมศักดิ์ มีนุช

2.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารสร้างความเข้าใจและสร้างศรัทธาความเชื่อให้กับครูและนักเรียนในโรงเรียนได้เห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.2 ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของโรงเรียน และบริบทของชุมชน

2.2.3 ผู้บริหารและคณะครูประชุมวางแผนร่วมกันสร้างหลักสูตรให้ตอบสนองมาตรฐานการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะแบบพอเพียง โดยเน้นการจัดกิจกรรมด้านการลงมือปฏิบัติจริง

2.2.4 จัดทำและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ

2.2.5 จัดกิจกรรมประชุม อบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียนและผู้ปกครองให้เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.6 กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูกับนักเรียน โดยเน้นทักษะกระบวนการให้นักเรียนฝึกคิด และลงมือปฏิบัติจริงโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงชั่วโมงชุมนุม ทุกวันศุกร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 40 สัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การเรียนรู้ภาคทฤษฎี ในแต่ละกิจกรรม ผ่านใบความรู้และใบงาน ให้นักเรียนได้ฝึกคิดโดยการเรียนรวมและแยกทำใบงานตามความเหมาะสมแต่ละระดับชั้น 2) การฝึกปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้ที่ได้จัดเตรียมไว้

2.2.7 ประเมินตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม กิจกรรมครอบคลุม นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง และส่งผลต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

2.3 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) จัดทำคู่มือนี้ขึ้นเพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูและนักเรียน ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายในสถานศึกษาโดยผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่งานอาชีพด้านเกษตรกรรม มีแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1 แผน และกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านงานประดิษฐ์ มีแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 แผน และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ (เอมสะอาดอำนวย) สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการฯ มีดังนี้

3.1 กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ มี 2 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

3.1.1 กิจกรรมการจักสาน ได้แก่ การสานตะกร้า การสานกระเช้าหลากหลายรูปแบบ โดยใช้ก้านมะพร้าว สำหรับนักเรียนชั้น ป.4-5-6 จำนวน 20 ชั่วโมง โดยมีครูภูมิปัญญามาช่วยสอน คือ นางสาวลัดดา ฉิมอินทร์ ประกอบด้วย หน่วยการจัดการเรียนรู้ 5 หน่วย ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมู่ 7 ตำบลบางครก
- 2) การจัดทำตะกร้าโดยใช้ก้านมะพร้าวเบื้องต้น
- 3) วิธีการจัดทำตะกร้าโดยใช้ก้านมะพร้าว

- 4) การออกแบบและการตกแต่งผลงาน
- 5) การตลาดและการจำหน่ายสิ่งประดิษฐ์

3.1.2 งานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

- 1) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการปลูกกล้วย และการปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับนักเรียนชั้น ป.4 จำนวน 4 ชั่วโมง โดยมีครูผู้รับผิดชอบ คือ นางบุรินทร์ พุทธิกิจจร
- 2) การปลูกกล้วย สำหรับนักเรียนชั้น ป.5 จำนวน 8 ชั่วโมง โดยมีครูผู้รับผิดชอบ คือ นายประเสริฐ สังข์สายศิริกุล และนางบุรินทร์ พุทธิกิจจร
- 3) การปลูกพืชผักสวนครัว ได้แก่ ผักคะน้า ผักบุ้งจีน ผักกาด และผักกวางตุ้ง สำหรับนักเรียนชั้น ป.6 จำนวน 8 ชั่วโมง โดยมีครูผู้รับผิดชอบ คือ นายประเสริฐ สังข์สายศิริกุล และ นางบุรินทร์ พุทธิกิจจร

3.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการดังนี้

3.2.1 ผู้บริหารประชุมครูทุกคนในโรงเรียน แบ่งกลุ่มรับผิดชอบงานตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ และร่วมกันจัดทำแผนบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดตามตารางที่ 5.2 ดังนี้

ตารางที่ 5.2 กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจักสานตะกร้า

วัน เดือน ปี	เนื้อหา/กิจกรรม	เวลา
สัปดาห์ที่ 1-2	การจักสานตะกร้า - ให้นักเรียนศึกษาความเป็นมาของการสานตะกร้าด้วย ก้านมะพร้าว ม.7 ต.บางครก - ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของการสานตะกร้าด้วยก้านมะพร้าว	2 ชั่วโมง
	การจัดทำตะกร้าโดยใช้ก้านมะพร้าวเบื้องต้น - ให้นักเรียนเลือกก้านมะพร้าวและเหลาก้านมะพร้าว - ให้นักเรียนรู้จักเครื่องมือและการนำไปใช้ให้ถูกต้อง	
สัปดาห์ที่ 3-7	วิธีการจัดทำตะกร้าโดยใช้ก้านมะพร้าว - ให้นักเรียนวางก้านมะพร้าวสานกันตะกร้า - ให้นักเรียนสานลูกตะกร้าและสานกันตะกร้าตามความต้องการ	15 ชั่วโมง
สัปดาห์ที่ 18-19	การออกแบบและการตกแต่งผลงาน	2 ชั่วโมง
สัปดาห์ที่ 20	การตลาดและการจำหน่ายสิ่งประดิษฐ์ - ให้นักเรียนคิดค่าวัสดุในการลงทุน - ให้นักเรียนคิดค่าวัสดุในการจำหน่าย - ให้นักเรียนคิดค่าวัสดุกำไร-ขาดทุน - ให้นักเรียนสรุปผลงาน ประเมินผลการทำงาน	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 5.3 กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้งานเกษตรอินทรีย์ (การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกกล้วยและการปลูกพืชผักสวนครัว)

วัน เดือน ปี	เนื้อหา/กิจกรรม	เวลา
สัปดาห์ที่ 1- 4	การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/-กิจกรรมอะไรเอ่ย - เชิญวิทยากรสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ - นักเรียนลงมือปฏิบัติ - นักเรียนทำตามใบงานที่ 1,2,3 รายงานผลและสรุปผลงาน	4 ชั่วโมง
สัปดาห์ที่ 5- 12	การปลูกกล้วย/-กิจกรรมอะไรเอ่ย - เชิญวิทยากรสาธิตการปลูกกล้วย - นักเรียนทำเอง - นักเรียนตอบคำถามที่ใบงาน 1,2,3 - รายงานผล - สรุปผลงาน	8 ชั่วโมง
สัปดาห์ที่ 13-20	การปลูกพืชผักสวนครัว/-ให้นักเรียนบอกความหมายคำว่าผักสวนครัว - ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของผัก - ให้นักเรียนเตรียมปลูกผัก - ให้นักเรียนปลูกผักสวนครัวกลุ่มละ 1 ชนิด - ให้นักเรียนดูแล รดน้ำ ใส่ปุ๋ยผัก - ให้นักเรียนรายงานผล การปฏิบัติงาน - ให้นักเรียนช่วยกัน สรุปผลและรายงานผล	8 ชั่วโมง

3.2.2 ครูสอนตามแผนที่กำหนดไว้ โดยครูผู้สอนจะให้ความรู้และบูรณาการการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกิจกรรมของการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการฝึกคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียนและในชุมชน

3.2.3 หลังจากนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรมแล้ว นักเรียนมีความรู้ความสามารถ สามารถทำใบงาน และแบบฝึกหัดได้ นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทำงานที่ชัดเจนขึ้น สามารถใช้ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกัน และนักเรียนสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ กิจกรรมการจักสานและงานเกษตรอินทรีย์จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดการเรียนรู้กลุ่มสาระงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระงานสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมในระดับชั้น ป.4 – ป.6 กิจกรรมนี้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดโดยใช้รูปแบบ ATAC MODEL นักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการจักสานตะกร้า โดยใช้ก้านมะพร้าว

การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกกล้วยและการปลูกพืชผักสวนครัว สามารถนำไปประกอบอาชีพมีรายได้เสริมให้กับครอบครัว ครูในโรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถ และทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม

4. โรงเรียนบ้านนาayang (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการฯ มีดังนี้

4.1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 9 ฐานเกื้อกูล มีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 ฐานห้องสมุด ครูผู้รับผิดชอบคือ นางชุตีมา วงษ์สกุล

4.1.2 ฐานคอมพิวเตอร์ ครูผู้รับผิดชอบคือ นางสาวอรุณี เปี่ยมเกต

4.1.3 ฐานการเพาะเห็ดภูฐาน ครูผู้รับผิดชอบคือ นางสาวอุบล เรืองทับ

4.1.4 ฐานสวนครัวนาayangพอเพียง ครูผู้รับผิดชอบคือ นางณิชกานต์ เขี้ยวแก้ว

4.1.5 ฐานบุหร่านาayang ครูผู้รับผิดชอบคือ นางลลดา ภูเวียง

4.1.6 ฐานขนมตาลและขนมกล้วย ครูผู้รับผิดชอบคือ นางบุญยสิน จิตศิริ

4.1.7 ฐานกล้วยฉาบ ครูผู้รับผิดชอบคือ นางรัตนา ไทยเอื้อ

4.1.8 ฐานปุ๋ยหมักอินทรีย์ใบไม้แห้ง ครูผู้รับผิดชอบคือ นางทิพวรรณ

จงสุขสว่างจิต

4.1.9 ฐานออมทรัพย์นาayangพอเพียง ครูผู้รับผิดชอบคือ นางสาวรณิ เกาทัณฑ์ทอง

4.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านนาayang (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูกับนักเรียน โดยจัดกระบวนการให้นักเรียนได้ฝึกคิดเชื่อมโยง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ จากแหล่งเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติจริง และได้บูรณาการการเรียนการสอน เรื่องแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9 ฐานเกื้อกูล แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในชั่วโมงชุมนุม ชั่วโมงสุดท้ายของทุกวันจันทร์ จำนวน 40 ชั่วโมง ในการจัดการเรียนการสอนจะสอนรวม แต่ในการทำใบงานจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียน คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 และระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยครูประจำฐานที่มีความรู้ในแต่ละฐานรับผิดชอบให้ความรู้แก่นักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 5.4 ดังนี้

ตารางที่ 5.4 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	ผู้รับผิดชอบ
1	ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2	ครูทุกคน
2	ทดสอบความรู้ก่อนเรียน	1	ครูทุกคน
3	ฐานห้องสมุด	4	นางชุตินา วงษ์สกุล
4	ฐานคอมพิวเตอร์	4	นางสาวอรุณี เปี่ยมเกตุ
5	ฐานการเพาะเห็ดภูฐาน	4	นางสาวอุบล เรืองทับ
6	ฐานสวนครัวนาयाงพอเพียง	4	นางณิชกานต์ เขี้ยวแก้ว
7	ฐานบุหร่านาयाง	4	นางลลดา ภูเวียง
8	ฐานขนมตาลและขนมกล้วย	4	นางบุญยสิน จิตศิริ
9	ฐานกล้วยฉาบ	4	นางรัตนา ไทยเอื้อ
10	ฐานปุยหมกอินทรียีบไม้แห้ง	4	นางทิพวรรณ จงสุขสว่างจิต
11	ฐานออมทรัพย์นาयाงพอเพียง	4	นางสุวรรณี เกาทันท์ทอง
12	ทดสอบความรู้หลังเรียน	1	ครูทุกคน
รวม		40	

วิธีดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านนาयाง ดำเนินการดังนี้ ขั้นเตรียมการ

1. ประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี 2555 และรายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนบ้านนาयाง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) เพื่อศึกษาความต้องการความเป็น ความสอดคล้องเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากร และทรัพยากรซึ่งประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ และงบประมาณว่ามีความเพียงพอและเหมาะสม ในการดำเนินโครงการหรือไม่

2. สสำรวจความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครองที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดกิจกรรมของโครงการ รวมทั้งการวางแผนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม

4. เขียนโครงการและเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ

ขั้นตอนการดำเนินการ

การจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้บริหารเสริมต้องสร้างให้ครูและนักเรียนในโรงเรียนเห็นคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสให้คนไทย นำมาปฏิบัติใช้ในการดำรงชีวิต โดยจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงานแก่ครูและนักเรียนต่อเนื่อง

ขั้นที่ 2 เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง โดยครูและนักเรียนศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองกับบริบท และสภาพแวดล้อม ปัญหาของสังคม ในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

ขั้นที่ 3 ประชุมวางแผนสร้างหลักสูตร ให้ตอบสนองมาตรฐานการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าเราควรจะใช้กิจกรรมอย่างไร จึงจะสร้างอุปนิสัยพอเพียงให้นักเรียนได้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นที่ 4 จัดทำแหล่งเรียนรู้แบบเกื้อกูลภายในโรงเรียน จำนวน 9 ฐานเกื้อกูล (ตามรายละเอียดที่ประเภทในตารางที่ 5.4) ซึ่ง แหล่งเรียนรู้ 9 ฐานเกื้อกูลนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ทรัพยากรสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการพึ่งพาตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพร้อมที่จะแบ่งปันกัน

ขั้นที่ 5 สร้างความรู้ ความเข้าใจให้นักเรียนและผู้ปกครองได้เห็นประโยชน์ของการเรียนรู้กิจกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการพึ่งตนเองจะส่งผลต่อคุณภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง การลดบทบาทการบรรยายของครูมาเป็นการใช้คำถามให้นักเรียนฝึกคิด โดยจัดกระบวนการ ให้นักเรียนได้ฝึกคิดเชื่อมโยง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ จากแหล่งเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติจริง ครูผู้สอนให้ความรู้และบูรณาการการเรียนการสอน เรื่อง แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในช่วงเวลาจัดการเรียน การสอนและใช้ชั่วโมงชุมนุมมีครูประจำฐานที่มีความรู้แต่ละฐานจะรับผิดชอบให้ความรู้และบูรณาการการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 9 ฐานเกื้อกูลแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 เช่นเดียวกัน

ขั้นที่ 7 ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินตรวจสอบว่าสิ่งที่ครูออกแบบกิจกรรมการสอนไปนั้นครอบคลุม และเหมาะสมสามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยประเมินจากผลการเรียนรู้ของนักเรียน พิจารณาเป็นรายบุคคล และต้องประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นสำหรับตรวจสอบอุปนิสัยพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 8 จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้โครงงานเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ด้วยการ ค้นคว้าหาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

ขั้นที่ 9 ประเมินผลการสอน โดยการตรวจสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการทดสอบ

ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ ประเมินพฤติกรรม และผลงานที่ปรากฏ แล้วบันทึกสรุปผลหลังการสอน ว่านักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องแก้ไขหรือไม่ และมีคำแนะนำเพื่อจะนำไปพัฒนาการสอนต่อไปอย่างไร

ขั้นที่ 10 การเผยแพร่กิจกรรม ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนที่ตอบสนอง บริบท และสภาพปัญหาของสังคม ชุมชน นำผลงานไปจัดนิทรรศการ โรงเรียน หน่วยงานๆ มาขอศึกษาดูงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านนาयाง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) อีกทั้งสื่อต่างๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารต่างๆ นำผลงานของโรงเรียน ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ขั้นประเมินผล

1. ทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ
2. ประเมินความสามารถของนักเรียนในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประเมินลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่างพอเพียง” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. คำนวณค่าร้อยละของจำนวนนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนที่ใช้ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านนาयाง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เป็นแหล่งเรียนรู้
5. ประเมินความพึงพอใจครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนที่ใช้ศูนย์ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านนาयाง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เป็นแหล่งเรียนรู้

ขั้นสรุป รายงานผล

1. ประเมินกิจกรรมและสรุปผลการดำเนินงาน
 2. เสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุง
 3. รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ
- 4.3 คู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรม 9 ฐานเกื้อกูล โรงเรียนบ้านนาयाง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) จัดทำคู่มือนี้ขึ้น เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนสามารถจะบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนและชีวิตประจำวันได้ มีความรู้ความเข้าใจ เห็นประโยชน์และเห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมต่อไป

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภูทั้ง 4 แห่งได้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละแห่งเลือกเรื่องที่น่าสนใจจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน เช่น โรงเรียนวัดบางลำภู

จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ การปลูกผักสวนครัว การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ และการปลูกดอกมะลิ ในแต่ละเรื่องได้จัดทำเป็นแผนย่อยๆ เรื่องละ 8 แผน รวม 40 แผนย่อย โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ได้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 ด้าน คือ กิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่งานอาชีพด้านเกษตรกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า กิจกรรมการปลูกผักสวนครัว และกิจกรรมการเลี้ยงปลา ทับทิม และกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านงานประดิษฐ์ ประกอบด้วย การประดิษฐ์พวงกุญแจจากกะลามะพร้าว การประดิษฐ์กระถางต้นไม้จากกะลามะพร้าว การสานตะกร้อจากใบมะพร้าว การสานปลาตะเพียนจากใบมะพร้าว และการทำโคมไฟเอนกประสงค์ โรงเรียนบ้านทุ่งเพ็ญ (เอมสะอาด อำนวย) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการสานตะกร้อจากก้านมะพร้าว การทำปุ๋ยหมัก การปลูกกล้วย และการปลูกพืชผักสวนครัว ส่วนโรงเรียนบ้านนายาง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) ได้ออกแบบและจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 9 ฐาน เรียกว่า 9 ฐานเกื้อกูล ประกอบด้วย ฐานห้องสมุด ฐานคอมพิวเตอร์ ฐานเพาะเห็ดภูฐาน ฐานสวนครัวนายางพอเพียง ฐานบุหงานายาง ฐานขนมตาลและขนมกล้วย ฐานกล้วยฉาบ ฐานปุ๋ยหมักอินทรีย์ใบไม้แห้ง และฐานออมทรัพย์นายางพอเพียง

เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภูดำเนินการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวิธีการอบรมครูเพื่อทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักในช่วงต้นของการดำเนินงาน และประชุมคณะกรรมการเครือข่ายเป็นประจำทุกเดือนเพื่อเสนอผลงานและเป็นการติดตามงาน

เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก

หลังจากที่โรงเรียนบ้านรางจิกซึ่งเป็นโรงเรียนแม่ข่ายได้เขียนโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนลูกข่าย ซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน และร่วมกันปรับปรุงโครงการฯ จนเป็นที่น่าพอใจ และได้โครงการที่สมบูรณ์ ได้แก่ โครงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้จัดอบรมใน วันที่ 23 – 24 เมษายน 2557 มีผู้บริหารและคณะครูทุกคนจากทุกโรงเรียนทั้งโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายเข้าร่วมอบรม จำนวน 30 คน ซึ่งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นการทบทวนความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ชั่วโมง ต่อจากนั้นจะเป็นการแบ่งกลุ่มตามโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนลูกข่าย เป็นการระดมสมองเพื่อสร้างแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลของการระดมสมองสรุปได้ว่า ทุกโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก ต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรต่อยอดจากของเดิมที่โรงเรียนมีอยู่ดังนี้

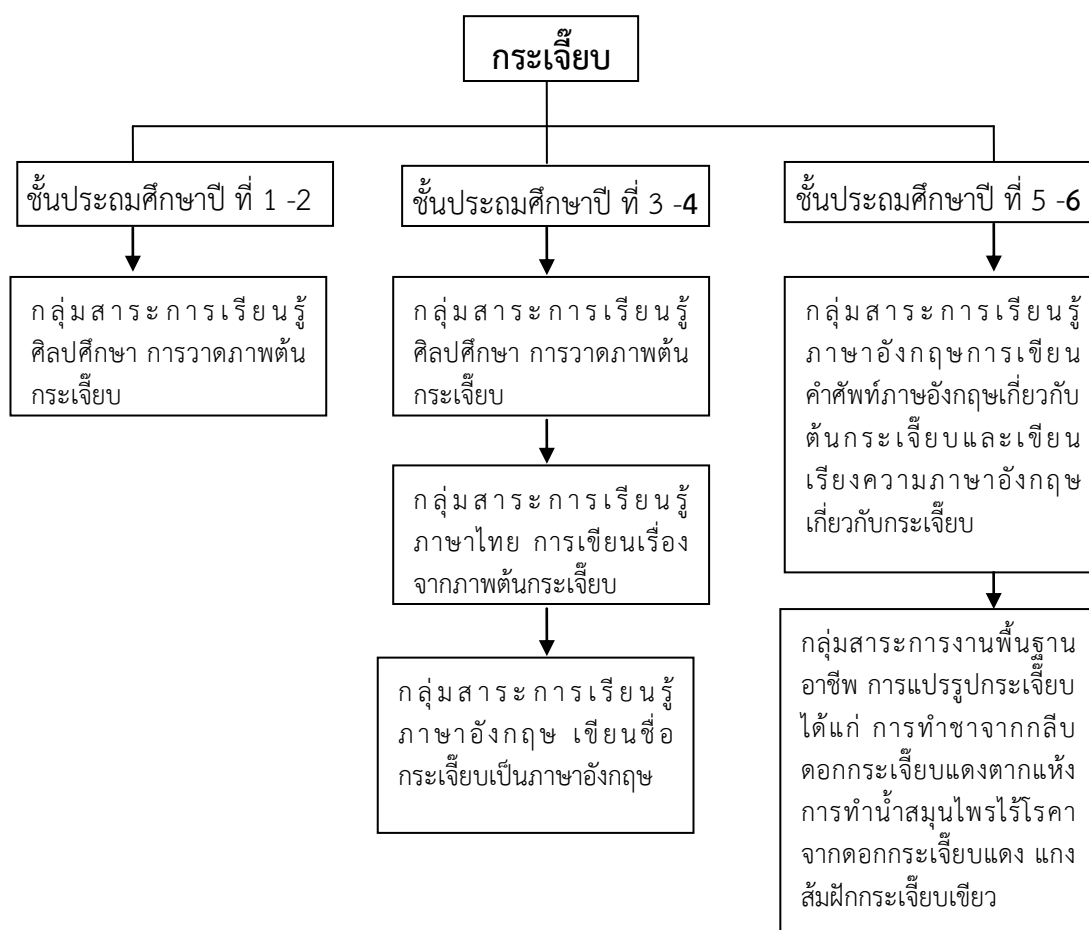
5. ทำหลักสูตรต่อยอดจากโครงการที่โรงเรียนได้ดำเนินการอยู่แล้ว
6. ต่อยอดจากสิ่งที่โรงเรียนมีอยู่แล้วและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน
7. ทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในชุมชน

หลังจากนั้น แต่ละโรงเรียนในเครือข่ายได้แยกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเริ่มจากการเลือกหัวข้อ ปรากฏผลดังนี้

จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่าสาระการเรียนรู้เรื่อง กระจี๊บบ จำแนกออกได้เป็น 6 หัวข้อดังนี้

1. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ประกอบด้วยหัวข้อย่อยคือ ชื่อสายพันธุ์ ลำต้น ใบ ดอก
 2. การขยายพันธุ์และการปลูก ประกอบด้วยหัวข้อย่อยคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเตรียมดิน การคัดเลือกพันธุ์ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต
 3. ประโยชน์/สรรพคุณ ด้านการลดคอเลสเตอรอล ประโยชน์ของดอก ประโยชน์ของใบ
 4. การแปรรูป โดยทำเป็นน้ำกระเจี๊บบ แยม และอบแห้ง
 5. การตลาด เน้นการสร้างรายได้ของครอบครัว โดยการประชาสัมพันธ์ การหาแหล่งจำหน่าย และการออกแบบบรรจุภัณฑ์
 6. หลักคุณธรรม เน้นคุณธรรม 8 ประการของกระทรวงศึกษาธิการและอิทธิบาท 4
- หลักสูตรบูรณาการเรื่อง กระจี๊บบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 โรงเรียนบ้านรางจิก แบ่งตามระดับชั้นได้ดังนี้ ตามแผนภาพที่ 5.3

หลักสูตรบูรณาการเรื่อง กลีบดอกกระจี๊บบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6

แผนภาพที่ 5.3 หลักสูตรบูรณาการเรื่อง กลีบดอกกระจี๊บบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6

จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตรบูรณาการแบ่งตามระดับชั้นได้ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 -2

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา การวาดภาพต้นกระเจี๊ยบ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 -4

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา การวาดภาพต้นกระเจี๊ยบ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย การเขียนเรื่องจากภาพต้นกระเจี๊ยบ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เขียนชื่อกระเจี๊ยบเป็นภาษาอังกฤษ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 -6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับต้นกระเจี๊ยบ และเขียนเรียงความภาษาอังกฤษเกี่ยวกับกระเจี๊ยบ

กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานอาชีพ การแปรรูปกระเจี๊ยบ ได้แก่ การทำชาจากกลีบดอกกระเจี๊ยบแดงตากแห้ง การทำน้ำสมุนไพรไร้โรคจากดอกกระเจี๊ยบแดง แกงส้มฝักกระเจี๊ยบเขียว

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกระเจี๊ยบของโรงเรียนบ้านรางจิก

แผนการจัดการเรียนรู้
หน่วยที่ 2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกระเจี๊ยบ
โรงเรียนบ้านรางจิก

.....

สาระการเรียนรู้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกระเจี๊ยบ

ตัวชี้วัด

สามารถบอก/วาดภาพต้นกระเจี๊ยบได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. **ขั้นนำ** – ให้นักเรียนเล่นเกมจิ๊กซอภาพต้นไม้
2. **ขั้นสอน** – ให้นักเรียนสำรวจต้นไม้บริเวณสวนพฤกษศาสตร์ของโรงเรียน หรือบริเวณแปลงกระเจี๊ยบ
 - ให้นักเรียนบอกลักษณะและวาดภาพต้นกระเจี๊ยบ
3. **ขั้นสรุป** – นำภาพของนักเรียนแต่ละคนแสดงหน้าชั้นเรียน พร้อมทั้งให้บรรยายลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นกระเจี๊ยบ
 - ร่วมกันสรุปว่า กระเจี๊ยบเป็นพืชล้มลุกใบเดี่ยว ต้นสีแดงอมม่วง ใบแฉก 3-5 แฉก มีขน ดอกเดี่ยวสีเหลืองอ่อน ผลแห้ง ฯลฯ

สื่อการเรียนรู้การสอน

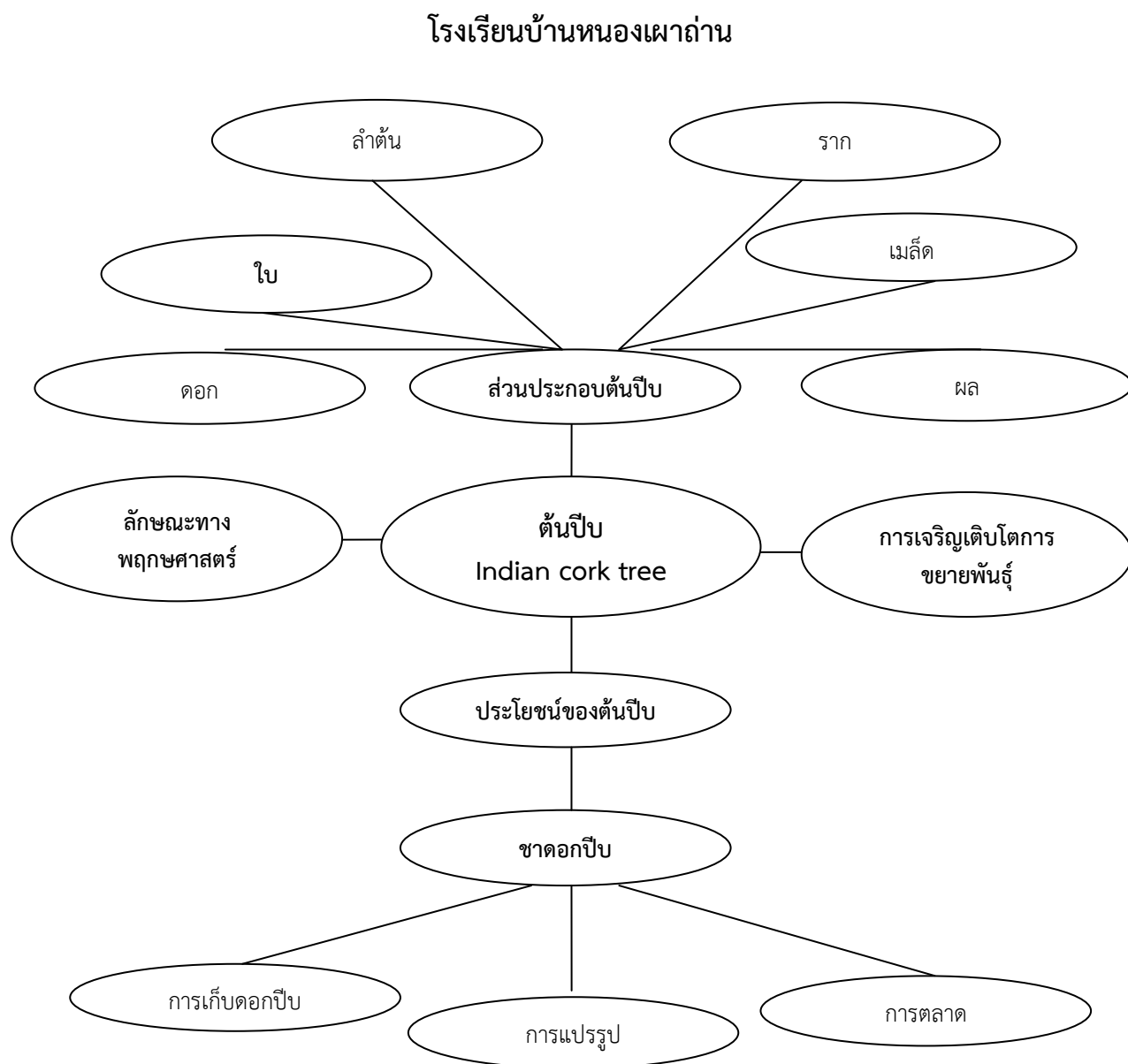
- ภาพจิ๊กซอของต้นไม้
- ต้นกระเจี๊ยบบริเวณโรงเรียน
- ใบความรู้เรื่องลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกระเจี๊ยบ
- แบบทดสอบ 5 ข้อ

การวัดผล/การประเมินผล

- ตัดสินผลการแข่งขันเกม
- ตรวจสอบผลงานการวาดภาพ
- สังเกตพฤติกรรม
- ทดสอบความรู้เรื่องลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกระเจี๊ยบ

2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องชาดอกปีบของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน

โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่านได้จำแนกสาระการเรียนรู้เรื่องต้นปีบออกได้ ดังนี้ ตามแผนภาพที่ 5.4

แผนภาพที่ 5.4 โครงสร้างสาระการเรียนรู้โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน

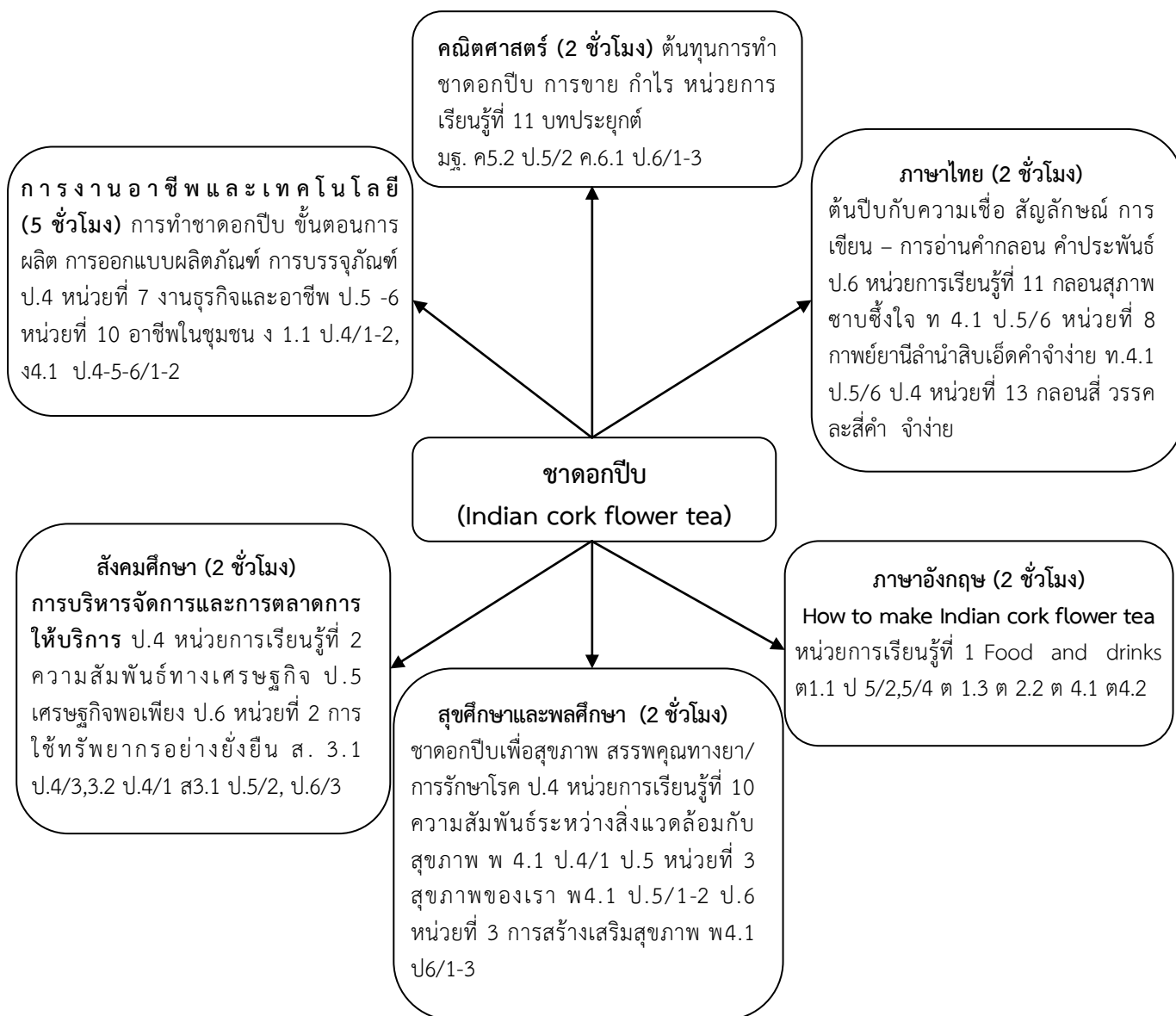
จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า สาระการเรียนรู้เรื่องชาดอกปีบ จำแนกออกได้เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
2. ส่วนประกอบต้นปีบ ประกอบด้วย ลำต้น ราก ใบ ดอก ผล เมลิ็ด
3. การขยายพันธุ์และการเจริญเติบโต
4. ประโยชน์ของต้นปีบ เฉพาะส่วนของดอกนำไปทำเป็นชาดอกปีบ ซึ่งมีกระบวนการ

ในการเก็บดอก การแปรรูป และการตลาด

นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่านยังได้เขียนเค้าโครงหลักสูตรบูรณาการเรื่องชาดอกปีบ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้เวลาเรียนรวม 15 ชั่วโมง ดังแผนภาพที่ 5.5

โรงเรียนบ้านหนองเผ่าถ่าน

แผนภาพที่ 5.5 หลักสูตรบูรณาการเรื่องชาดอกปีบ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตรบูรณาการแบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (2 ชั่วโมง) ต้นทุนการทำชาดอกปีบ การขาย กำไร หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 บทประยุกต์ มฐ. ค5.2 ป.5/2 ค.6.1 ป.6/1-3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (2 ชั่วโมง) ต้นปีกับความเชื่อ สัญลักษณ์ การเขียน การอ่านคำกลอน คำประพันธ์ ป.6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 กลอนสุภาพงามซึ้งใจ ท 4.1 ป.5/6 หน่วยที่ 8 กาพย์ยานีลำนาลีบเอ็ดคำจำง่าย ท.4.1 ป.5/6 ป.4 หน่วยที่ 13 กลอนสี่ วรรณคดี คำ จำง่าย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (2 ชั่วโมง) ภาษาอังกฤษ (2 ชั่วโมง) How to make Indian cork flower tea หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 Food and drinks ต1.1 ป 5/2,5/4 ต 1.3 ต 2.2 ต 4.1 ต4.2

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (2 ชั่วโมง) ชาดอกปีบเพื่อสุขภาพ สรรพคุณทางยา/ การรักษาโรค ป.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ พ 4.1 ป.4/1 ป.5 หน่วยที่ 3 สุขภาพของเรา พ4.1 ป.5/1-2 ป.6 หน่วยที่ 3 การสร้างเสริมสุขภาพ พ4.1 ป6/1-3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา (2 ชั่วโมง) การบริหารจัดการและการตลาดการให้บริการ ป.4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ป.5 เศรษฐกิจพอเพียง ป.6 หน่วยที่ 2 การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส. 3.1 ป.4/3,3.2 ป.4/1 ส3.1 ป.5/2, ป.6/3

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (5 ชั่วโมง) การทำชาดอกปีบ ขั้นตอนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ ป.4 หน่วยที่ 7 งานธุรกิจและอาชีพ ป.5 -6 หน่วยที่ 10 อาชีพในชุมชน ง 1.1 ป.4/1-2, ง4.1 ป.4-5-6/1-2

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการทำชาดอกปีบของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน
แผนการจัดการเรียนรู้
การทำชาดอกปีบ
โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน

.....

สาระสำคัญ

ชาดอกปีบมีสรรพคุณทางยาที่สามารถใช้รักษาโรคหอบหืดและบำรุงปอด
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สามารถทำชาดอกปีบได้

สาระการเรียนรู้

การผลิตและการบริโภค

กระบวนการเรียนรู้

1. นักเรียนเล่นเกมประสมคำ
2. แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มระดมความคิดในการทำชาดอกปีบโดยกำหนดขั้นตอนอยู่ในใบงาน
3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน แล้วนำใบงานของแต่ละกลุ่มไปติดบนกระดานดำ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป
4. ให้แต่ละกลุ่มทำชาดอกปีบ (นอกเวลาเรียน โดยครูคอยให้คำปรึกษา ดูแล)

การวัด/ประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการตอบคำถาม
2. สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. สังเกตมารยาทในการพูด
4. การนำเสนอผลงาน
5. การตรวจผลงาน

เครื่องมือ

1. แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล
2. แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม
3. แบบประเมินใบงาน
4. แบบประเมินการนำเสนอ

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

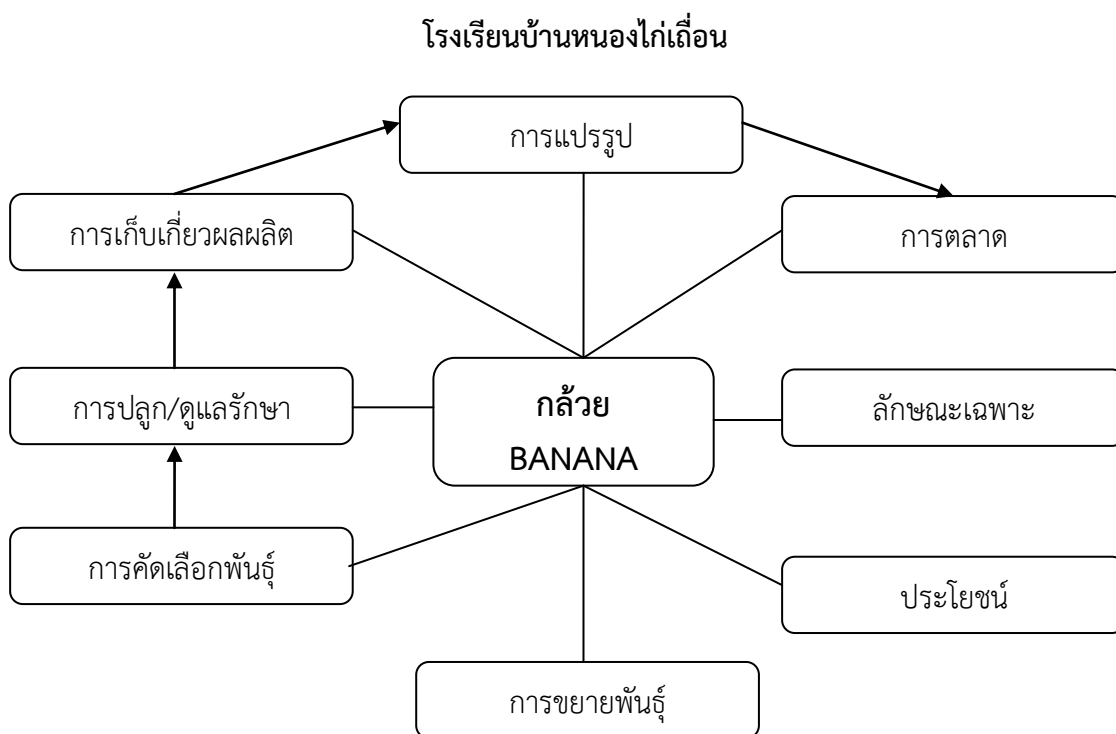
1. เกมประสมคำ
2. ใบงาน

ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเรื่อง “ต้นปีบให้คุณ” ของโรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน

1. ตั้งคำถาม เอ๊ะ! ต้นปีบ นำมาทำประโยชน์อะไรได้บ้าง
2. วิธีการหาคำตอบ เราจะรู้คำตอบได้อย่างไร (ค้นคว้า สอบถาม สัมภาษณ์)
3. ลงมือปฏิบัติ (รวบรวมข้อมูล จัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล)
4. สรุป/รายงาน
5. นำเสนอ
6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องกล้วยของโรงเรียนบ้านหนองไก่อี้น

โรงเรียนบ้านหนองไก่อี้นได้จำแนกสาระการเรียนรู้เรื่องกล้วยออกได้ ดังนี้ ตามแผนภาพที่ 5.6 ได้แก่

แผนภาพที่ 5.6 โครงสร้างสาระการเรียนรู้โรงเรียนบ้านหนองไก่อี้น

จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า สาระการเรียนรู้เรื่องกล้วย จำแนกออกได้เป็น 8 หัวข้อ ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะ
2. ประโยชน์
3. การขยายพันธุ์
4. การคัดเลือกพันธุ์

5. การปลูกและการดูแลรักษา

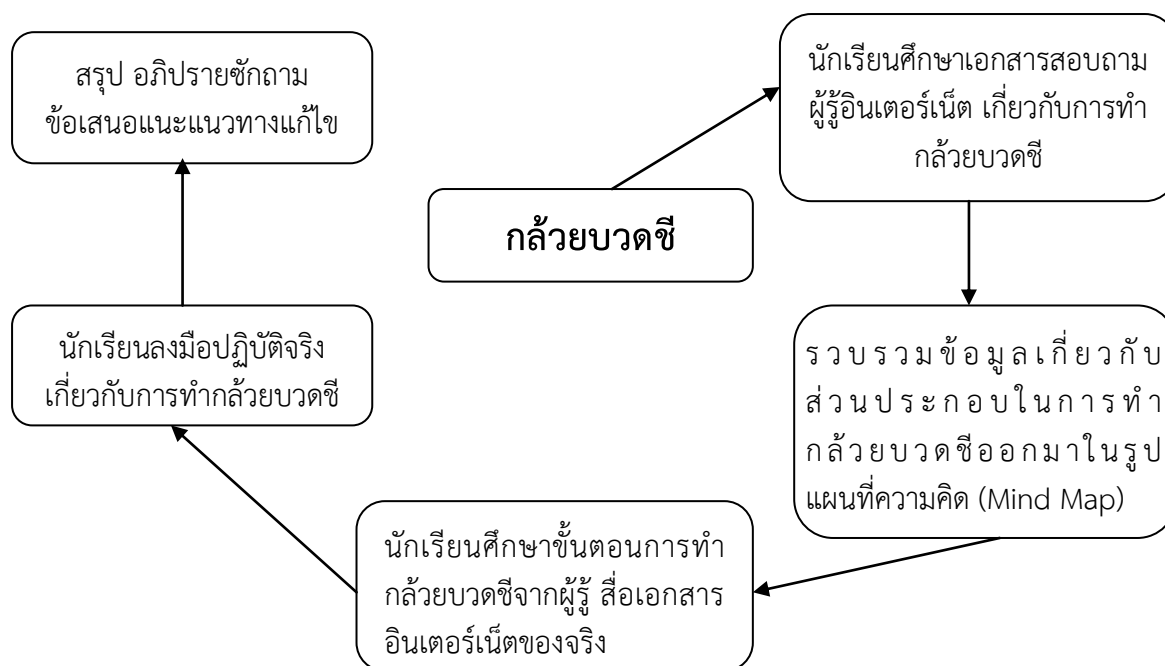
6. การเก็บเกี่ยวผลผลิต

7. การแปรรูป

8. การตลาด

และได้จัดทำเป็นแผนจัดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อโดยแบ่งตามชั้นเรียนดังแผนภาพที่ 5.7

โรงเรียนบ้านหนองไก่อเลื่อน

แผนภาพที่ 5.7 แผนจัดการเรียนรู้เรื่องกล้วยบัวตชี

จากแผนภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า แผนจัดการเรียนรู้แบ่งตามระดับชั้นได้ ดังนี้

แผนจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และสรรพคุณของกล้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของกล้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของต้นกล้วย

แผนจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับขยายพันธุ์กล้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 3 การดูแลและการบำรุงรักษา

แผนจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรื่องการแปรรูปกล้วย

แผนการเรียนรู้ที่ 1 กล้วย มะพร้าว ไย

แผนการเรียนรู้ที่ 2 กล้วยบัวตชี

แผนการเรียนรู้ที่ 3 กล้วยฉาบ

แผนการเรียนรู้ที่ 4 ขนมกล้วย

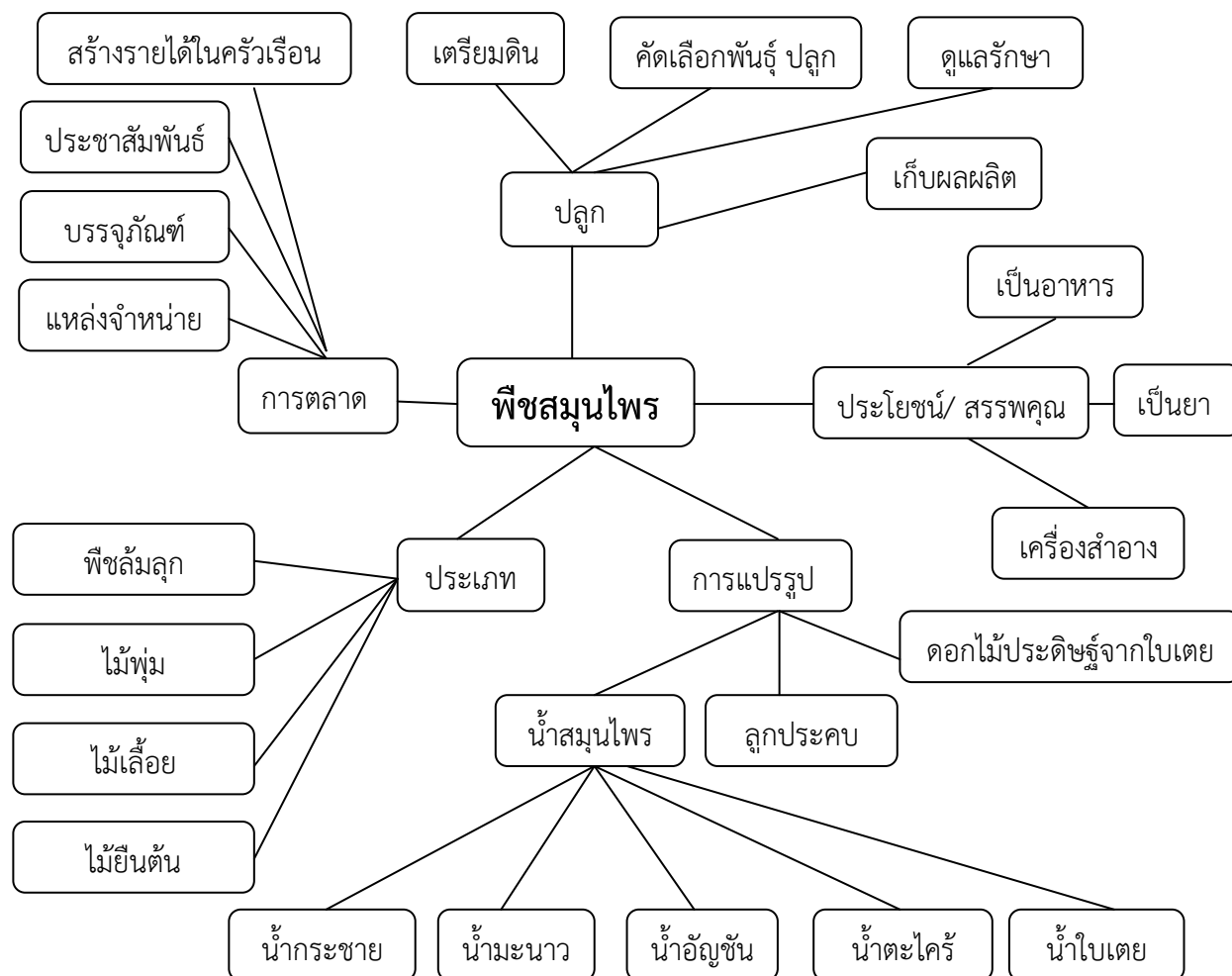
แผนการเรียนรู้ที่ 5 ข้าวต้มมัด

สำหรับการแปรรูปกล้วย โรงเรียนบ้านหนองไถ่เลื่อนได้ระบุไว้ 5 อย่างประกอบด้วย กล้วย มะพร้าวโย กล้วยบวดชี กล้วยฉาบ ขนมกล้วย และข้าวต้มมัด ซึ่งบางอย่างโรงเรียนได้จัดทำเป็น แผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 แล้ว แต่ยังไม่ได้ทำในเรื่องการแปรรูปเป็นกล้วยบวดชี จึงได้เลือกมาเป็นหัวข้อในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนศึกษาเอกสาร สอบถามผู้รู้ สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับการทำ กล้วยบวดชี
2. นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประกอบในการทำกล้วยบวดชีแล้วทำเป็นแผนที่ ความคิด (Mind Map)
3. นักเรียนศึกษาขั้นตอนการทำกล้วยบวดชีจากผู้รู้ สื่อ เอกสาร ของจริง และสืบค้น จากอินเทอร์เน็ต
4. นักเรียนลงมือทำกล้วยบวดชี
5. สรุป อภิปราย ชักถาม และเสนอแนะแนวทางแก้ไข

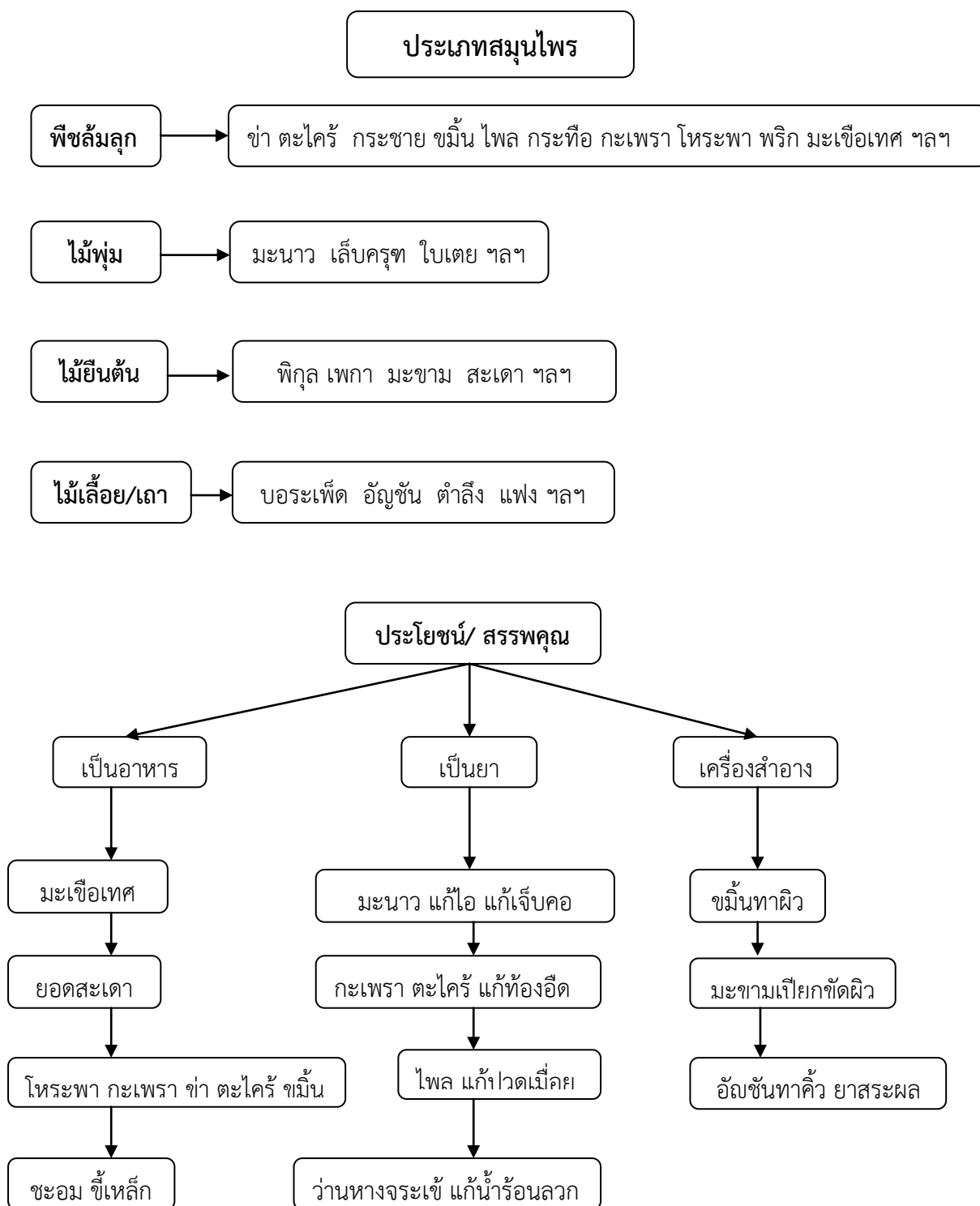
4. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรของโรงเรียนวัดจันทาราม

โรงเรียนวัดจันทารามได้จำแนกสาระการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรได้ ดังนี้ ตามแผนภาพที่ 5.8 และแผนภาพที่ 5.9

แผนภาพที่ 5.8 โครงสร้างสาระการเรียนรู้โรงเรียนวัดจันทาราม

ประเภทสมุนไพร ประโยชน์/สรรพคุณ

แผนภาพที่ 5.9 ประเภทสมุนไพร ประโยชน์/สรรพคุณ

จากแผนภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า สารการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร สามารถจำแนกออกเป็นประเภท สมุนไพร ประโยชน์/สรรพคุณได้ดังนี้

1. การปลูก ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมดิน การคัดเลือกพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บผลผลิต

2. ประโยชน์และสรรพคุณ พืชสมุนไพรที่มีประโยชน์/สรรพคุณเป็นยารักษาโรค เช่น มะนาว แก้วโอ แก้วเจ็บคอ กะเพรา ตะไคร้ แก้วท้องอืด ไพลแก้วปวดเมื่อย ว่านหางจระเข้แก่น้ำร้อนลวก เป็นต้น เป็นอาหาร เช่น มะเขือเทศ ยอดสะเดา โหระพา กะเพรา ข่า ตะไคร้ ขมิ้น ชะอม ขี้เหล็ก เป็นต้น และเป็นเครื่องสำอาง เช่น ขมิ้นใช้ทาผิว มะขามเปียกใช้ขัดผิว อัญชันใช้ทาผิวให้ดกดำ อัญชันใช้ทำยาสระผม เป็นต้น

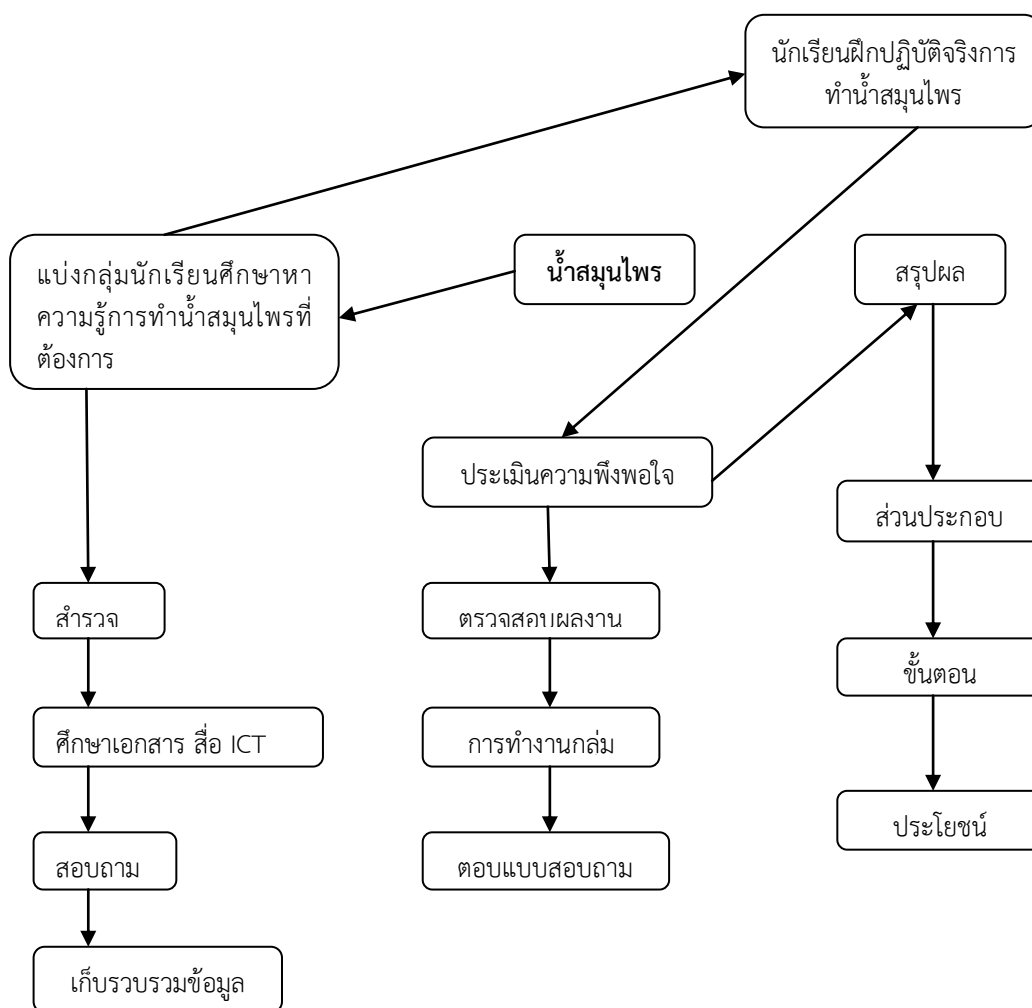
3. การแปรรูป โรงเรียนวัดจันทารามได้แปรรูปและมีโครงการแปรรูปพืชสมุนไพร 3 อย่าง คือ การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากใบเตย การทำลูกประคบ และการทำน้ำสมุนไพร น้ำสมุนไพรที่ทำประกอบด้วย น้ำกระชาย น้ำมะนาว น้ำอัญชัน น้ำตะไคร้ และน้ำใบเตย

4. ประเภท พืชสมุนไพรจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทพืชล้มลุก ตัวอย่างเช่น ข่า ตะไคร้ ขมิ้น ไพล กระเทียม กะเพรา โหระพาพริก มะเขือเทศ ประเภทไม้พุ่ม ตัวอย่างเช่น มะนาว เล็บครุฑ เตย เป็นต้น ประเภทไม้ยืนต้น ตัวอย่างเช่น พิกุล เพกา มะขาม สะเดา เป็นต้น และประเภทไม้เลื้อยหรือเถา ตัวอย่างเช่น บอระเพ็ด อัญชัน ตำลึง แฟง เป็นต้น

5. การตลาด เน้นการสร้างรายได้ ด้วยการประชาสัมพันธ์ การหาแหล่งจำหน่าย และการออกแบบบรรจุภัณฑ์

โรงเรียนวัดจันทารามได้จัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแปรรูปสมุนไพร โดยเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ ตามแผนภาพที่ 5.10

แนวทางการจัดกิจกรรมแปรรูปสมุนไพร (โรงเรียนวัดจันทาราม)

ภาพที่ 5.10 แนวทางการจัดกิจกรรมแปรรูปสมุนไพร

จากแผนภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การแปรรูปสมุนไพร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนให้ศึกษาหาความรู้การทำสมุนไพรที่ต้องการ ด้วยวิธีการสำรวจ ศึกษาจากเอกสาร ศึกษาจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง

3. ประเมินผล ด้วยวิธีประเมินความพึงพอใจ ตรวจสอบผลงาน การทำงานกลุ่ม และตอบแบบสอบถาม

4. สรุปผล จัดทำเป็นบันทึกแสดงส่วนประกอบ ขั้นตอนการทำ และประโยชน์

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิกทั้ง 4 แห่งได้เลือกพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ต่อยอดจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้โดยเริ่มจากการประชุมอบรม ผู้บริหารและครูเพื่อทำความเข้าใจทั้งในรายละเอียดของโครงการวิจัย การรวมกันเป็นเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่ละโรงเรียนได้ประชุมระดมสมองเพื่อเลือกหัวข้อเรื่องที่

นำไปพัฒนาเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดทำเป็นร่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดทำเป็นแผนภูมิแสดงหัวข้อย่อยๆ แสดงความเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อย่อย และแสดงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ สุดท้ายแต่ละโรงเรียนได้นำเสนอผลจากการระดมสมองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกัน โดยโรงเรียนบ้านรางจิกจิก เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องกระเจี๊ยบแดงและกระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากโรงเรียนบ้านรางจิกมีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบแดง และให้นักเรียนทำโครงการรณรงค์เรื่องน้ำกระเจี๊ยบ จึงต่อยอดในเรื่องกระเจี๊ยบเขียวและทำชาจากกลีบกระเจี๊ยบแดงตากแห้ง โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องชาดอกปีบ เนื่องจากมีประสบการณ์การทำชาดอกปีบ และให้นักเรียนทำเป็นโครงการ จึงต่อยอดในเรื่องการทำชาผงบรรจุซองเล็กๆ สำหรับชงทั้งซอง ซึ่งเดิมเป็นเพียงดอกปีบบอบแห้งบรรจุซอง เมื่อชงจะมีกากเหมือนชาจีน โรงเรียนบ้านหนองไถ่เถื่อน เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องกล้วย เนื่องจากมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยและทำผลิตภัณฑ์จากกล้วยโดยได้จัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งลักษณะประโยชน์ การขยายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งการแปรรูปและการตลาด จึงต่อยอดในเรื่องการแปรรูปโดยทำเป็นกล้วยบวดชี และโรงเรียนวัดจันทาราม เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร เนื่องจากโรงเรียนวัดจันทารามมีประสบการณ์ในการปลูกพืชสมุนไพรบริเวณริมกำแพงรอบสนามฟุตบอลและให้นักเรียนจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการสำรวจพืชสมุนไพรภายในบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์)

เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ที่ได้เข้าร่วมในโครงการวิจัยสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) เป็นแม่ข่าย และมีโรงเรียนอีก 4 แห่งเป็นโรงเรียนลูกข่าย โดยทั้ง 5 โรงเรียนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเสนอโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง ซึ่งเป็นโรงเรียนแม่ข่ายเขียนโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียนลูกข่าย ซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตนและร่วมกันปรับปรุงโครงการฯ จนเป็นที่น่าพอใจ และได้โครงการที่สมบูรณ์ ได้แก่ โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของเครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง ซึ่งมีกิจกรรมหลักๆ คือ กิจกรรมการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ช่วงที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรของโรงเรียนในเครือข่ายให้เห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา รวมทั้งให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการขับเคลื่อนที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนได้ เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง จึงได้กำหนดวันในการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ในวันจันทร์ที่ 9 มิถุนายน 2557 มีผู้บริหารและคณะครูทุกคนจากทุกโรงเรียน ทั้งโรงเรียนแม่ข่าย และโรงเรียนลูกข่าย เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ จำนวน 83 คน โดยเดินทางไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนวัดห้วยตะเคียน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และโรงเรียนบ้านช่องดำน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาดูงานสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดห้วยตะเคียน

โรงเรียนวัดห้วยตะเคียนเป็นสถานศึกษาพอเพียง ปี 2552 เป็นต้นแบบสถานศึกษาพอเพียง ปี 2554 เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี ปี 2555 และรับการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ปี 2557

ผู้อำนวยการสุจิตรา มีจำรัส ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยตะเคียน บรรยายสรุปข้อมูลการดำเนินการในฐานะที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงใน 5 หัวข้อ ตามแบบประเมิน คือ ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพแห่งความสำเร็จ ผลที่ได้รับจากการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ได้แก่

1. มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในฐานะศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง สามารถสร้างเครือข่ายได้มาก ทำให้แพร่หลายมากขึ้น
2. เมื่อเป็นที่ยอมรับแล้ว ก็จะทำให้มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานมากขึ้น ทำให้โรงเรียนมีโอกาสได้เผยแพร่ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้สนใจได้มาก อีกทั้งได้แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์โดยการส่งเสริมและเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้รักสามัคคี และดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยั่งยืนตลอดไป

แหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. วัดห้วยตะเคียน เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ อบรมนักเรียนให้มีคุณธรรม มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน ภายใต้กรอบของหลักธรรมและปฏิบัติตนเป็นคนดี ละเว้นความชั่ว มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป
2. สวนสมุนไพร เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรไทย ภายใต้เงื่อนไขขอความพอประมาณ ฟังตนเองในการใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วย และรักษาสุขภาพแวดล้อมโดยใช้สมุนไพรแทนสารเคมี
3. องค์การบริหารส่วนตำบลยางม่วง เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานเป็นทีม เป็นหมู่คณะอย่างมีเหตุผล ภายใต้วิถีประชาธิปไตย รู้จักเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ช่วยเหลือแบ่งปันกันในชุมชน
4. ห้องพิเศษ (ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี ห้องอาเซียน) เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นการพึ่งพาตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรม มีความขยัน
5. แปลงเกษตรปลอดสารพิษ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ (เน้นคุณธรรม ความสะอาด) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (คุณธรรมความขยัน)
6. สถานีอนามัยยางม่วง เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การรักษาความสะอาด การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ ใช้ความรู้เป็นภูมิคุ้มกันตนเองให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ไม่เจ็บป่วย

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพที่สุจริต (ชื่อเสียง) หา รายได้เสริมระหว่างเรียนเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต

8. ลำคลอง เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากน้ำ การรักษาสภาพแวดล้อม ไม่ทิ้งขยะลงในลำคลอง รู้จักการแบ่งปันการใช้น้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีเหตุผล พอประมาณ และมี ภูมิคุ้มกันในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพื่อจะได้มีน้ำไว้ใช้นานๆ

9. โรงเพาะเห็ดภูฐาน เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดและการสร้างจิตสำนึก ให้นักเรียนมีนิสัยรักการเกษตร (ขยันและอดทน) ฝึกทักษะอาชีพให้นักเรียนสามารถนำไปประกอบ อาชีพหลักหรือเสริมรายได้ในอนาคต ทำให้นักเรียนรอบรู้และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เห็ดที่เหลือก็ สามารถนำไปแบ่งปันหรือแปรรูปเป็นเห็ดของสมุนไพรมะพร้าวได้

10.สหกรณ์ร้านค้า ที่รับฝากเงิน – ถอนเงิน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วย ตะเคียน เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังนิสัยรักการออม รู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน สามารถ เก็บเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคต นักเรียนมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อีกทั้งมี คุณธรรม (การประหยัด มีน้ำใจ ชื่อสัตย์ สามัคคี) และมีความรู้ (วางแผนการใช้จ่าย) ประยุกต์ใช้ให้ เชื่อมโยงสู่มิติ คือ มิติสังคม (ครอบครัวอบอุ่น ไม่มีปัญหาเรื่องการเงิน) มิติเศรษฐกิจ (ประหยัด อดออม มีเงินใช้ตลอดปีโดยไม่เดือดร้อนเพราะมีการวางแผนใช้จ่ายที่ดี ชีวิตก็มีความสุข) มิติวัฒนธรรม (มีการสงเคราะห์แบ่งปันเงินบางส่วนที่เหลือเพื่อช่วยสังคม ชุมชน พ่อแม่ หรือผู้ตกทุกข์ ได้ยาก หรือทำบุญ ทำทานตามกำลังศรัทธา ทำให้เกิดความเห็นใจและความสามัคคีในชุมชน) มิติ สิ่งแวดล้อม (เมื่อชีวิตมีความสุขก็จะไม่ไปรบกวนสิ่งแวดล้อม แต่จะช่วยอนุรักษ์และพัฒนาให้ใช้ ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนถาวร)

11.โรงเรียนไก่ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการฝึกให้นักเรียนมีจิตเมตตาต่อสัตว์ (ความเมตตา) รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เรียนรู้อาชีพสุจริต (ความซื่อสัตย์) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และนำความรู้ไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่ม รายได้

12.แปลงข้าวข้างรั้ว เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการช่วยให้นักเรียนรู้จักวิถีชีวิตของตนเอง ตามลักษณะของสังคมเกษตรกรรมเพราะนักเรียนส่วนใหญ่เป็นลูกชาวนา ส่งเสริมให้ทำนาแบบเกษตร อินทรีย์ คือ ปลอดภัยเป็นมิตรต่อสุขภาพ เมื่อนักเรียนโตขึ้นจะได้เป็นชาวนาที่มีความรู้และรู้จัก ใช้วิธีการทางธรรมชาติทั้งสารไล่แมลงและปุ๋ยที่ทำขึ้นเอง ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค (ความซื่อสัตย์) มีเหตุผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง พึ่งพาตนเองได้ ปลูกข้าว เอง สีข้าวเองในชุมชนและบริโภคเองอย่างปลอดภัย สุขภาพก็แข็งแรงใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และชีวิตผู้บริโภคนั้นๆ สังคมก็มีความสุข

13.ห้องศูนย์การเรียนรู้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ เทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนในระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ประโยชน์ คือ ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ เทคโนโลยีในการเรียนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ชัดเจน อย่างมีเหตุผล คือ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา พอประมาณ คือ ไม่ใช้คอมพิวเตอร์นานเกินไปจนเสียสุขภาพ เช่น ปวดหลัง เสียสายตา เป็นต้น และมี ภูมิคุ้มกัน คือ สามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเรื่อง เทคโนโลยีขั้นสูง ใช้อย่างมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างถูกต้อง ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

14.โรงสีข้าวในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับความรักความสามัคคีกันในชุมชน ใครมีข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วก็นำมาสีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โรงสีขอแค่ปลายข้าวและรำเป็นค่าตอบแทน นักเรียนได้เรียนรู้การมีน้ำใจต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกันระหว่างเจ้าของโรงสีกับเจ้าของข้าว เป็นการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนชนบท นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตคนชนบท อยู่อย่างถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน และเห็นกระบวนการชัดเจนตั้งแต่การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว การสีข้าว จนเป็นเมล็ดข้าว ต้องใช้ระยะเวลา และกรรมวิธีค่อนข้างยุ่งยาก จึงต้องการให้นักเรียนเห็นคุณค่าของข้าว ไม่กินทิ้งกินขว้าง เป็นการประหยัด

ฐานเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดห้วยตะเคียน มี 7 ฐานดังนี้

1. ฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน
2. ฐานปุ๋ยชีวภาพ
3. ฐานธนาคารใบไม้
4. ฐานปศุสัตว์ (หมูหลุม)
5. ฐานปุ๋ยหมัก
6. ฐานเรือนเพาะชำ
7. ฐานธนาคารขยะ

กิจกรรมที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ (ตะกร้าจากเชือกมัดฟาง)
2. หนึ่งห้องเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์
3. ข้าวข้างรั้ว
4. การออมทรัพย์
5. การเลี้ยงไก่ไข่
6. เกษตรปลอดสารพิษ
7. การเพาะเห็ดภูฐาน
8. ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม

คณะครูมีความเข้าใจในการสอดแทรกคุณธรรม และหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำสู่การเรียนการสอน และเกิดความสามัคคี มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอันอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม และหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้ร่วมกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว

ผู้ปกครองให้การสนับสนุนกิจกรรม เห็นประโยชน์และตระหนักถึงคุณธรรมที่ควรปลูกฝังและหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมทั้งหมด เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมด้วยกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ สามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จ

2. ผลการศึกษาครูงานโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านช่องดำน

จากการศึกษาฐานการเรียนรู้และฟังคำบรรยาย จากวิทยากรของโรงเรียนบ้านช่องดำน ซึ่ง เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ปี 2556 สรุปผลได้ดังนี้

สรุปคำบรรยาย

ผู้อำนวยการรำลึก สนพลาฯ ซึ่งมาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านช่องดำนตั้งแต่ปี 2550 ได้บรรยายสรุปถึงความเป็นมาของการเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา แนะนำครูและกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยมีครูโกศล คล้ายมี เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และให้ครูที่สอนในช่วงชั้นเดียวกัน โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) รับผิดชอบในการเขียนหลักสูตรและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน แต่เมื่อถึงเวลาสอนให้ครูนำไปแยกสอนในสาระการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ เป็นรูปแบบหนึ่ง

ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งเป็นรูปแบบที่ครูหนึ่งคนสอนประจำชั้นทุกสาระการเรียนรู้ (ในช่วงชั้นที่ 1) ก็จะบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกสาระการเรียนรู้ โดยใช้หัวข้อ “การเลี้ยงปลานิล” เป็นแกนหลัก แล้วเขียนเป็นแผนที่ความคิด (Mind Map) จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม แต่ละกลุ่มสาระจะเป็นการบูรณาการเรื่องปลานิลเข้าไปในกิจกรรมการเรียนรู้ และระบุตัวบ่งชี้ผลการเรียนรู้

รูปแบบแรก ครูฝ่ายวิชาการซึ่งรับผิดชอบในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นผู้บรรยายสรุป ส่วนรูปแบบที่ 2 ให้ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นผู้บรรยายสรุป ความยากของการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในขั้นการวิเคราะห์กิจกรรมให้สอดคล้องกับกรอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ โดยพยายามเขียนในรูปของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อตอบคำถาม “เด็กจะได้อะไร” ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการทำโครงการ

ก่อนที่โรงเรียนบ้านช่องดำนจะมาเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ผู้อำนวยการต้องพาคณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนไปศึกษาดูงานโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ เพื่อปรับความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติให้ถูกต้อง ตรงกัน แล้วกลับมารวบรวางแผน และเขียนโครงการ นำโครงการไปสู่การปฏิบัติ เมื่อลงมือทำกันอย่างจริงจัง จะมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามานับสนุน

ครูโกศล คล้ายมีได้เล่าให้คณะครูที่ไปศึกษาดูงานฟังถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนในการเป็นผู้รับผิดชอบหลักและประสานงานการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนโดยใช้หลัก “ทำกันจริงๆ ทำด้วยใจ” ซึ่งทุกคนมีความสุข (ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากร) ด้วยการใช้คำขวัญ “รู้เรื่องน้ำ ทำเรื่องดิน” เป็นสาระหลักในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ฐานการเรียนรู้เป็นที่ฝึกปฏิบัติ แต่ให้ความสำคัญในอันดับรอง กิจกรรมการเรียนรู้หลักอยู่ที่ห้องเรียน

สรุปการศึกษาฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านช่องดำนมี 10 ฐาน ดังนี้

1. ฐานมะพร้าวน้ำหอม
2. ฐานผักไฮโดรโปนิก
3. ฐานเลี้ยงโคเนื้อ
4. ฐานเลี้ยงสัตว์น้ำแบบผสมผสาน
5. ฐานปุ๋ยหมักชีวภาพ
6. ฐานพืชผักสวนครัว
7. ฐานขยายพันธุ์พืช
8. ฐานเห็ดโคนญี่ปุ่น (ยานาหงิ)
9. ฐานจระไนนิล
10. ฐานจิ้งหรีด

ครูโกศล คล้ายมี ยังได้เพิ่มเติมหลักของการดำเนินงานจากประสบการณ์ทำงานสอนมากกว่า 30 ปี ว่า ในขั้นเริ่มต้นต้องเตรียมปัจจัยนำเข้า (4 M's ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ) ให้พร้อม แล้วจึงลงมือทำ ทำแล้วขยายผลให้ชุมชนได้รู้เห็น ใช้จิตอาสาเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนทำ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วบอกให้นักเรียนทราบว่าทุกคนต้องผ่านเกณฑ์ นอกจากนี้ยังให้นักเรียนเห็นผลงาน เห็นผลสำเร็จของตนเอง เมื่อลงมือทำแล้ว ได้ผลผลิต ขายผลผลิต ได้เงิน เช่น ขายวุ้น ขยายมะพร้าว น้ำหอม เป็นต้น ก็เกิดกำลังใจ ทำให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสถานศึกษาพอเพียงสรุปได้ดังนี้

1. ขยัน
2. ประหยัด
3. ซื่อสัตย์
4. มีวินัย
5. สุขภาพ
6. สะอาด
7. สามัคคี
8. มีน้ำใจ

โดยได้จัดเป็นป้ายขนาดใหญ่ติดตั้งไว้ริมทางเข้าสู่บริเวณฐานเรียนรู้ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนเมื่อเข้าเยี่ยมชมฐานเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาทั้ง 2 แห่งในจังหวัดกาญจนบุรีของคณะผู้บริหารครู และบุคลากรของโรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ทั้ง 5 แห่ง จำนวนรวมทั้งหมด 83 คน เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557 ทำให้คณะครูและบุคลากรได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องการบริหารจัดการ การจัดการกรรมการเรียนรู้ การจัดฐาน/ แหล่งเรียนรู้ภายในบริเวณโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งยังได้รับทราบความเป็นมาของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโครงการศึกษาดูงานครั้งนี้ คือ การทำให้คณะครู ผู้บริหาร และบุคลากรมีความเข้าใจโครงการวิจัยฯ ตรงกัน และเกิดความตระหนักใน

บทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในฐานะผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ ตามหลักสูตร ซึ่งทำออกมาในรูปแบบหลักสูตรสถานศึกษาและคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงได้จัดการบรรยายสรุปสาระสำคัญของโครงการวิจัยฯ บนรถบัสโดยอาจารย์ เซาว์ พันธุ์น้อย ในระหว่างการเดินทาง ส่วนบนรถบัสอีกคันหนึ่งผู้อำนวยการบุญชู แก้วชิงดวง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างซึ่งเป็น โรงเรียนแม่ข่ายเป็นผู้บรรยายสรุปให้คณะครู ผู้บริหารและบุคลากรได้รับฟัง

ผลของการศึกษาดูงานที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่ง คือ ความคุ้นเคยและสนิทสนมของคณะครูและผู้บริหารที่ร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในรูปแบบเครือข่ายโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น

ช่วงที่ 3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

หลังจากที่เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างได้กลับมาจากการศึกษาดูงานแล้ว ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากทุกโรงเรียน ทั้งโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายได้มาพูดคุยปรึกษาหารือถึงสิ่งที่จะต้องทำต่อไป ผลการพูดคุยปรึกษาหารือได้ข้อตกลงร่วมกันว่า เครือข่ายโรงเรียนพระพุทธบาทเขาลูกช้างมุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม และเพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ได้แก่ สหกรณ์โรงเรียน กระจกเลี้ยงไก่ไข่ คอกหมูหลุม บ่อเลี้ยงปลาตก ชุมพืชผักสวนครัว โรงเรือนเพาะเห็ด หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงานกลับมาแล้ว โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง ได้พัฒนาต่อยอดจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม คือ การพัฒนาสหกรณ์โรงเรียนให้ครบวงจร เป็นทั้งสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นสหกรณ์ร้านค้าเพียงอย่างเดียว มีกิจกรรมการขายเครื่องเขียน สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ขนม และน้ำดื่ม ให้กับนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียนเท่านั้น ต่อมาได้เพิ่มกิจกรรมให้เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกได้ และรับซื้อผลผลิตจากชุมชนมาขายที่สหกรณ์โรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างยังได้ใช้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ รวมทั้งยังสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วย

โรงเรียนวัดหนองบัว แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมได้แก่ กระจ่างปลูกบัวขนาดใหญ่ แปลงพืชผักสวนครัว ถังเลี้ยงไส้เดือน ห้องแปรรูปบัว ฐานมัทศจรรย์ 1000 กล้วย (โครงการอาหารกลางวันแบบยั่งยืน) หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนวัดหนองบัวได้พัฒนาต่อยอดการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดเศษอาหารของโรงเรียน โดยเอาเศษอาหารมาหมัก นำมาไปเป็นอาหารไส้เดือน และได้ป้อนน้ำจากการเลี้ยงไส้เดือนไปใช้ประโยชน์ในแปลงพืชผักสวนครัว โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ปีที่ 3 มีหน้าที่ดูแลเลี้ยงไส้เดือน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ปีที่ 6 รับผิดชอบการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร เอาปุ๋ยหมัก และเศษผักไปให้ไส้เดือนกิน และนำปุ๋ยน้ำจากไส้เดือนไปรดพืชผักสวนครัวต่อไป ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนได้จัดเตรียมไว้ให้

สำหรับฐานมัทศวรรษ 1000 กล้วย (โครงการอาหารกลางวันแบบยั่งยืน) โรงเรียนได้ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลชนะเลิศ (เหรียญทอง) ระดับประเทศโดยได้รับการสนับสนุนจาก วชท. เพชรบุรี ได้มีการพัฒนาต่อยอดโดยการเพิ่มกิจกรรมการทำขนมเค้กกล้วยน้ำว้าจากหม้อหุงข้าวไฟฟ้าได้เป็นผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ โรงเรียนวัดหนองบัวมีบุคลากรวิทยาศาสตร์ จึงสามารถให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการทำโครงการประเภททดลองด้านวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนสนใจกับสิ่งแปลกใหม่ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

โรงเรียนบ้านช่อง แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ได้แก่ โรงเรือนเพาะเห็ดภูฐาน บ่อดินเลี้ยงปลา การปลูกผักปลอดสารพิษ (ผักกางมุ้ง) ซึ่งทั้งหมดนี้จัดเป็นโครงการเกษตรเพื่อชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนบ้านช่องได้พัฒนาต่อยอดโดยการสร้างโรงเรือนปลูกผักปลอดสารพิษ (ผักกางมุ้ง) ขนาดใหญ่ และเพิ่มจำนวนพืชผักสวนครัวหลากหลายชนิดขึ้น รวมทั้งการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ (ปุ๋ยหมักแห้ง) โดยมีเกษตรอำเภอเกษตรกรรมศาสตร์ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ (ปุ๋ยหมักแห้ง) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ (ปุ๋ยหมักแห้ง) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5- ปีที่ 6

นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านช่องยังได้พัฒนาต่อยอดการเพาะเห็ดภูฐานโดยให้นักเรียนจัดทำโครงการการแปรรูปอาหารตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านช่องจึงมีกิจกรรมการแปรรูปเห็ดเพิ่มขึ้นมา ซึ่งเดิมนั้นจะเพาะเห็ดภูฐานเพียงเพื่อปรุงเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียนเท่านั้น และหากมีมากก็จะขายให้แก่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง แต่ภายหลังได้ทำกิจกรรมแปรรูปเห็ดเป็นน้ำพริกเผาเห็ด เห็ดกรอบสามรส และแหนมเห็ด ซึ่งนักเรียนสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดนี้ขยายผลไปสู่ครอบครัวและชุมชนได้ด้วย

โรงเรียนบ้านแหลมทอง แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมได้แก่ แปลงปลูกผักกางมุ้ง (ในล่อนสีฟ้า) และกรงคัดแยกขยะที่สามารถนำไปใช้ใหม่หรือแปรรูปได้ เช่น ขวดน้ำพลาสติก กล่องนม กล่องกระดาษ เป็นต้น หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนบ้านแหลมทองได้พัฒนาต่อยอดแปลงปลูกผักปลอดสารพิษ (ผักกางมุ้ง) ทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกพืชไล่แมลงรอบๆ แปลงผักสวนครัว เช่น ตะไคร้ เป็นต้น และเนื่องจากโรงเรียนบ้านแหลมทองเตรียมตัวรับการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงในปี 2557 จึงมุ่งผลิตผลงานเพื่อรับการตรวจประเมิน ประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการของนักเรียน เรื่องการประดิษฐ์เศษวัสดุ เรื่องการผลิตยาฆ่าแมลงแบบพอเพียง เรื่องการผลิตน้ำยาล้างจาน การทำพวงมโหตร เป็นต้น

โรงเรียนบ้านด่านโง แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ได้แก่ โรงเรือนเพาะเห็ด คอกหมูหลุม คอกเลี้ยงไก่ไข่ แปลงสาธิตการปลูกสับปะรด คอกปุ๋ยหมักจากเศษพืช ชุมปลูกพืชผักสวนครัว ชุมปลูกเสาวรส และสวนไผ่กิมซุง หลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนบ้านด่านโง ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาต่อยอดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แต่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนบ้านด่านโงได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 2 ซึ่งเป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กับโรงเรียนในโครงการเพื่อสร้างคนดีให้แก่

บ้านเมือง ดังนั้นโรงเรียนบ้านด่านโจจึงจัดทำโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างหลากหลายเพื่อปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านจิตอาสา โดยให้นักเรียนจัดทำโครงการจิตอาสาพาสะอาด เน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานหรือพฤติกรรมส่วนตัวในการช่วยเหลือผู้อื่นทั่วไป เช่น การพัฒนาโรงเรียน สถานที่ราชการ วัด หรือสถานที่สาธารณะ เป็นต้น
2. ด้านความประหยัด โดยให้นักเรียนจัดทำโครงการหนูน้อยนักประหยัด และโครงการออมวันละนิดพิชิตความจน เน้นให้นักเรียนออมทรัพย์ทุกวัน มีสมุดบัญชีออมทรัพย์ทุกคน สามารถทำบัญชีรับ-จ่ายได้ และตรวจสอบตรวจสอบบัญชีออมทรัพย์ตนเองได้ตลอดเวลา
3. ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยให้นักเรียนจัดทำโครงการใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพียรทำความดี โดยให้มีกิจกรรมคิดคลอง เขียนคลองทุกวัน เน้นกิจกรรมรักการอ่าน ไปใช้บริการห้องสมุด ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต และแสดงผลงานจากการค้นคว้า
4. ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนได้จัดทำโครงการดำเนินงานตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน โดยฝึกอาชีพให้นักเรียน เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ไข่ เพาะเห็ดนางฟ้า เป็นต้น ให้นักเรียนดำเนินงานในรูปแบบบริษัทนำผลผลิตมาจัดจำหน่าย ที่เน้นการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. ด้านความมีระเบียบวินัย โรงเรียนได้จัดทำโครงการวินัยนักเรียน และโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยเน้นให้นักเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับผิดชอบหน้าที่การงานของตนและกลุ่ม รู้จักแบ่งงานกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และให้พี่ช่วยน้อง

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนในเครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ทั้ง 5 แห่งได้ตกลงร่วมกันในการรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันและกิจกรรมที่แยกกันทำ กิจกรรมที่ทำร่วมกันคือการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงและได้รับการยกระดับให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา หลังจากนั้นแต่ละโรงเรียนได้เลือกหัวข้อเรื่องสำหรับพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยอิงแหล่งหรือฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมและที่พัฒนาเพิ่มเติมต่อยอด กล่าวคือโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) เน้นการพัฒนาสหกรณ์โรงเรียนให้ครบวงจร เป็นทั้งสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์โดยให้ประชาชนภายนอกโรงเรียนมาเป็นสมาชิกได้ด้วย และใช้สหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ โรงเรียนวัดหนองบัวเน้นการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดเศษอาหารและผลิตปุ๋ยน้ำรดพืชผักสวนครัว โรงเรียนบ้านช่องมีแปลงพืชผักปลอดสาร (ผักกางมุ้ง) และโรงเรียนเพาะเห็ดอยู่แล้ว จึงดำเนินการปลูกพืชผักสวนครัวและเพาะเห็ดภูฐานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านด่านโจได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้รวมทั้งนำผลผลิตเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปลูกพืช เช่น ข้าวโพด ฝักกิมชุง เป็นต้น และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ไข่ หมูหลุม เป็นต้น และยังมีการเพาะเห็ดภูฐานอีกด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านด่านโจ ในฐานะที่เป็นโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา ยังได้เน้นการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน 5 ด้าน คือ ด้านจิตอาสา ด้านความประหยัด ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านความมี

ระเบียบวินัย โดยจัดทำเป็นโครงการและให้นักเรียนทำโครงการ เช่น โครงการวินัยนักเรียน โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการฝึกอาชีพ โครงการออมวันละนิดพืชิตความจน โครงการนไฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นต้นและโรงเรียนบ้านแหลมทองได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรียน ที่มีตาข่ายป้องกันแมลง และปลูกตะไคร้รอบๆ โรงเรียนเพื่อกันแมลง นอกจากนี้โรงเรียนบ้านแหลมทองยังให้นักเรียนทำโครงการทดลองผลิตยาขั้ตรองเท้าสูตรต่างๆ โครงการประดิษฐ์เศษวัสดุ โครงการผลิตน้ำยาล้างจาน เป็นต้น

**ตารางที่ 5.5 สรุปผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงฯ
เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู**

บริบท	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภูประกอบด้วยโรงเรียนรวม 4 แห่งเป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 1 3 โรงเรียน และในเขต 2 1 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมด ไม่มีโรงเรียนใดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส และมีเพียง 1 แห่งที่ยังไม่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง ในขณะที่โรงเรียนวัดบางลำภูที่เป็นแม่ข่าย	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากร (ครูและผู้บริหาร) รวม 41 คน - งบประมาณสนับสนุนจากโครงการวิจัยฯ - วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับดำเนินงาน ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี - แนวคิดในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อน โดยใช้ ATAC Model 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาโครงสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้ ATAC Model - การดำเนินการพัฒนาบุคลากรตัวกระบวนการสร้างความตระหนัก - ฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะ - การลงมือปฏิบัติการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และคู่มือการใช้แผน - การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดตามผล - การดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน - คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - รายงานการวิจัยการสร้างเครือข่ายฯ ของโรงเรียนแม่ข่าย

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

บริบท	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
ได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงเป็นรุ่นแรก ที่ประเมินโดยกระทรวงศึกษาธิการหรือคณะกรรมการประเมินจากส่วนกลาง คือ ปี 2552		- การประชุมนำเสนอผลงานเพื่อประเมินและปรับปรุงผลงาน การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประเมินความพึงพอใจ	

ตารางที่ 5.6 สรุปผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงฯ
เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก

บริบท	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิกประกอบด้วยโรงเรียนรวม 4 แห่ง เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งหมด และทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีโรงเรียนใดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ทุกโรงเรียนผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงในปี 2555-2556 ในขณะที่โรงเรียนบ้านรางจิกที่เป็นแม่ข่าย ได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงเป็นรุ่นที่ 1 ของการประเมินโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ คือ ปี 2554	- บุคลากร (ครูและผู้บริหาร) รวม 30 คน - งบประมาณสนับสนุนจากโครงการวิจัยฯ - วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับดำเนินงาน ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	- การพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฯ - การดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะ - การลงมือปฏิบัติการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดตามผลการดำเนินการ - การประชุมนำเสนอผลงานเพื่อประเมินและปรับปรุงผลงาน	- โครงสร้างหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนตามหัวข้อเรื่องที่ตนสนใจ - ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการต่อยอดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดำเนินการก่อนเริ่มโครงการวิจัยฯ

ตารางที่ 5.7 สรุปผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงฯ
เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

บริบท	ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต
เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างประกอบด้วยโรงเรียนรวม 5 แห่ง เป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ทั้งหมดและทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีโรงเรียนขยายโอกาส 2 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงในปี 2555-2556 จำนวน 3 โรงเรียน ยังไม่ผ่านการประเมิน 1 โรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้างที่เป็นแม่ข่าย ได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงเป็นรุ่นที่ 1 ของการประเมินโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ คือ ปี 2554	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากร (ครูและผู้บริหาร) รวม 83 คน - งบประมาณสนับสนุนจากโครงการวิจัยฯ - วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับดำเนินงาน ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฯ - การดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้วยการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบในการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - การลงมือปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน - การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดตามผลการดำเนินการ - การประชุมนำเสนอผลงานเพื่อประเมินและปรับปรุงผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน -แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการจัดการความรู้นี้เป็นกลยุทธ์หนึ่งของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้การศึกษาในระบบ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นภารกิจที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐ และช่วยให้เจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นจริง นอกจากนี้ การน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาสู่สถานศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ปวงชนชาวไทย และที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยถือเป็นการปฏิบัติบูชา ทูลเกล้าฯถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในการวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ยึดแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญโดยมีวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการ และผลการวิจัยโดยสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ

- 1.1 คณะผู้วิจัยจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับโรงเรียนแม่ข่ายเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะดำเนินการต่อไปในโรงเรียนแม่ข่ายซึ่งเป็นการดำเนินงานในรูปของการวิจัยปฏิบัติการและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนแม่ข่ายในการพัฒนาเครือข่ายร่วมกับโรงเรียนลูกข่าย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนลูกข่าย
- 1.2 โรงเรียนแม่ข่ายไปดำเนินการเลือกโรงเรียนลูกข่ายเพื่อให้เข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน
- 1.3 โรงเรียนแม่ข่ายดำเนินการพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับโรงเรียนลูกข่ายซึ่งเป็นสมาชิกในเครือข่ายของตน

1.4 คณะผู้วิจัยจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิพากษ์โครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละเครือข่าย

1.5 เครือข่ายแต่ละเครือข่ายร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาโครงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นที่น่าพอใจ

1.6 คณะผู้วิจัยเดินทางออกไปเยี่ยมชมโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกภาพแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน รวมทั้งพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ดูแลรับผิดชอบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนก่อนการดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การดำเนินการ

2.1 เครือข่ายแต่ละเครือข่ายนำโครงการที่ได้พัฒนาแล้วนั้น ไปดำเนินการเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำพู จัดอบรมคณะครูของทุกโรงเรียนในเครือข่าย เรื่องกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบ ATAC Model ในวันที่ 26 มีนาคม 2557 โดยมีนายตรีศุล พงษ์พันธ์ุ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางลำพู เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ ณ ห้อง 926 อาคารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2.1.2 เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก จัดอบรมเชิงปฏิบัติการคณะครูของทุกโรงเรียนในเครือข่ายของตน เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วันที่ 23-24 เมษายน 2557 ณ ห้อง 119 อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2.1.3 เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) ดำเนินโครงการศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ณ โรงเรียนวัดห้วยตะเคียน อำเภอกำมะกา และโรงเรียนบ้านช่องด่าน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีในวันที่ 9 มิถุนายน 2557

2.2 ทุกเครือข่ายดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้นำเอากระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในการทำงานร่วมกันในระหว่างที่เครือข่ายแต่ละเครือข่ายดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

2.3 ในระหว่างดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เครือข่ายแต่ละเครือข่ายได้มีการพบปะปรึกษาหารือ และติดตามงานภายในเครือข่ายของตนเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ และอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่คณะผู้วิจัยได้สร้าง

ขั้น 3 กลุ่มสำหรับ 3 เครือข่าย โดยใช้ชื่อว่า 1) การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตร (สำหรับเครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู) 2) เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก ไรใหม่พัฒนา ชะอำ เพชรบุรี และ 3) เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

2.4 คณะผู้วิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย ทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายต่างๆ และสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละเครือข่าย โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย 1 กลุ่ม และกลุ่มคณะครูจากโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายอีก 1 กลุ่ม

ขั้นที่ 3 การติดตามผลและการสรุปผล

3.1 คณะผู้วิจัยออกไปเยี่ยมโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกแห่งภายหลังการดำเนินการเสร็จสิ้นลงเพื่อติดตามผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ดูแลรับผิดชอบกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน และบันทึกภาพแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนหลังการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 คณะผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและจัดส่งรายงานการวิจัยฉบับร่างไปให้ผู้บริหารโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติม

3.3 คณะผู้วิจัยได้นำข้อคิดเห็นต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียนแม่ข่าย และโรงเรียนลูกข่ายทุกโรงเรียน มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นแม่ข่าย
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง โดยผู้เข้าร่วมเวทีคือคณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย และทำการบันทึกเสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวตลอดการเล่าเรื่องของแต่ละบุคคล

3. การบันทึกพฤติกรรม ความสนใจ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องของคณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนแม่ข่ายและโรงเรียนลูกข่าย โดยใช้แบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ใช้วิธีการ

วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Synthesis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปของความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างเครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยนี้ได้เครือข่ายโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 เครือข่าย ซึ่งในภาพรวมมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างเครือข่าย

เครือข่ายมีโรงเรียนที่เป็นแม่ข่ายทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเพื่อประสานงานกับสมาชิกในเครือข่าย และมีโรงเรียนที่เป็นลูกข่ายเป็นสมาชิกของเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย มีคณะกรรมการของเครือข่ายที่มาจากโรงเรียนในเครือข่ายร่วมวางแผนการดำเนินงานของเครือข่าย มีการร่วมกันวางเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเครือข่าย นอกจากนี้ ยังมีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย ระหว่างแม่ข่ายกับลูกข่าย ระหว่างลูกข่ายกับลูกข่าย โดยเครือข่ายได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีซึ่งให้การสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานของเครือข่ายและจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี ทั้ง 2 เขตซึ่งให้การสนับสนุนข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านวัตถุประสงค์ของเครือข่าย

เครือข่ายที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างความร่วมมือกันในการพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนในเครือข่ายให้มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ในโรงเรียนเครือข่าย และแลกเปลี่ยนทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

3. ด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

โรงเรียนแม่ข่าย มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน โดยเป็นแบบอย่างให้คำปรึกษาในการดำเนินงานและประสานงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของเครือข่ายเพื่อประชาสัมพันธ์ได้แก่ การสร้างแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ในกลุ่มโดยใช้เฟซบุ๊ก (Face book) ส่วนโรงเรียนที่เป็นลูกข่ายมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความร่วมมือกับแม่ข่ายในการร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการของเครือข่าย ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งเสริม สนับสนุนครูให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน ตลอดจนแสวงหาความรู้และเรียนรู้การทำงานจากแม่ข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมเพื่อการเป็นแม่ข่ายต่อไป

4. ด้านกิจกรรมของเครือข่าย

กิจกรรมของเครือข่ายประกอบด้วยการจัดประชุมอบรมให้ความรู้ และจัดสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรในเครือข่ายได้พบปะกันอย่างต่อเนื่อง การจัดประชุมนำเสนอผลการดำเนินงานของโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย การจัดประชุมคณะกรรมการของเครือข่าย การนำเสนอผลการดำเนินงานของเครือข่ายในรูปข้อมูล สารสนเทศ การจัดนิทรรศการ และการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต การนิเทศและประเมินผลการทำงาน ของเครือข่ายจากคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และการให้การสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย

5. ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่าย

ผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่ายประกอบด้วยการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในรูปของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผล ครู บุคลากร นักเรียนในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนเองอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ครูในโรงเรียนเครือข่ายมีความรู้ มีความสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บูรณาการการจัดการเรียน การสอนได้

6. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายที่พบในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและให้การส่งเสริม สนับสนุน การทำงานของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ การประสานงานและสื่อสารกันในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหาร ครู ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของเครือข่ายและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการกับการเรียนการสอน เครือข่ายมีการจัดกิจกรรมเพื่อประสานความสัมพันธ์และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย และการส่งเสริม สนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในการเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียน

ปัญหาและอุปสรรคในการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจำนวน 13 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 ที่พบในช่วงดำเนินโครงการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1 บุคลากรของโรงเรียนที่สมัครใจรวมกันเป็นเครือข่ายยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย และการบริหารจัดการแบบเครือข่าย

2.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการรวมกันเป็นเครือข่ายของแต่ละเครือข่ายและแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากสถานะและประเด็นความสนใจที่จะพัฒนาที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร

2.3 โรงเรียนต่างๆ ยังไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบในการบริหารจัดการและ การดำเนินกิจกรรมเครือข่าย กล่าวคือ ยังไม่ได้ร่วมในทุกๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ มักจะใช้รูปแบบต่างคนต่างอยู่ ต่าง

คนต่างทำ เพราะมีเงื่อนไขหลายอย่างที่ไม่เอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น เวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ผลประโยชน์ที่โรงเรียนและแต่ละบุคคลจะได้รับไม่จูงใจเท่าที่ควร ความสะดวกสบายของการทำงาน แบบต่างคนต่างทำเทียบกับการทำงานร่วมกันหรือการทำงานแบบเครือข่าย

2.4 ทรัพยากรในการบริหารจัดการและในการดำเนินการในแบบเครือข่ายมีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ เวลา วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทำหน้าที่ในการประสานงาน เครือข่ายแทนผู้อำนวยการที่ไม่ค่อยมีเวลาเพราะมีภารกิจหลายอย่าง ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.5 การสื่อสารแบบสองทางมีค่อนข้างจำกัด แม้จะพยายามใช้โทรศัพท์ อีเมล และเฟซบุ๊ก แต่ดูเหมือนจะไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากภารกิจด้านอื่นๆ มีมากจนทำให้การรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการเพิ่มภาระให้โรงเรียน และเป็นภาระที่ไม่ใช่ภาคบังคับ ดังนั้น การเชิญมาประชุมพร้อมๆ กันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นประจำแทบจะเป็นไปไม่ได้

2.6 การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องภายในเครือข่ายทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากขาดการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรสถานศึกษาในงานวิจัยนี้หมายรวมถึงมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนทุกๆ ด้าน ทั้งความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะความสามารถในการประพฤติปฏิบัติ เมื่อเน้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงหมายถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้โรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายได้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปแยกเป็นผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละเครือข่ายได้ดังนี้

1. เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภู โรงเรียนในเครือข่ายนี้ทั้ง 4 แห่งได้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละแห่งเลือกรื่องที่นำมาจัดทำเป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน เช่น โรงเรียนวัดบางลำภูจัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการเพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ การปลูกผักสวนครัว การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ และการปลูกดอกมะลิ ในแต่ละเรื่องได้จัดทำเป็นแผนย่อยๆ เรื่องละ 8 แผน รวม 40 แผนย่อย โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์) ได้จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 2 ด้าน คือกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่งานอาชีพด้านเกษตรกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า กิจกรรมการปลูกผักสวนครัว และกิจกรรมการเลี้ยงปลา ทับทิม และกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านงานประดิษฐ์ ประกอบด้วย การประดิษฐ์พวงกุญแจจากกะลามะพร้าว การประดิษฐ์กระถางต้นไม้จากกะลามะพร้าว การสานตะกร้อจากใบมะพร้าว การสานปลาตะเพียนจากใบมะพร้าว และการทำโคมไฟเอนกประสงค์ โรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ (เอมสะอาด อำนวย) จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการสานตะกร้าจากก้านมะพร้าว การทำปุ๋ยหมัก การปลูกกล้วย และการปลูกพืชผักสวนครัว ส่วนโรงเรียนบ้านนายาง (วิเทศปริยัตินาครินทร์)

ได้ออกแบบและจัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 9 ฐาน เรียกว่า 9 ฐานเกื้อกูล ประกอบด้วย ฐานห้องสมุด ฐานคอมพิวเตอร์ ฐานเพาะเห็ดภูฐาน ฐานสวนครัวนาถายพอเพียง ฐานบุหรานาถาย ฐานขนมตาลและขนมกล้วย ฐานกล้วยฉาบ ฐานปุ๋ยหมักอินทรีย์ไบโม่แห้ง และฐานออมทรัพย์นาถายพอเพียง

เครือข่ายโรงเรียนวัดบางลำภูดำเนินการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยวิธีการอบรมครูเพื่อทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักในช่วงต้นของการดำเนินงาน และประชุมคณะกรรมการเครือข่ายเป็นประจำทุกเดือนเพื่อเสนอผลงานและเป็นการติดตามงาน

2. เครือข่ายโรงเรียนบ้านรางจิก โรงเรียนในเครือข่ายนี้ทั้ง 4 แห่งได้เลือกพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ต่อยอดจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้โดยเริ่มจากการประชุมอบรมผู้บริหารและครูเพื่อทำความเข้าใจทั้งในรายละเอียดของโครงการวิจัย การรวมกันเป็นเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่ละโรงเรียนได้ประชุมระดมสมองเพื่อเลือกหัวข้อเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดทำเป็นร่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดทำเป็นแผนภูมิแสดงหัวข้อย่อยๆ แสดงความเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อย่อย และแสดงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ สุดท้ายแต่ละโรงเรียนได้นำเสนอผลจากการระดมสมองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกัน โดยโรงเรียนบ้านรางจิกจิก เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องกระเจี๊ยบแดงและกระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากโรงเรียนบ้านรางจิกมีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบแดง และให้นักเรียนทำโครงการเรื่องน้ำกระเจี๊ยบ จึงต่อยอดในเรื่องกระเจี๊ยบเขียวและทำจากกลีบกระเจี๊ยบแดงตากแห้ง โรงเรียนบ้านหนองเผาถ่าน เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องชาดอกปีบ เนื่องจากมีประสบการณ์การทำชาดอกปีบ และให้นักเรียนทำเป็นโครงการ จึงต่อยอดในเรื่องการทำชาผงบรรจุซองเล็กๆ สำหรับชงทั้งซอง ซึ่งเดิมเป็นเพียงดอกปีบบอบแห้งบรรจุซอง เมื่อชงจะมีกากเหมือนชาจีน โรงเรียนบ้านหนองไถ่เถื่อน เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องกล้วย เนื่องจากมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยและทำผลิตภัณฑ์จากกล้วยโดยได้จัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งลักษณะประโยชน์ การขยายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งการแปรรูปและการตลาด จึงต่อยอดในเรื่องการแปรรูปโดยทำเป็นกล้วยบวดชี และโรงเรียนวัดจันทาราม เลือกจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร เนื่องจากโรงเรียนวัดจันทารามมีประสบการณ์ในการปลูกพืชสมุนไพรบริเวณริมกำแพงรอบสนามฟุตบอลและให้นักเรียนจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการสำรวจพืชสมุนไพรภายในบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

3. เครือข่ายโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) โรงเรียนในเครือข่ายนี้ทั้ง 5 แห่งได้ตกลงร่วมกันในการรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันและกิจกรรมที่แยกกันทำ กิจกรรมที่ทำร่วมกันคือการศึกษาดูงานโรงเรียนที่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงและได้รับการยกระดับให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา หลังจากนั้นแต่ละโรงเรียนได้เลือกหัวข้อเรื่องสำหรับพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยอิงแหล่งหรือฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมและที่พัฒนาเพิ่มเติมต่อยอด กล่าวคือโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพิธพัฒนานุเคราะห์) เน้นการพัฒนาสหกรณ์โรงเรียนให้ครบวงจร เป็นทั้งสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ออมทรัพย์โดยให้ประชาชนภายนอกโรงเรียนมาเป็นสมาชิก

ได้ด้วย และใช้สหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ โรงเรียนวัดหนองบัวเน้นการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดเศษอาหารและผลิตปุ๋ยน้ำรดพืชผักสวนครัว โรงเรียนบ้านช่องมีแปลงพืชผักปลอดสาร (ผักกางมุ้ง) และโรงเรือนเพาะเห็ดอยู่แล้ว จึงดำเนินการปลูกพืชผักสวนครัวและเพาะเห็ดดูฐานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านด่านโง่ได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้รวมทั้งนำผลผลิตเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปลูกพืช เช่น ข้าวโพด ใฝ่กิมชุง เป็นต้น และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ไข่ หมูหลุม เป็นต้น และยังมีการเพาะเห็ดดูฐานอีกด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนบ้านด่านโง่ ในฐานะที่เป็นโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา ยังได้เน้นการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน 5 ด้าน คือ ด้านจิตอาสา ด้านความประหยัด ด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านความมีระเบียบวินัย โดยจัดทำเป็นโครงการและให้นักเรียนทำโครงการ เช่น โครงการวินัยนักเรียน โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการฝึกอາชีพ โครงการออมวันละนิดพืชิตความจน โครงการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นต้นและโรงเรียนบ้านแหลมทองได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรือนที่มีตาข่ายป้องกันแมลง และปลูกตะไคร้รอบๆ โรงเรือนเพื่อกันแมลง นอกจากนี้โรงเรียนบ้านแหลมทองยังให้นักเรียนทำโครงการทดลองผลิตยาฆ่าศัตรูต่างๆ โครงการประดิษฐ์เศษวัสดุ โครงการผลิตน้ำยาล้างจาน เป็นต้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ มีผลการวิจัย 2 ประการตามวัตถุประสงค์และมีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในกระบวนการวิจัย 4 ประการ กล่าวคือ กิจกรรมในกระบวนการสร้างเครือข่าย กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ และกิจกรรมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ ยังพบความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทั้ง 4 ซึ่งคณะผู้วิจัยพิจารณานำเสนอเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการสร้างเครือข่าย พบว่า การคัดเลือกโรงเรียนให้เป็นแม่ข่ายใช้เกณฑ์ในการพิจารณาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เกณฑ์ที่เป็นทางการคือโรงเรียนที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงรุ่นที่ 1 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ปี 2554 ยกเว้นโรงเรียนวัดบางลำภูที่ได้ผ่านการประเมินของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ปี 2552 และเกณฑ์ที่ไม่เป็นทางการคือโรงเรียนที่มีผู้อำนวยการเป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลังจากนั้นโรงเรียนที่เป็นแม่ข่ายได้ไปเลือกโรงเรียนลูกข่ายโดยอาศัยเกณฑ์ความสนิทสนมคุ้นเคย ดังนั้นเครือข่ายที่เกิดขึ้นทั้ง 3 เครือข่ายจึงเป็นเครือข่ายที่ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นเพื่อนและรู้จักสนิทสนมกัน ส่วนขั้นการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง เหนียวแน่น และมีกิจกรรมร่วมกัน เป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของโรงเรียนที่เป็นแม่ข่ายในการหากลยุทธ์มาใช้ในการพัฒนา ซึ่งพบว่าเครือข่ายโรงเรียนทั้ง 3 เครือข่ายสามารถรวมกันเป็นเครือข่ายได้ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเห็นชอบร่วมกันในการใช้กระบวนการจัดการความรู้และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาหลักสูตร ความคุ้นเคย สนับสนุนกันทั้งระหว่างคณะผู้วิจัยกับแม่ข่าย และระหว่างแม่ข่ายกับลูกข่าย น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเครือข่าย และช่วยให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องตามแผนที่วางไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า เครือข่ายที่มีการประชุมพบปะหรือกันเป็นประจำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันสม่ำเสมอ ลงมือปฏิบัติจริง แล้วนำผลงานมาเสนอเพื่อรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก มีผลงานที่เป็นรูปธรรมทั้งแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรและคู่มือการใช้แผนการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรที่พัฒนาขึ้น ส่วนเครือข่ายโรงเรียนที่ไม่ได้กำหนดเวลาประชุม พบปะกันเป็นประจำมีการพัฒนาในด้านแหล่งเรียนรู้และเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแหล่งเรียนรู้ที่มีโดยอาศัยสาระการเรียนรู้ที่ส่วนกลางได้กำหนดไว้เป็นหลัก จึงน่าจะสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างเครือข่าย กระบวนการจัดการความรู้ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

3. กิจกรรมในกระบวนการสร้างเครือข่าย พบว่า แต่ละเครือข่ายใช้กระบวนการในการสร้างเครือข่ายแตกต่างกัน แต่ได้พยายามดำเนินการตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักในความจำเป็นและประโยชน์ที่ได้จากการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย การทำกิจกรรมร่วมกัน ไปจนถึงการสร้างความแน่นแฟ้นในเครือข่าย นอกจากนี้ยังพบอีกว่าความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายเกิดจากความต้องการของแต่ละบุคคลและความต้องการร่วมที่จะสร้างหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งที่เป็นเรื่องของการทำผลงานเลื่อนตำแหน่ง และเป็นหลักฐานแสดงสำหรับการประเมินโรงเรียน รวมทั้งความต้องการพัฒนาการเรียนรู้อะไรของนักเรียนที่ต้องมีแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรเป็นลายลักษณ์อักษร มีคู่มือการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กำหนดทรัพยากรที่ต้องนำมาใช้ร่วมกันในการจัดการจัดการเรียนรู้อะไร และกำหนดระยะเวลาในภาพรวมของการจัดการจัดการเรียนรู้อะไรที่ทุกฝ่ายต้องรับรู้ร่วมกัน

4. กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า เครือข่ายโรงเรียนทั้ง 3 เครือข่ายใช้กระบวนการเดียวกันคือ “ร่วมคิด แยกทำ” กล่าวคือ กิจกรรมแรกหลังการรวมกันเป็นเครือข่ายแล้วคือการประชุมร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ระยะเวลา ผลผลิตที่ต้องการ แล้วแต่ละโรงเรียนไปดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้อะไรของตนเอง ส่วนการนำกลับมาแลกเปลี่ยนกันขึ้นอยู่กับตกลงกันในแต่ละเครือข่าย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการรวมตัวกันในรูปของการประชุมร่วมกันของสมาชิกในเครือข่ายทำได้ยาก เพราะผู้บริหารและครูมีกิจกรรมในโรงเรียนมากจนไม่มีเวลาว่างเพียงพอในการมาพบปะกันส่งผลให้กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ระดับเครือข่ายมีน้อย

5. กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า ยังไม่เกิดกระบวนการจัดการความรู้ที่มองเห็นเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ยังไม่มีการจัดสรรตำแหน่งหน้าที่ในการดำเนินการจัดการความรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ยังไม่ปรากฏชัดเจน ทำให้ไม่มีกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความรู้ นอกจากบางเครือข่ายใช้กระบวนการประชุมเป็นกลยุทธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และคณะผู้วิจัยได้

จัดกิจกรรมการเล่าเรื่อง (Story Telling) เพื่อให้ผู้บริหารและครูได้เล่าและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่ผลปรากฏว่าผู้บริหารและครูของบางโรงเรียนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในระดับเครือข่ายโรงเรียนทำได้ยาก น่าจะเป็นเพราะความไม่รู้ ไม่เข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้เป็นสาเหตุหลัก และความไม่เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้เป็นสาเหตุรองลงมา

6. กิจกรรมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากการแก้ปัญหาความต้องการในหน่วยงานสถานศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยยังไม่ได้ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร ผู้บริหารมักใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ซึ่งมักขาดข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบันสำหรับการตัดสินใจ การวิจัยครั้งนี้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต้องการให้ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการซึ่งต้องมีการสำรวจและเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการ และนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้เพื่อประเมินผล แล้วนำมาปรับปรุงซึ่งก็ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลผลการทดลอง แต่ปรากฏว่า หลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาขึ้นยังไม่ได้ถูกนำไปทดลองใช้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากระยะเวลาในการวิจัยไม่เอื้ออำนวย จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ครบถ้วน โรงเรียนในเครือข่ายต้องไปดำเนินการในโอกาสต่อไป

7. ความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ พบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนทั้ง 3 เครือข่ายแตกต่างกันเล็กน้อยในด้านผลผลิตที่เป็นเอกสารแผนการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมที่เครือข่ายทั้งสามใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกัน บางเครือข่ายใช้กิจกรรมการอบรมสัมมนาบุคลากรทั้งหมดของเครือข่ายแล้วแยกกันไปดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฯ ในโรงเรียนของตนๆ บางเครือข่ายใช้กิจกรรมการประชุม พบปะ หรือ ติดตามผลเป็นประจำทุกเดือน โดยบุคลากรของแต่ละโรงเรียนไปดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฯ ของตน แล้วส่งตัวแทนที่เป็นผู้อำนวยการและครูผู้รับผิดชอบมาประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้า เสนอปัญหาและอุปสรรค และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา บางเครือข่ายไม่ได้เน้นการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้โดยตรง แต่เน้นการสร้าง พัฒนา และปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้ใช้เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ ซึ่งความแตกต่างของกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรของทั้ง 3 เครือข่ายดังที่กล่าวมา เป็นผลที่เกิดจากกิจกรรมในกระบวนการอื่นๆ ที่แตกต่างกัน นับตั้งแต่กิจกรรมในกระบวนการสร้างเครือข่ายที่แต่ละเครือข่ายเลือกใช้ กล่าวคือ บางเครือข่ายใช้กิจกรรมสร้างความรู้จักและความคุ้นเคยในหมู่มวลบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายด้วยการพาไปศึกษาดูงาน บางเครือข่ายใช้กิจกรรมการประชุมกันเป็นประจำ แต่ที่คล้ายกันคือการเลือกโรงเรียนมาเป็นลูกข่ายของโรงเรียนแม่ข่ายที่ใช้ความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนด้วยกัน กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ที่แต่ละเครือข่ายใช้มาก ใช้บ่อยแตกต่างกันไป โดยเฉพาะในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่แต่ละเครือข่ายมีส่วนร่วมและนำไปปฏิบัติแตกต่างกันในเครือข่ายและในโรงเรียนแต่ละแห่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายโรงเรียนและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง แท้จริง

2. การรับเอาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น ควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและของชุมชนนั้นๆ แต่หากได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นมาใช้เองโดยใช้กระบวนการสร้างเครือข่ายน่าจะบังเกิดผลดีกว่า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองการนำหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาจากการรวมกันเป็นเครือข่ายโรงเรียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างเครือข่ายโรงเรียนที่ใช้ระบบ “ร่วมคิด ร่วมทำ” กับเครือข่ายโรงเรียนที่ใช้ระบบ “ร่วมคิด แยกทำ”

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ.(2544). **แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา.กรุงเทพฯ :** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). **การจัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:** องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงมหาดไทย. (2541) **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กลุ่มพัฒนาหลักสูตร. สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กอบกาญจน์ พจน์ชนะชัย. (2537). **เครือข่ายการเรียนรู้และการจัดการของชุมชนเกี่ยวกับป่าชุมชน.** วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ซัคเซสมิเดีย.
- เกษม วัฒนชัย. (2549). **การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง.** กรุงเทพฯ : มติชน.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์.**การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา:** ค้นจาก <http://www.comcreate.net/northphc/files/net.doc>. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558.
- คณะกรรมการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง). **สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2554- 2556 โรงเรียนบ้านรางจิก.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. **สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2554-2556 โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง (พิพัฒนานุเคราะห์).** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. **สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนวัดหนองบัว.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนบ้านช่อง. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนบ้านด่านโจ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555- 2556 โรงเรียนบ้านนายาง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบุรี เขต 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ . สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนบ้านหนองไก่อ่เถื่อน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555-2556 โรงเรียนวัดจันทาราม (เต็มไลราษฎร์อนุเคราะห์). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบุรี เขต 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____ .สรุปผลการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหาร จัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2555- 2556 โรงเรียนบ้านหนอง เผาถ่าน (ประชาประสิทธิ์). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา เพชรบุรี เขต 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.(2550). การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พอเพียง. <http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?id=24>. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2551.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- งามเนตร จริงสูงเนิน. (2538). องค์กรชุมชนเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเขต พื้นที่ลุ่มน้ำกรณศึกษาของกรชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำแม่ราก - แม่เลาตำบลป่าแป๋

- อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชยันต์ วรรณระฤติ. (2542). **ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ : แนวทางการวิจัยด้านเครือข่ายการเรียนรู้**. สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2533). **การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เขาวี พันธุ์น้อย และคณะ. (2547). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- เขาวี พันธุ์น้อย และ นิภาเพชรสม. (2548). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2 โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2544). **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: ทิชชิ่งเอ็ด จำกัด.
- ฐิติพันธ์ สอนพุด. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 : ค้นจาก** <https://www.gotoknow.org/posts/414717>. ค้นเมื่อ 12 เมษายน 2558.
- ดาราวิทยาลัย,โรงเรียน. (2546). **หลักสูตรสถานศึกษา : กรณีตัวอย่างโรงเรียนดาราวิทยาลัยจังหวัดเชียงใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). **องค์กรแห่งความรู้ : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แชนท์ไพร์พริ้นติ้ง.
- เทวิล ศรีสองเมือง. (2551). **การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**.”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาวดี วรรณสกุล. (2551). **การศึกษาการจัดการความรู้ผ่านการสื่อสารบนเว็บล็อก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาวารสารสนเทศภาคศึกษาวารสารสนเทศคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรพจน์ จินดาเดช. (2555). **รายงานผลการสัมมนาการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- นงพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). **คู่มือวิจัยและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: มายด์พับลิชชิ่ง.
- บ้านแหลมทอง,โรงเรียน. **แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนบ้านแหลมทอง**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2547). **การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- _____. (2547). **การจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : จีรวัดน์เอ็กซ์เพรส.

- บุญดี บุญญกิจ และคณะ. (2548). **การจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท จีรวัฒน์เอกซ์เพิลส์จำกัด,
- บุญดี บุญญกิจและคณะ. (2549). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่นจำกัด (มหาชน).
- บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (2557). **การใช้FB Group เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้**. ค้นจาก <http://www.thaiall.com/km/indexo.html>. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558.
- ประเวศ วะสี. (2544). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล. (2538). **เครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบเกษตรกรรมทางเลือกของชุมชน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียานุช พิบูลสรารุธ. (2550). **แนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ปาน กิมปี. (2540). **การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาตนเองของชุมชน**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2544). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาศักยภาพศูนย์ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม**. ๑ : มูลนิธิพัฒนาไท.
- พฤตพิงษ์ เล็กศิริรัตน์. (2545). **รายงานการวิจัยโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจังหวัดตรังและจังหวัดสตูล**. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิเชฐ บัญญัติ. (2555). **KM Tools : เครื่องมือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้**. ค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/practicallykm/119306>. ค้นเมื่อ12มีนาคม 2558.
- มหาดไทย,กระทรวง. (2541). **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.(2543). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและประชาคมจังหวัด พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพัฒนาไท.
- มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2543). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและประชาคมจังหวัด พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพัฒนาไท.
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านหนองผะถ่าน (ประชาประสิทธิ์).
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนวัดจันทาราม (เต็มไธราษฎร์อนุเคราะห์).
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านหนองไก่อ้อ.
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านรางจิก.

- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง (พิพัฒนานุเคราะห์)
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนวัดหนองบัว.
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านช่อง.
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านด่านโง.
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านนายาง (วิเทศปริยัติราษฎร์รังสรรค์).
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนวัดเขาตะเครา (ประสพประชาสรรค์).
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนบ้านทุ่งเพื่อ (เอมสะอาดอำนวย).
- รายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2556 ของโรงเรียนวัดบางลำภู.
- รุจิ ภูสาร และจันทราณี สงวนนาม. (2545). **การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัท บุ๊คพอยท์จำกัด.
- รววัฒน์ หนูเนียม. **เอกสารการเรียนการสอนรายวิชา หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ค้นจาก <http://www.l3nr.org/posts/403288>. ค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2557,
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- วัดห้วยตะเคียน,โรงเรียน. (มปป.). **เอกสารประกอบการคัดกรองศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. โรงเรียนวัดห้วยตะเคียน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.
- วันทนา เมืองจันทร์ และคณะ. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษา**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหาร การศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิจารณ์ พานิช. **การจัดการความรู้คืออะไร** : (Knowledge Management -KM). ค้นจาก <http://www.kmi.or.th/kmi-articles/prof-vicharn-panich/65-0001-intro-to-km.html> ค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557,
- _____. (2547). **สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2548). **การจัดการความรู้ : ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ
- วิชาการ,กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. **รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.

- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2544). เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาการเรียนการสอน. มหาสารคาม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). เอกสารประกอบการสอนนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในวิชาชีพการพยาบาล. (พิมพ์ครั้งที่2).ขอนแก่น : ศิริภัณฑ์ออฟเซ็ท.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. (2553). ผลการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพฯ: มปท.
- ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2555). กระทรวงศึกษาธิการ.แนวทางการนิเทศการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน). กรุงเทพฯ : บิสซิเนสเพรส แอนด์ ดีไซน์.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพมหานคร : มิตรสยาม.
- สมนึก แซ่อึ้ง, แนวทางการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ : ค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/338268>. ค้นเมื่อ 12 เมษายน 2558.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.-
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2549). สรุปประเด็นของ(ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). http://www.bps2.moe.go.th/bpsgs/print.php?type=N&item_id=33.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา. ค้นจาก <http://www.pathum1.net/sufficiency/>.
- สำลี ทองทิว. (2545). หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา: กรณีวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา, กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์มติชน.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2549). กลยุทธ์การสอนคิดสังเคราะห์. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). ฐานคิด : จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- _____. (2548). เครือข่ายเพื่อประชาชนเพื่อประชาชนเข้มข้นชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

- อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์, รหัน แต่งจวงและสุกัญญา นิมานันท์. (2536). **ประสิทธิภาพของรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ด้วยสื่อบุคคล : กรณีศึกษาการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในชุมชนชนเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : ม.ป.ท.
- อรสา ปานขาว.(ม.ป.พ.). **การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์ มสธ. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). **หลักการสอน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุทัย ดุลยเกษม, บรรณาธิการ, (2536). **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา**. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. **แนวปฏิบัติ : กระบวนการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด.
- Boissevain, J. (1974). **Friends of friends: Networks, manipulators and coalitions**. Oxford: Basil Blackwell.
- Burke, Adam. (1999) **Communications & Development : a practical guide**. London : Social Development Division Department for International Development.
- Holloway, I. W., (2010). **Qualitative research in nursing and health care**. 3 rd ed. India : Laserwords Privates.
- Peter F. Oliva. (2001). **Developing the Curriculum**. (5 th ed.). New York : Longman.
- Saylor,J.Galen & Alexander, William M. (1974). **Planning Curriculum for Schools**. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Starkey, Paul.(1997). **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).